

Prælectiones
ex Exegesi Antiqui Testam
quas habuit in Rom-Cath Eccl
Academia Petropolitana
Alexander Grygajtis
eiusdem Academiae Professor

a. s. 1909/10.

Canticum Debhoræ.

Commentarius in lib. Jud. cap. I.

Præfatio

Locus in Canone. Liber Judicum est III° ordine iuxta can. Conc. Trid. et II^{us} II^æ classis in canone Hebraico.

Nomen. Liber Judicum in biblia hebraica דִּיּוּדִימִי vocatur, in Ḥal. "קטאי"; quaedam mss. titulum longiorem præseferunt: "קטאי עוֹלָם יִשְׂרָאֵל", vel "עַל עוֹלָם קטאיִם יִשְׂרָאֵל". S. Hieron. vocavit eum: "liber Judicum". — Nomen suum liber nactus est ab argumento, seu ab iis viris, qui rebus Hebraeorum post Josue neque ad regnum institutum præfuerunt.

Verba דִּיּוּדִימִי strictè sumpta non necessario significat "Judices" nostro sensu, sive viros qui ad justitiam faciendam pro tribunali sedent, — sed potius illos viros, qui populum ab hostibus liberabant, qui-que proinde melius dici debent: salvatores, liberatores (cap. Nehem. IX, 27). —

Apud alios antiquos populos iudices existisse notum est, sed munus eorum non ille idem fuit, ac munus Judicum Hebraeorum. Livius (28, 37 et 30, 7)

testatur apud Carthaginienses „iudices“ fuisse quasi consules vel magistratus, qui sine interruptione sibi succedebant. Teste Josepho Flavio (lib. contra Apionem 1, 21) tempore Nabuchodonosoris incolae Tyri iudices quoque suos habebant.

Iudices Hebraeorum non erant administratores, munus eorum erat substantialiter militare. P. nullo ad tempus tantum praecerant et quidem occasionaliter, cum eos Deus ad liberandum populum reum coram Deo, sed poenitentem ab oppressione inimicorum suscitaret.

Maiores - minores. Numerus iudicum, si omnes praec oculis habeamus, 15 fuit. Fata quorundam brevissime describuntur. Remanent 6, ab exegetis maiores vocati, quorum acta fusi-
us narrata sunt. Hi sunt: Othoniel, Aod (Ehud), Debora cum Barac, Gedeon, Jephthe et Samson, - caeteri - minores. Iudices maiores ad diversas tribus pertinebant et succedebant sibi serie non continua.

Propositum auctoris, scopus, argumentum. Liber Iudicum argumento est gravis, periodum enim praeparationis regni Israel adumbrat.

Auctor omittit omnia, quae ad propositum suum non pertinent. Argumentum accuratius determinari poterit, si ad propositum auctoris advertamus. Duabus appendicibus exceptis (5 cap. uetiura), liber constituit unum homogenum. Introductio ideam ^{praeuatiue} generalem exponit et corpus operis praeparat: 1) Populus Israel est beatus, cum Deo fidelis sit, 2) infelix, si cultum Jahve deserit; 3) ^{lat mešy kal h'ber d'oranijim} condonatus si poenitentiam agit et ad Deum convertitur. Facta in libro ipso contenta veritatem huius triplicis legis confirmant et ideam generalem evolvunt.

Scopus auctoris clare patet cap. II, 11-19. Hic est: Infidelitas Deo illata semper puni-
tur; ^{kinom} quandoque ^{aple. d'm} Israel Deum ^{afidum} deserit, Jahve tradit eum in manum inimicorum; unde sequitur Jahve solum esse Deum et cultum eius solam veram religionem.

Unde patet finem esse religioso-moralem. Finis auctoris est etiam historicus, nam thesım ope historiorum factorum probat.

Denique duo facta in appendice narrata confirmant animadversionem iam repetitam cap.

17, 6; 18, 1.31; 21, 24: „In diebus illis non erat
 ius in Israel, sed unusquisque, quod sibi
 rectum videbatur, hoc faciebat. Itaque ^{si pascha} la-
^{mentabilem} moralitatis et religionis statum
 in Israel ante ^{interregnum} constitutionem regni indi-
 cant. Inde fortassis fuit finis quoque
 auctoris, necessitatem regis instituendi prae-
 seferens: iudice mortuo Israelitae iterum
 in idololatriam incurrunt; auctor inculca-
 re vult, ut dominio perenni se subiiciant.

Generale argumentum libri.

Librum Iudicum apte dividere possumus
 in tres partes: introductionem, ^{corpus libri} corpus et
 duas appendices

I. Introductio (1-2, 5) statum politicum
 Hebraeorum post mortem Josue et eorum
 relationes ad Chananacos paucis delineat. ^{praeter}

II. ^{corpus libri} Corpus libri (2, 6-16) acta sex ma-
 iorum iudicum continet. Hic methodus ge-
 netica auctoris ^{apparet} anafese apparet: conti-
 nuo repetuntur quattuor ideae: peccatum,
^{preliminaria} oppressio Hebraeorum ab inimicis, poeni-
 tentia populi et deliberatio. Dein sequuntur

acta cuiusvis iudicis.. (Seka du puredu.)

Alii aliter corpus libri dividunt, [ex. gr. Keil¹ dividit in tres partes iuxta tres apparitiones angeli comminantis, quibus Jahve populum a violatione foederis absteruit. Prima comminatio angeli inserta est ipsi exordio corporis libri (2, 1), quam secutae sunt invasio Chusan (3, 8), dominatio Moabitarum in partibus meridionalibus (3, 12) et Chananaeorum in septentrionalibus (4, 1). Ei igitur respondet prima periodus aetatis iudicium et prima pars libri 3, 7 - 5, 32. Porro secunda comminatio (6, 7 sq.), quae tempore oppressionis Madianiticae per prophetam facta est, ad alteram periodum pertinet. librique partem secundam introducit (6, 1 - 10, 5). Tertia denique (10, 10 sq.) dominationem Ammonitarum in terra transiordanica et Philistaeorum in regione cisjordanica respicit. Ergo referenda est

¹ 1807-1888, protestans Germanus; directione conservativus, fidelis discipulus et assidua scholae orthodoxae a suo magistro Hengstenberg fundatae. Initio professor Dorpatensis; a. 1858 Lipsiam emigravit. Multa opera scripsit. Ad rem: Comment. in Josue, Iudicium et Ruth. Leipzig 1863; 2^a ed. 1874

ad tertiam periodum iudicum et tertiam partem libri (10,6-16,31). Sed haec divisio est ^{distinctas, be magno} artificialis; utrum conductor libri prae oculis has apparitiones habuerit necne, res est omnino arbitraria, immo nullo fundamento nititur. Hanc divisionem sequitur Cornely. Praeferenda est I, uti simplex, naturalis.

III Duae appendices (cp. 17-21), quae internum populi statum tribuumque unionem cultu idolorum, corruptione morum turbari ostendunt. Prima appendix (17-18) historiam idololatriae Michael et Danitarum refert. Altera narrat ^{prophetia} egressum Ephaonitarum et inde secutum bellum, quod exterminatione fere integrae tribus Benjamin terminatum est.

Hi duo eventus nullum internum statum corpori libri habent. Adiuncti sunt uti supplementum, nam illa periodo locum habuerunt.

Bibliographia libri.

27/17 1928
 Car. Patribus: 1. S. Augustinus circa an. 419 Quaestionum in Heptateuchum libros septem scripsit (Migne P.L. t. 34); ultima pars in 56to commentarium in librum Iudicum usque ad 15^{am} continet. Sequitur versionem antiquam latinam. Inde valor eius citationum ^{est magnus} habet problemata

7

Ephod, Sephte etc.

2) Procopius de Gaza sequitur antiquam versionem Graecam; usus est hexaplis Origenis et Josepho Flavio (Migne P.G. t. 87). In genere patres ex versionibus interpretati sunt.

Medio aere ^{philologia egyptia} exegesis ^{egyptia} philologica textus hebraici incipit per opera doctorum rabbinorum: 3) Rašī (Rabbi Salomon Isaac 1040-1105) et 4) David Kimhi (Rabbi 1160-1235).

Critica exegesis incipit commentario 5) Studer, "Das Buch der Richter" ^{Vand} 1855. Commentarius diligenter factus.

6) Heil, "Joue, Richter, Ruth" (commentarius) Leipzig Ed. 1863; II-1874.

7) Bertheau (prof. Göttingens), "Das Buch der Richter und Ruth" Leipzig 1883. Contra quem saepe contendit, ex altera parte utiles explicationes non raro sumit.

8) P. Hummelauer S. J., "Commentarius in libros Judicum et Ruth" Parisiis 1888 (Cursus S. Scripturae). Opus grave, completum, primum locum tenens inter opera catholica saec. XIX, attamen ^{est} iam obsoletum, quia fines antiquorum commentariorum vix transgreditur et pro-blemata litteraria in eo deficiunt.

(9) Vigouroux, "La bible et les decouvertes modernes" Paris. 4 tomi ed VI^a 1896. In III° tomo pag 31-244 erudite scripsit de aere Judicum.)

10) Moore „Judges“ Edinburgh 1895. Ab-
co & incipit critica litteraria.

11) Budde „Das Buch der Richter“ Leip-
zig 1897. B. professor theol. ^{prot.} in Strassburg, di-
rectione rationalista, eius commentarius
pertinet ad collectionem Marti, prof. Berner-
sis.

12) Novack prof. Strassburgensis „Richter,
Ruth“ Göttingen 1900. Directione magis or-
thodoxa.

13) Lagrange ^{O.P.} „Le livre de Juges“ Paris, Le-
coffre 1903. Repraesentat catholicorum cri-
ticam litterariam. in coll. com. Etudes bibliques

14) Zapletal ^{O.P.} „Das Deborah-alied“ Freiburg
in der Schweiz 1905. — „Der biblische Sam-
son“ Freiburg i. d. Schweiz 1906.

15) Riessler (Prof. kath. in Tübingen) Zum
Deborah-alied in „Biblische Zeitschrift“ 1909,

S. 260-278.
16) Zapletal, Das Buch der Richter, Münster,
1923. W.

1 Fusius bibl. cf. Lagrange l.c. XLV-XLVIII.

Canticum Deborahae

Argumenti summariū.

v. 1

Post historicam introductionem sequitur invitatio ad audiendum.

v. 3

v. 4. 2. 5

Salus et auxilium
populus.

Deinde poeta pingit, Jahve venientem in maiestate et auxilium Hebraeis contra Chanaanem ferentem.

v. 6-8

oppressio

Excipit imago poëtae proci u ferens miseriam Hebraeorum tempore oppressionis a Chananais: ante pugnam viae publicae ob periculum erant claudicatae, iter faciebant Hebraei per ineptos tramites, agricultura cessavit, unde fames urgebat, fortes in Israel deerant.

v. 9-11

Triumphus.

Ex mediis rebus poëta ad bellum revertitur; laudibus principes, qui populum ad pugnam duxerant, prosequitur, praecipue Jahve Salvatorem extollit.

v. 12-18

Salus ignari

Iterum poëta transiit ad tempus oppressionis: invitatur Deborah et Barac, ut animos bellatorum cantico confirmet et ad victoriam ducant; tribus belli participes laudat; qui de

destinarent, circumdarent.

v. 19-22.

Superaddi
des

Secundum pugna iuxta aquas. Regiade et de
des Chananaeorum: arma celi contra hostes
dimicaverunt, equites e proelio fugerunt, sed ter-
rens Aïson impediendo eos contivit.

v. 23-27

Jahel

In epiphonema ad maledicens incolae urbes
Merz auctor laudat mulierem Jahel, quae Si-
saram occiderat.

v. 28-30

Mater Sisa-
rae.

Denique poeta transtulit lectorem in domum
Sisarae, in qua impietatis mater sua causam
dilati redditus inquirat. Eam una uxorum
Sisarae consolatur reversionem esse prorega-
tam et divisionem opulentiae praedae.

v. 31

Conclusio carminis

Metrum cantici Deborahae.

Quarta Zephetat invitatio constet tribus
distichis seu versibus quattuor accentuum^{2.2.}_{1.2.}
Corpus cantici praese fert disticha seu accen-
tum (3.3). Duo versus efficiunt stropham. Nil
obscuri, quominus alio modo introductis, quoniam
ipsam coram carminis scriptam sit. Tunc si-
milis exempla in V. F., v. g. Is. 12: invitatio est
iuxta schema: 2.2.2, reliqua - 3.2.

G. Lagrange op. cit. p. 102 et Schlögl in A. B. B. p. 387 insuper in singulis partibus carminis symmetricam ex numero stichorum introducunt Lagrange v.g. dividit carmen in 3 partes: I - 4+8+8, II - 4+8+8+8, III - 4+10+10+10. Schlögl vero alio modo magis complicato. Observandum est eos nimis artificialem computationem introducere.

13. Inleles cantici, relatio ad prosaicam circumstantiam facti Jud. 4 narrationem (crit. litt.); origo carminis, valor in historia et religione Hebraeorum etc. (crit. hist.) non a priori, sed textu cognito seu in fine commentarii tractanda sunt.

Commentarius

Jud. 5, 1. "Cecinit Debhora et Barac, filius Abhinoram, illa dum dicendo."

Critica textualis. וְתָשַׁר - cecinit. ^{fem.} seu grammatica tantum ad sequentem vocem Debhora refertur. Inde Riessler² sequentia: Barac, filius Abhinoram, uti glossa nunciat; at immerito: similis enim constructio in A. I. occurrit. Cfr. Num. 12, 1. וְיִדְבָּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן - Locutaeque est Maria et Aaron. ^{G^B - pluri;} ^{G^A - singula} ^{U^r - pluri seu non literaliter.}

Critica realis. Versus primus historicam introductionem cantici sive titulum praese fert; etiam nexum inter c. 4 et c. 5 indicat.

Critica historica. Debhora proprie apis. Ex Jud. 4, 4 cognoscimus fuisse uxorem

D. catholici, prof. Tubingensis in art. Lum.
Deborahalia Bibl. Zeitschrift 1969 p. 260.

cuiusdam Lapideth (732 lampas hic
 pe. paces). - Liebau⁹ affirmat urbem
 prope Tabor (cf. Jos. 19, 12) non vero per
 sonam fuisse. Sed est pura phantasia.
 In eodem Jud. 4, 4 versu prophetis-
 sam fuisse dicitur. Budde in suo
 commentario p. 33 animadvertit quali-
 tatem propriam et specialem prophe-
 tarum - וְנָבִיִּים in Israel nonnisi tem-
 pore oppressionis Philistinorum stabi-
 litatem esse (cf. 1 Sam. 9, 9; 10, 5), nec tan-
 tum nostri libri tempore. Contra Bud-
 de adnotamus institutionem esse anti-
 quae originis cf. Ex. 15, 20: „Miriam, so-
 ror Aaron erat prophetissa - Gelho-
 ra fuit 9 iudex, forte non sensu
 libri, ut librarius Hebraeorum, sed
 sed sensu nostro obvio: ius faciendi,
 ut ex Jud. 4, 5 apparet. Titulus וְנָבִיִּים
 potius Baraco convenit.

Baraq proprie significat fulgur
 erat filius Abinoam (v. 12) ex tribu

Niphthali (Jud 4, 6). Fuit scutator cubum
lionis *Delthorai*.

נִפְתָּלִי דֶלְתָּרַי cum articulo, auctor cele-
tum, usque diem victoriae indicare vult.

Critica litteraria. Versus 1 est
redactoris libri, seu recentioris cantico. In
eo carmen *Delthorai* et *Barac* adscribe-
tur. Sed haec duplex attributio sum-
pe indicat primo circumstantiam nempe
canticum a principalibus personis agentibus
appellatum esse. Ex c. 12 manifeste patet
Delthoram ab auctore alloqui: „surge, sur-
ge *Delthorai*, surge surge et loquere can-
ticum”. Ergo non *Delthora* est auctor.
Parvi refert nomen auctoris, nam omnes
agnoscunt antiquissimam originem can-
tica eiusque summam valorem in histo-
ria *Hebraeorum*.

5, 3. „Audite reges, auribus per-
cipite principes, ego sin honorum
Jahvi ego cantabo, psallam (in
honorum) *Jahvi Dei Israel*.”

Crit. bib. Reges et principes (q. Sapientiae et p. B. et alios) allocuti non sunt Hebraeorum, nam tempore Eltherae reges sensu proprio Hebraei durant.

אלהים est proprius terminus psalmorum
יהוה ויהוה sunt nomina Dei.

In A. T. sequentia occurrunt:

1) Antiquissimum est אלה, aramaica-et-assyro-babylonice - ilu, quod probabilius potentiam significat a v. אלה - potius fuit sive אלה - fortis fuit. Buhl, Burn, Stade etymologum nominis incertam esse dicunt. El significat non solum verum Deum, sed etiam falsos. Cf. Is. 44, 10.

אלהים plures putant esse correlativum nominis El (Buhl, Gieseler, Noldeke, Nestle, B. Stade). Alii minore auctoritate gaudentes ab arabico alaha derivant quod coluit, adoravit significat, igitur Elohim esse nomen colendum, etiam in genere, Deum verum et deos falsos significat. Elohim est plurale numeri si sermo est de pluribus vel maiestatis

sui essentialitatis - de uno. אֲנִי pt. si. אֲנִי
 Aliud nomen Dei est אֱלֹהִים . Buhl derivat a אֱלֹהִים
 quod et factu Gen. 3, 14 demonstrat ubi Deus ipse dicta-
 vit ad Moysen dicens: $\text{אֲנִי אֱלֹהִים אֲנִי אֱלֹהִים}$ ego
 sum, qui sum. Ergo Jahve significat ipsum esse seu
 esse esse essentialiter proprium est. Nomen Jahve est
 praeceptum atque proprium nomen Dei Israel. Et no-
 men veri Dei, nunquam aliis falsis imponitur. Quibus
 expositis relatio inter Elohim et Jahve patet. El-
 Elohim probabiliter indicant potentiam, iacoque ibi
 praesertim attribentur, ubi opera potentiae v.g. crea-
 tio, conservatio mundi narratur (Gen. 1, 1 seq.)

Nomen Jahve Deum proponit, uti ens a se, quod
 vult esse et vivere communicat; quare in illis locis oc-
 currit, quibus Deus essentiam et proprietates suas ma-
 nifestasse scribitur? (Gen. 2, 5 seq.)

Corpus Carminis.

Ad canticum audiendum regibus et principibus
 invitatis, tema carminis indicandum venit. Quod
 potentiae naturae potentis incipit, Hebraeis Jahve ausi-
 liante. Commemorat deinde mixram oppressionem

cf. Jussiu c. Hergenauer. Theologia biblica (372-384) ed.
 Herder.

Cui victoria ad torrentem Hison finem imponit,
cantus iam celebrantia.

5, 4. „Iam in tuo ingressu de Sir, in
tuo processu de campo Edom, terra tre-
muit cum coelis et nubes effusae sunt
aquis.”

Ent. test.

Vers. 4a continet duo disticha sex accentuum quod-
vis, schemate 3+3, quae primam stridam carminis
efficiunt. Primum distichon est bene conserua-
tum 3+3; alterum unum accentum superfluum
habet. Praecipue primum $\text{דָּוָה} \text{דָּוָה}$ dittoграфия
considerandum est et sequens $\text{דָּוָה} \text{דָּוָה}$; argumentum
confirmat: terra cum coelo tremuit, nubes aqua
effusae sunt. Accedunt versiones: $\text{דָּוָה} \text{דָּוָה}$ (Lucianus recensio-
nis) continet $\text{ἐταράχθη} \text{ἐταράχθη}$ commoveo, laevo). $\text{דָּוָה} \text{דָּוָה}$ (Lucianus recensio-
nis) continet $\text{ἐταράχθη} \text{ἐταράχθη}$ commoveo, laevo). U. recte $\text{דָּוָה} \text{דָּוָה}$ militat.

Schögl (RB 1903, 372) et Zöschke (op. c. p. 261) sine ra-
tione ultimam slichum v. 4^a, uti glossam siciunt;
tunc alteram distichon esset maneam.

(1) Lucianus, sacerdos antioch. + 311, $\text{דָּוָה} \text{דָּוָה}$ iuxta Syg. Symm., Theod. et
praesertim textum hebraicum correxit

Crit. real. Adventus Jahve in auxilium Hebraeis non ad legislationem in monte Sinai prout Hammondauer tenet (l. c. p. 110), sed ad bellum cum Chanaanitis sub Deborah et Barak refertur (cf. recentior scripta Zapletal l. c. p. 18; Laurange l. c. p. 81). Poeta depingit Jahve de Sir et Edom venientem, quia limites meridionales terrae Israel delineant. Hoc directionem, qua Jahve Palestinam ingreditur, et non necessario initium itineris indicat. Per consequens recte Zapletal (l. c. p. 19) recitit coniecturam Budde (l. c. p. 41) de positione montis Sinai magis septentrionali.

Crit. hist. Jahve in itinere ad terram Chanaan processit per regionem Edom seu a monte sancto Sinai, non autem directione a Babylonia vel Syria, quod pro historia religionis Hebraeorum est, magni valoris.

Crit. real. In secundo disticho est fortis imago: terra tremuit... Sensus: Jahve in auxilium populi sui venit tempestatem evadendo, quae infausta erit Sisurac (v. 20).

ut non in tempestate, ut vult Budde (l. c. p. 41)
et Karack (l. c. 43), tempestas cuius in Palesti-
na oriri solet maris ex parte meridionalis,
id est occidentali meridionali et non a des-
so, i. e. ab oriente meridie.

Rit. lin. Se'ir sunt montes a mari Mortuo usque si-
num Helamiticum pertingentes.

דִּירָא Edom (cf. Hagen, Lexicon bibl.) nomen
regionis nacta est a cognomine Esau, quod con-
ditus est cum lassus ab agro redire pulmentum
a fratre Jacob coctum videret, exclamavit: Dami-
hi, quaeso, ut comedam De quo דִּירָא hoc...
Quam ob causam vocatum est iunior eius דִּירָא
Edom (Gen. 25, 34). Terminis terrae Edom in V. Test.
non indicantur, sed ex obiter dictis aliquatenus de-
finiri possunt. Nomina Edom et mons Se'ir illam
solum regionem montanam designasse videtur,
quae valli el-Araba, inter mare Mortuum et si-
num Helamiticum sita est, ab occidente adiacet.
Postmodum tota regio montana ab occidente et
ab oriente eadem valli el-Araba adiacens appe-
lata est terra Se'ir, mons Se'ir (Isaiah. 2, 14;
Eccl. 25, 8; 35, 15). Regio ad orientem vallis

erat praestantior: in ea inveniuntur plures urbes, quae in A. T. terrae Edom adscribuntur. Celebratissima urbs erat Petra seu Sela cum plusquam 750 in petra excavatis monumentis sepulchralibus Nabathaeorum (arabum), Hebraeorum, Graecorum, Romanorum."

Bosra, cf. Is. 63, 1: Messias proponitur, velut triumphator veniens de Edom, tinctis vestibus de Bosra."

Crit. litt. סֵלָא vox hebraica significat: ager, campus. Winckler, *Altorientalische Forschungen* Tseris, p. 142 (cf. Zupitza l. c. p. 19), habita ratione assyriacae vocis *šadu* - mons, סֵלָא סֵלָא vertit, de montana Edom, nixus aliis A. T. verbis v. g. Num. 23, 14; Dt. 32, 13; 2 Sam. 1, 21. - Nowack (l. c. p. 44), hanc significationem confirmans, agnoscit obviam esse impossibilem relate ad montuosam regionem Edom vel sulfem סֵלָא mitigat ad significationem, regio, ut in V. habemus.

Zupitza non reuicit, sed neque necessario inducendum agnoscit.

² Fossus de Petra cf. v. g. Baedeker, *Palestine et Syrie*, III ed. p. 170-178.

Versus 5us unum tantum distichon secundae strophae continet. Versu vero sexto novum obiectum incipit. Inde alterum distichon 2^a strophae perit vel transpositum est. Hapletal (l. c. p. 20) lacunam complendi proponit praeficiendo versum secundum, qui reapse cum v. quinto argumento cohaeret. Scriba v. 2° omisso forsitan spatio vacuo ante cantici initium postea eum posuit.

5 2.5. „Cum ducerent principes in Israel,
cum populus Yahve sponte se offerret.
montes commoti sunt ante Yahve,
ante Yahve. Deum Israel.“

Crit. text. 2. Secundus stichus 4 accentus habet. בִּרְכֵהוּ
est posterioris manus genuinam hebr. expressionem יְהוָה יִסַּח „populus Yahve“ rumpens (cf. 13)
in parallelismo cum praecedenti בִּרְכֵהוּ יִסַּח. Secundo versu transposito, huius positio manca evenit. Inde fortassis scriba posterior ad sensum eius comprehendendum praedicatum בִּרְכֵהוּ
„benedicite“ interposuit.

V. ¹ difficilia primi stichi omittit.

Crit. recub. litt. Multi exegetae, uti Cassel (cf. Zapletal l. c. p. 21), Nowack (l. c. p. 42-43), Lagrange l. c. p. 80-81) et alii verba פָּרַע פְּרָעוֹת intelligunt de coma nutrienda a principibus ante bellum, nam erat usus se voto obstringendi comam barbamque non tondendi usque ad favorem optatum consecutum. Attamen ad contextum obvia significatio melius quadrat: „cum principes ducerent... montes commoti sunt." Confirmat G^A: ἐν τῷ ἄρπασθαι ἰσχυροῦς. Reapse summa difficultas erat duces inveniendi (vv. 7 et 13), et Debborae meritis inventus est Baraq.

Crit. text. 5. Versus quintus metricè est nimis longus. נִצְּזוּ „fluxerunt"; G vertit ἐσάλευον, concussi sunt, contremuerunt. Est falsa punctuatio Masoretarum. Debet esse נִצְּזוּ Niph. a צָצוּ contremuerunt, commoti sunt. Similiter habent Targum et versio Syriaca. G^B continet superfluum in primo sticho: a facie Domini E¹wei. - הַיְיָ הַיְיָ „hic Sinai" est glossa explicans, ut Symmachus habet: τοῦτο ἐστὶν ὁ Σ. ρά = hoc est Sinai. V. - et Sinai.

crit. int. et.

דְּגִמֹּנֶה דְּגִמֹּנֶה Grimme, Clermont - Ganneau" דְּגִמֹּנֶה
interpretantur arabico „du i. e. (Jahve) de Sinai",
quasi cognomen honoris Deo tributum esset, ut
Dušara i. e. „Deus montis Šara" erat honoris titu-
lus Deo Nabathaeorum adscriptus. Sed hoc in lingua
hebraica de דְּגִמֹּנֶה gratis asseritur.

crit. real.

Conversio montium ante Jahve non est causata prin-
cipum et populi alacritate, nam contraxerunt דְּגִמֹּנֶה
דְּגִמֹּנֶה „ante eam Deo". Poëta simpliciter adnotat
tunc temporis locum habuisse.

Chimadversio de 1 et 2 stapha.

Secunda stapha est parallela 1ma; ibi dicitur: cum
Jahve et Šir veniret, coelum et terra motae
sunt. Illic: cum populus Jahve consilium ce-
pisset belli incundi, commoti sunt montes.

Ab v. 6-8 describitur miseria Hebraeorum tempore
oppressionis a Chananaeis (cf. Summarium arg. p. 9)

5. c.

„In diebus Šamgar, filii Chath.
In Israel assaverunt turmae proficiscentium;
Viatores ibant
Per vias deflexas (tortuosas)."

1. Recueil 3, 2, 71 et. op. Sage l. c. p. 82.

2. Krawany.

Crit. text. loco יַעֲקֹב בְּיָמָיו corrigendum est in יַעֲקֹב בְּיָמָיו
 secundum 5^a et conscriptis cod., habentes וְיָאֵל pro Ia-
 el. 1ma מְרִידוֹת-riac. ex contextu junct. est מְרִידוֹת
 tumae viatorum (karawann); 14. Mss. emittunt יָאֵל et
 in 11° disticho ante יַעֲקֹב V. nihil praestat particulare.

Crit. hist. et
 text. יַעֲקֹב בְּיָמָיו Samgar filius Anath est non
 iudex, qui de Philistinim sacentos viros comere parvus-
 sit (cf. 3. 31). Si eam primam partem eiusdem periodi
 sive tempore oppressionis collocamus, tunc congruit
 circumstantiis, in quibus Hebraei oppressi et hasta sua
 arma deficient (cf. Jud. 5. 8). יַעֲקֹב Jacl. mulier (vs. 28
 26) dum Chananaeorum pari modo armis insolitis, vi-
 licet, clavo et malleo occidit. Quae cum ita sint, lit-
 teram praecedentes stropham iuxta lectum actuale in-
 terpretari possumus.

Allumen calamitosa oppressio parum congruit
 rebus gestis huius celebrium personarum, scilicet, prae-
 clare facinori Samgar contra Philistaeos; adhuc minus
 ad Jacl usque modo ignotam quadrat. Igilur ex una
 parte celebra facta iudicum hebraeorum habemus, ex
 altera, eadem periodo summam miseriae. Per conse-
 quens esset contradictio. Inde Samgar non est iu-
 dex, ex 3. 31, sed nomen oppressoris prae se fert (cf. Zaph. 22,
 19. 83).

Confusione oppressoris cum heroe Isr. ab interpre-
tus Hebraeis facta, scriba facile adiungere putavit.
„in viciis du'el" ad periodum melius stabili-
G et consortes eod. habent epl cum signo abb-
tionis i.e. pro יִשְׂרָאֵל Israel Proinde textus
du'el loco בְּיַמֵּי יִשְׂרָאֵל — בְּיַמֵּי יִשְׂרָאֵל

Auctor v. 6° itineris pericula frangit. Recte
primus Moore interpunctionem masoriticam
vini אֲרָכָה vide corripit in אֲרָכָה Formae vi-
tor in (karavany) plur. a sing. אֲרָכָה viator: non
Crit. real. tant. in agmina proficiscentium cessaverunt,
sed etiam singuli viatores tramites ineptos
quaerere coacti sunt, ne a Chananais spolia-
rentur.

יָבֹאוּ proprie - ibunt, sed post perfectum
(hic יָבֹאוּ) potest quoque praeterito verti.

5.7

„Quieverunt loca plana (vel fortassis agri-
colae) in Israel,

Quis erunt.....

„Donec surgeret Debhora,

„Surgeret mater in Israel.

Loco פְּדוֹן leg. פְּדוֹת loca plana
vel פְּדִים agricolae.

Loco עַד אֲשֶׁר קָמַת leg. עַד שְׁקֵמָתִי

Loco קָמַת leg. עַד שְׁקֵמָתִי

Versus 9us est male conservatus: ob scuro sensu et
metrica pro-ut nimis brevis.

an. loc. פְּדוֹן est vox cum incerta significatione. G^A
i. e. simpliciter hebraicam vocem transcripsit.
G^B פְּדוֹת presentes; leg. fortes. Schlögl (p. 392) פְּדוֹת
duces, ut v. 2°. Naphtal (p. 24) legendum proponit פְּדִים fructus
et similem confusionem in 3 versu sequenti; aramaicam
finale פְּדוֹת additamentum posteriorius. Inde vertit: „
fehlte an Früchten in Israel“ (p. 48).

Attamen vox פְּדוֹן bis occurrit: v. 7 et 11; deinde G^A
sicut vidimus, simpliciter, uti difficilem lectionem, trans-
cribit: פְּדוֹת; proinde potius sensus radicis laudus est,
quam 4. Mos. habet. continent: פְּדוֹת. Hunc traditio Judae-
orum in Targum conservavit פְּדוֹת „das offene Land im
Gegensatz zu den ummauerten Städten“ (Ges. Bibl. Hebr.
Vorteb. 14 ed.); etiam versio syriaca confirmat. Vel fortassis
legendum est cum Budde פְּדִים agricolae. Alter sti-
chus primi distichi est mancus: unum solum accertum
completitur: פְּדוֹת: Cfr. coniecturam Napht. p. 24 ad complendum.

Sicutum distichon incipit verbis: $\text{וְיָסֵבֶה} \text{ } \text{וְיָסֵבֶה}$; ἕως ὅτ' ἀναστῇ . ὕψ. - donec surgeret.

וְ וְ וְ - donec est expressio neo-hebraica (Lapl. 25), per consequens non primitiva, cuius loco forsitan fuit $\text{וְיָסֵבֶה} \text{ } \text{וְיָסֵבֶה}$.

וְיָסֵבֶה - surgetem (proprie sursum); cum ἕως et ὕψ. debet esse III personae.

וְיָסֵבֶה - surget, cum antiqua finali ut (cf. Lapl. 25).

In altero וְיָסֵבֶה , neohebraicum וְ omittendum est et finalis analogice primo est mutanda. Nisi versionis obstarent, possemus utinque וְיָסֵבֶה (donec) surgetis, uti II p. sing. fem.; finalis enim וְ praeter I pers. sing. potest quoque exprimere II fem. (Ses. - Kautsch. Mbr. Gram., ed. 2^a, p. 444).

Riessler (p. 263) dependentiam a babilonica voce ṣuramumu - aufstehen, inapte introducit.

Crit. vul. Ante Libthorum propter oppressionem cessavit agricultura in Israel.

5, 8.

„ Sacrificia divina cessaverant,
„ Defecit panis hordeaceus,
„ Clypeus non apparuit nec lancea
„ In quadraginta millibus in Israel.”

Summar. aut. lat. Coniectura *וּבְחַר* elegit, *וּבְחַר* sacrificia :
קִדְּשׁוּ novos, *קִדְּשׁוּ* in *קִדְּשׁוּ* usaverunt.
coniect. : *אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* tunc diminutio portarum.
conij. in *אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* deficit panis hordeaceus.

Crit. test. Primum distichon huius strophæ est quoque ma-
 le conservatum quod vario modo interpretes sequunt.
 In 1° sticho antiqua traditio duplicem sententiam includit:
 a) *וּבְחַר* et *וּבְחַר* *אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* „deos obiectum considerat. le-
 gerunt (impersonaliter germ - man, p - gall. - on)
 novos deos.” b) *וּבְחַר* et Syriaca vers. obiectum bella”
 introducunt et *אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* „Deus” subiectum sumunt.
 „Hæc bella, elegit Dominus.”

Contextui convenit lectio Buchde (p. 43), quam
 Harlethal (p. 26), Kittel (Bibl. heb., adnotatio p. 338)
 aliquæ approbant *קִדְּשׁוּ וּבְחַר אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* sacrificia divi-
 na cessaverunt. (*וּבְחַר* sacrificium, hic - hi - est).

Secundum stichum *וּבְחַר* (A cod. Alex. & recensio
 Syriaca). Hæc Syriaca humillaris et alia cod. ha-
 bent *וּבְחַר* *אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* panem hordeaceum igitur
 retrahere legunt. *אֲזַל לֶחֶם שְׂעִרִים* panis hordeaceus.
וּבְחַר tunc est corruptum ex *אֲזַל* alibi defecit, sci-
 licet scriba duplus 3 per inadvertentiam semel

tantum posuit. (Budde, Kittel, Kaptehal).

Crit. real. Sensus primi distichi est: tempore oppressionis sacrificia divina ob defectum agriculturae sunt interrupta, imo panis quoque defecit (cf. alias lectiones huius textus: Kaptehal 25-26)

Alterum distichon ad nos bene conservatum pervenit.

In tertio sticho huius strophæ □ & coniunctio: si, ce contextu est sensu negativo: non. Totum II distichon indicat maximum defectum armorum: (cf. I Sam 13, 19 seq.) vel summum gradum oppressionis ita, ut Hebraei etiam magno numero exire contra hostes non ausi sint.

Quadraginta millia est numerus rotundus.

In nova sectione 9-11 poeta ex medijs rebus ad bellum revertitur. Triumphalem incensum principum pingit; laudibus prosequitur Duces, praesertim Iahve (cf. scripta p. 9).

5, 9-10 a-b „ Cor manu est versus duces Israel,
 „ Qui sponte se obtulerunt (vel: occisus nobilis) in populo Iahve,
 „ Versus equitantes asinis sub flavis,
 „ Versus sedentes super tapeta [pulchra].”

Summar. crit. text. 2 7D 7J eiiciendum est, conf. analog. v. 2.

10^a. Loco עַל-מַדְיָן lege: נָדָב super *tapeta*
pulchra.

Crit. text. 9us v. בְּבִי - cor meum est pure pure ha
braise expressio. potius intellectus seu attentio
capta est splendida grasse ducum: בְּבִי ad
versus ducis. Initio secundi stichus עַל-מַדְיָן
qui sponte se obtulerant, uti attributum ad cordem
duces, qui in medio populi celum manifestaverunt,
refertur, et non respicit fortes ipsius populi in op
positione ad ducis; proinde cum 9^a. oī *סרסר*
legere possumus hebr. נָדָב - nobiles, hic - in st.
constr. נָדָב a sing. נָדָב - nobilis, princeps.
(Coniect.: Lagr. 87, Laph. 27-28).

10us v. Tertius stichus huius strophae est
bene conservatus. Tenique, de עַל-מַדְיָן 4°
recte Laphital animadvertit cum continere duplicem
defectum 1° sine tertio accentu 2° cum aramaica fi
niti ו. pl. ex: מַדְיָן loco, בְּבִי *tapeta* (pl.
absol. a sing. מַדְיָן pl. st. est: מַדְיָן. Attributum la
pitorum negligentia expositarum perit: ultimum
} et sequentia מ ex continua scriptura sugge
runt corruptam esse vocem נָדָב pulcher, decorus.

IV Stichus igitur sonat: „Versus sedentes super tapeta pulchra.“ Tapeta ponuntur sub sella vel loco ius.

Ug. § 77. vult, in iudicio „a habe.“ § 77.
care. Nunc stertit absoluitur.

Crit. ant. Poeta ducis exercitus laudat et apparitionem
triumphalem describit: ipsi uisus subflavis super pulchra
tapeta reclinantur. Tunc temporis asino nobiles utebantur,
prout hodie equo. Illius coloris asinae in Persia
sunt carae et hodie aestimantur.

Budde (p. 43) nunc Lt. 5. § ultio modo v. 10um expli-
cat: „Wo immer ihr seid, vergesst den schuldigen Dank
nicht.“ scilicet, ubique debitas gratias agite. Equitari-
tis, sedentes et (ex sequenti sticho) iter facientes est tan-
tum enumeratio actionum ordinariarum. Attamen contra
Budde pugnant circumstantiae speciales, ut asinae elec-
tae, tapeta opulenta. Certe, quia Budde ad Lt. 5. §.
i. e. preceptum dilectionis Dei optime quadrat, sed
repugnare ad 10um versum caritatis Labhorae, in
quo simpliciter de pompa triumphali agitur.

5^{10c} ii. "Piaiores¹⁾ annuntiate
 "Altius, quam clamor (ordinati) si collocan-
 tium intra canales²⁾
 "Ibi canent iustitiam Jekve
 "Pruclara facinora ducum in Israel"

Summar. crit. text. 10^c וְהִלְכִי omitt. ?

ii. פָּרְצוּ רֵל פָּרְצִי leg. פָּרְצוּנִי ducis.

אֲזַ יֵרְדוּ לְשַׁעֲרֵים עִם־יְהוָה. Tunc de-
 scenderunt ad portas, populus Jekve - glossa mar-
 ginalis omittenda est.

Crit. text. et uul. 10^c v. אֶת־וֹצֵאֵי incipit nova idea et
 nova strophæ. ? ad præcedentem vocem retulimus,
 quod reapse 7 Mss hebr. secundum de Rossi omit-
 tunt. - שִׁחֲוָו exiguae vario modo explicant. La-
 platal (p. 29), sumpta prima consonanti ו ex se-
 quenti corrigit in שִׁחֲוָו קוֹז audite vocem. Nos
 textum intactum relinquimus cum G^B שִׁחֲוָו: סִפְּ-
 רֵיכֶם - narrate et G^A: שִׁחֲוָו רֵיכֶם - loquimini, an-
 nuntiate.

11^v. In secundo sticho eiusdem strophæ vox
 שִׁחֲוָו difficultatem creat. Lagrange (p. 88) velit:
 "aux acclamations" - ad acclamations, clamores,

¹⁾ Ambulantes in via

²⁾ scilicet prope fontem.

"Surge, surge, Dibnora

"Surge, surge loquere canticum."

"Surge, Baraq"

"Duc captivos tuos, fili Abinoam."

§ 4 § 5 Syr. Hecan. & alia in I sticho post Baraq, addenda: עֲרֹפְיֹר (ēr' ioxi) - hēb.: פִּי פִּי fortis esto.

Q. 1. vers.

Primus stichus, sine consuetudine, nihil continet particulare.
Secundus stichus sonat in versione: § 4. § 5. Syr. Hecan. & alia
valent: עֲרֹפְיֹר עֲרֹפְיֹר (pēt) Hecan. - excita myriades populi;
עֲרֹפְיֹר עֲרֹפְיֹר (comp. Kittel, Biblia heb. lect. var. 10 vers. 12).

עֲרֹפְיֹר Hiph. imperat. sing. fem. a v. 777. Initialis פ in
textu in forsitan omissa per inadvertentiam copistae, praecedens
enim vix erat in eadem consonantem; sequuntur quaedam con-
sonantes similes in textu et correctione.

עֲרֹפְיֹר pl. fem. & sing. פִּי פִּי decem milia, myrias, multi.
Hoc modo legunt Augerange, Zephtal & alii plures. Textus
vero intactus significat: "Surge, surge, loquere canticum."

In III° sticho eadem versiones adiungunt post פִּי פִּי
עֲרֹפְיֹר (ēr' ioxi) imaliscens, corroborans. Excipit addere

1) coniectura: Excita myriades populi.

2) coniectura: post Baraq addere: fortis esto.

3) coniectura: Duc captivos, qui te captivum abduxerant, fili Abinoam.

proponunt פִּי־יָדִים fortis esto (cf. Kittel. lect. var.)
 Qui iuravit sing. m. a. v. פִּי־יָדִים firmavit, firmus
 portis factus est.

In ultimo sticho huius strophæ Sy
 et Arabici vers. continent loco secundæ vocis
 נִכְבְּשׁ captivos tuos analogia cum Is. 14, 2 —
 נִכְבְּשׁ־לְךָ captivum ducentes vel qui te capti-
 vum duxerunt (cf. Kittel ibidem). Inde apparet,
 Baraq prius captivitatem Chananaeorum pas-
 sum esse et nunc occasionem proclii inveniendi
 ad incuria, vi dicandas habuisse.

Crit. val. In hac strophæ proctis se transfert immedi-
 ate ante ipsum proclium. Videt supra moniti
 Tabor Debbekum et Baras manentes, e contra
 castra inimicorum posita; invitat Debbekum
 excitandi. Baracos ad hostes aggrediendas et Ba-
 raq victoriam reportandi?

J. 13-14a

13. „Tum descendunt superstitēs ad proximos,
 „Populus Iahve descendit, prout heroes
 14a „Ex Ephraim profecti sunt in vallem
 „Post te” Benjamin in populo tuo.”

non. Ius. c. 5. sed aliud carmen intelligendum est. — 2 Vel forsitan iusta
 ab. vers. ad i. c. 5. v. 1. — 3 Coniect. : prater tunc, loco: post te.

non mirum
erit. text.

13. Loco דָּרַד descendit, leg. דָּרַד descendit, (hic
collective pl.).

Sub דָּרַד dic.: $\text{אֶתְּ$ (athmet) et מִט in ratione
et constr.

Loco לִי mihi leg. לִי sibi.

14a Loco $\text{רָאִיתִּי$ vidi, leg.: רָאִיתִּי profecti sunt
vel רָאִיתִּי principes.

בְּמִדְבָּרִים in Amaleg, corrig. in בְּמִדְבָּרִים in vallem;
 $\text{אֶתְּ$ post te, corrig. in אֶתְּ pater tuus;
 בְּמִדְבָּרִים corrig. in בְּמִדְבָּרִים in populo tuo;

Crit text et vocalis. v. 13. In primo sticho strophae דָּרַד est imperat. se-
cundum interpunctionem masor.; cum ג legimus
 דָּרַד descendit (collective - descenderunt) Gal pf.
3 sing. masc. (Lagr. 91).

דָּרַד elapsus e magna clade, contra plu-
res reges intactum relinquimus. Tirtassis
designat Hebraeos, congregatos sub Baraq, qui
e strage Chanaanæorum evaserant vel uti
comparatio, refertur ad reliquos tribus, quae
de mi et metum Chanaanæorum manserant.

Secundus stichus incipit, voce דָּרַד popu-
lus, quam inepte masoretæ reparaverunt

opie altnach a sequenti הַיְיָ : 20 Mss. hebr. sac. de Geni id
prolant. In II sticho I^a habet: $\kappa\upsilon\rho\iota\varsigma \tau\alpha\pi\acute{\epsilon}\lambda\omega\sigma\acute{o}\tau \mu\epsilon\iota \tau\omicron\iota\varsigma \iota\sigma\chi\upsilon\sigma\acute{o}\tau\epsilon\varsigma$
 $\mu\omicron\upsilon$ - Domine, humilia (mihi) fortiores me. Cura inserendi
orationem forsitan introduxit hanc imperativam promissuali
onem, quae in I^a quoque transire potuit. <diagr. 92>. Melior
lectio conservata est in I^b : $\lambda\alpha\acute{o}\varsigma \kappa\omicron\sigma\iota\acute{o}\upsilon \kappa\alpha\tau\acute{\epsilon}\rho\eta \alpha\upsilon\tau\acute{o}\upsilon$ - populus
Jahve descendit <sibi - hebraismus, vel pro sua causa>. —

בְּגִבּוֹרִים בְּ est sensu comparativo: ut heroes
fortes. Vg.: subratae sunt reliquiae, populi, Dominus in fortibus dmi-
cavit praestat versionem textus masoretici omissis vocibus, sensum
difficilem reddentibus: לְיָהוָה , $\text{יְ$, יֵשׁ vel
etiam mutatis, ut יְיָ .

v. 14a. יְיָ ex, poetica forma loco יְהוָה .

בְּעֵמֶק רֶשֶׁת - radix eorum in Amaleq, est corrupta
expressio, nam Amalecitarum attributum honoris Ephraimitis
nullo modo efficiebant. I et Theodotem loco בְּעֵמֶק veram lectio-
nem conservaverunt $\epsilon\tau \kappa\omicron\iota\lambda\alpha\delta\epsilon$ - in valle, hebr. רֶשֶׁת i. e. tan-
tum רֶשֶׁת omiserunt.

Loco רֶשֶׁת Winkler legit יְיָ profecti sunt, ex assy-
ro babyl. <cf. Zapl. 33>; eum interpretes generaliter sequuntur.
Sali pacto deficiens praedicatum in propositione habemus. Correc-
tio conditionibus bene congruit: duces cum exercitu necesse erat pre-
ficiuntur, descenderent "de monte Tabor, in vallem" Qis'on.

Capital non excludit conjecturam esse
 דודיך legendi דודי principes.
 In 4to sticho huius strophæ primam vocem
 דודיך post te, G^o reddiderunt: frater tuus
 דודיך, quod ad contextum melius quadrat. Be-
 niamin progreditur una cum Ephraim, non
 post eum, ideo fraternitatis apparet, Ephraim
 enim et Benjamin de matre Rachel descendebant
 דודיך in tuis populis (aramaica forma nume-
 ri pl. cum suff. sp. sing.) Nowack (l.c. p. 50) putat
 alterum n. esse dittographiam, quod postea
 uti pl. vocis דודי populus, scriptum est. Cum
 Moore aliisque legimus num. sing. דודיך
 in tuo populo. Tribus Benjamin erat nimis par-
 va, ut ipsa praesidium constitueret ac celebres prin-
 cipes offerret.

13-14a. Tribus unitae descendant de monte Ta-
 bor. Praeludium pugnae habemus. V. 13^a po-
 eta distinguit principes et simplicem populum;
 13^b „populus Jahve” omnes complectitur. A v. 14^a
 poeta enumerat tribus, quae pugnae interve-
 rant. 14^a Ephraim una cum fratre Benja-
 min habemus.

5, 146-15 ab. „ De Machir descenderunt duces
 „ Et de Zabulon ducentes (exercituum)
 cum sceptro.
 „ Et principes Issachar cum Debhora
 „ In vallem miserunt pedites suos.”

Summar. crit. text. 146. סִפֵּר - scriba, omittere.

15 a. וְשָׂרֵי corrige in וְשָׂרֵי et principes.

בְּ ante Issachar, omittere.

וַיִּשְׁכַּר כֵּן בָּרַק - sicut Issachar, ita

Burag, glossa omittenda est.

Coniect.: שָׁלַח missus est, corrige in שָׁלְחוּ mi-
 serunt.

Item: בְּרַגְלָיו in vestigiis eius, post eum, cor-
 rige in רַגְלֵיהֶם pedites suos

Crit. text. et real. 146. Praesentia Machir diu exegetis dif-
 ficultatem creabat, scilicet Machir in Galaad
 habitabat (Num. 32, 39 sqq.) et Galaad pugnae
 haud intervenit (Jud. 5, 17). Affamen Machir
 fuit primogenitus Manasse et in textu adest
 pro patre. Cornelius a Lapide habet: „lau-
 dat enim hic Manassaeos.” Comm. in Jud. 5, 14
 p. 122, ed. Parisiis 1875).

דְּשָׁרִים בְּשָׁבֵט ducuntis cum sceptro (subintelligitur
exercitum) est parall. מְחַקִּים - ducis. Septimum
est signum ducis. Gen 48, 10 (Zapl. 34). Ultima vox
v. 14^e סֵפֶר - scriba, et glossa, explicans difficilem
praecedentem expressionem, quam metricam quo-
que eliminat uti quartum accentum in Stichos.

15. וְיִשְׂכָּרִי legimus cum S, Vg, Syr, Targ,
וְיִשְׂכָּרִי et principes, pl. constr. ratione sequentis
praepositionis בְּ. Alterum וְיִשְׂכָּרִי desinit in
S et Vg. Totae expressio: וְיִשְׂכָּרִי בֶן בָּרָק - sicut
Isachar, ita Baraq, consideratur glossa margi-
nalis, explicans accuratius partes Isachar, ad
contextum non quadrat et metricae stichus re-
pugnans habetur. Zapletal (34-35) forsitane
recte animadvertit, scribam hunc stichum
addidisse, quod nomen ducis Baraq esset
omissum et ideo tribum Isachar mulie-
rem sequi scribae videretur. Glossa ultimum
quoque stichum strophae perturbavit:
וְיִשְׂכָּרִי - missus est, i. e. passive exprimit
tactus masoreticus, dum S - active conser-
vavit. Baraq additus numerum praedicati
mutavit in singularem. Corrigitur in:
וְיִשְׂכָּרִי - miserunt.

In sequenti, i. e. ultima voce 4^e stichi יְלִידֵי
in vestigiis eius, post eum, G⁴ omittit י et vertit;
יְלִידֵי אֲרֹנָיו - pedites eius, hebraice esset יְלִידֵי
pedites suos. Pedites Hebraeorum opponuntur eum-
ribus militaribus hostium. Hisce strophæ absolvitur.
Sequitur nova idea. Igitur 13-15 b eum laudibus
enumerantur tribus, quæ bellum contra Chana-
næcos susceperunt, scilicet, Ephraim, Benjamin, Ma-
nasses, Zabulon et Issachar.

5, 15c - 17.

Poeta otium aliarum tribuum tempore belli
reprehendit. Inde quoque patet præcedentia non
triumphum post victoriam reportatam, sed iter
exercitus ante pugnam respicere.

5, 15c - 16a.

„In rivis Ruben

„Anxietates cordis sunt magnæ.

„Quare mansisti inter orates (stabula),

„Ut audires sibilos gregum.”

Summar. crit.
text.

יְדִידֵי - decreta, corrige in יְדִידֵי investiga-
tiones, anxietates.

Crit. hebr. transl. 15c. In primo sticho vox רִיבֹּנִים est dubia, in
Job 20, 17 significat, rivos; atque Terra Ruben
trans Jordanem erat montuosa et arida; proinde
alii sequentes G. B. eis רִיבֹּנִים רִיבֹּנִים , intelligunt
de agro portione (Lagr. 35).

Atamen in ditione Ruben erant pauci vi-
ri, circa quos seminomades Rubenitae habita-
re poterunt. Hoc modo textus hebraeus in-
tactus remanet (Lagr.).

In II° sticho רִיבֹּנִים decreta, 5. Mos. hebr. se-
cundum de Rossi habent רִיבֹּנִים investiga-
tiones, anxietates, G. B. confirmat, etiam eadem
vox in v. 16° b. In tribu Ruben erant magnae
cordis discussiones, anxietates bello intervenien-
di. V. : diviso contra se Ruben.

16a. In tertio sticho habemus incertam
etymologia vocem רִיבֹּנִים , quam versio-
nes vario modo reddunt. Praeter Jud. 5, 16 hoc
nomen occurrit Gen. 49, 14 et (sive V.) Ps. 68, 14.

Ex illis textibus idea quietis ex ignavia de-
rivatur (Lagr. 93). Forsitan stabula anima-
lium quiescentium vel crater est ironica
imago otiosorum Rubenitarum. V. : inter duos

terminos.

In quarto sticho שֶׁרִנָּן יִבְלִי sibili
gregum, i.e. soni a pastoribus tibiis eliciti aut greges
invitantios. Hisce præcedens imago evolvitur.

Loquitur poeta hac strophæ irridet Rubenitas, qui de cepe-
ditione valde invadifaverunt, attamen domi otiosi
remanseverunt.

5. 16b-17a.

16b

In rivis Ruben

Anxietates cordis sunt magnæ

17a

Gil'ad trans Jordanem quicquid

Et Dan commoratus est ad naves."

Summar. crit. fol. 16b:

בִּפְּזֵי אֵתִיִּי corrig. in בִּפְּזֵי אֵתִיִּי

prout v. 15.

17a.

וְדָן

quæ, dele

Crit. fol. 16b.

15 MSS hebr. secundum de Rossi con-

tinent בִּפְּזֵי אֵתִיִּי, prout v. 15^e loco בִּפְּזֵי אֵתִיִּי.

In primis duobus stichis poeta insistens repræ-
hensionem Rubenitis repetit, quo manifestat sollicitu-
dinem suam de illa tribu, quæ indigenis commissa

parlatum emoriebatur (Deut. 33, 6.). Systema
metricum ostendit falsam esse opinionem
exetarum (v.g. Riessler p. 269 et aliorum),
qui hunc stichum esse repetitivum 15°
asserunt et eum expungunt.

17a. Tertius stichus strophae bene con-
servatus ad nos pervenit. In 4° vocem $\pi\alpha\lambda\lambda\acute{o}\varsigma$
quare, constituentem superfluum quartum ce-
centum, cum 2 MSS hebr. secundum De Rossi
cum versionibus V., Arabica et Targum omitti-
mus.

Auctor ordine loci ceteras tribus Desides in car-
men introducit. In 17^a versu (III stichus) pro-
ximos vicinos Rubenitarum vituperat: Gilad
cum tribum Gad et orientalem dimidiam
partem Manasse complectebatur.

Princeps in ultimo sticho. strophae transit
ad hominum vicinos septentrionales Danitas.

Tempore Deborahae et Baraq tribus Dan non
amplius prope Jaffa (Joppe) habitabat (Isa.
19, 40 sq.), sed in septentrionali parte Coniciliam
habuit in urbe Lais (Jud. c 18), quae longe
a mari distabat, inde Danitis nares deficiebant;

proinde exegitae (Lagr. 96. Kap. 36, Nowack 51) ex par-
sionem. Non numerata est ad iussu de servitio, quos
Danitae Phoenices (i. e. Sionis) praestabant, interpre-
tantur. Hisce iuncti Hebraei in auxilium non venerunt,
securae mercaturae et navigationis vacantes.

5, 176-18

176. „Asir mansit in littore maris

„Et in portibus suis quiescit,

18. „Zabulon, populus contempsit vitam suam

„Et Nephtali super altitudines campi”

(Summar. crit. Coniect.: in III sticho - $\text{D}^{\text{m}}\text{D}^{\text{z}}$ ad meriendam, morti,
test.) constitutus II^{rom} accentum, uti glossam explicationem, del.

(Crit. realis.) 176. In primo disticho, recte conservati, poeta reprochen-
dit vicinam Danitis tribum Asir, quae loci situs erat
opportuna ad auxilium ceteris conferendum, nam regionem
loci pugnae propinquam possidebat; attamen Asir in suis
portibus lucrum facere maluit, quam cum ceteris contra
hostes dimicare.

18. Tribubus, quae opem Libtonae cum Baragun
tulerunt, vituperatis, aeter pervenit ad locum proclii
et iterum. laudibus prosequitur Zabulon et Nephtali,
qui felicissimam ad victoriam reportandam contulerunt.

In 4° slichio: וַיִּבְנוּ מִצְדֹּתַיִם וַיִּבְנוּ מִצְדֹּתַיִם super altitudines
 eamque non significat montes, sed ultimos tumulos
 ante rianitem, quo Nabulon, Neptali ubique
 aciem instruxerant et vitam suam contempserant.
 Uq. vero vertit וַיִּבְנוּ מִצְדֹּתַיִם וַיִּבְנוּ מִצְדֹּתַיִם in regione Merome in
 circa lacum huius nominis, per quem flumen Tigris
 transit. Taci pacto haud opportune trioum Neptali
 transfert e loco praelii et obscuras reddit partes eius,
 quasi pugnae non interesset.

Rectio Uq. est etiam falsa philologice stit. text', quod
 formae status constructi וַיִּבְנוּ מִצְדֹּתַיִם ostendit; nomen pro-
 prium esset in st. absoluto.

Item coniectura Naphtali / 37-38' de 4° slichio arbi-
 traria esse videtur.

Pugna Descriptio (5. 19. 22).

Tribus, quae praelio intererant aut ab eo abstinerant,
 recensitis, poeta quam pugnam describit. (Cf. p. 10).

5. 19.

- « Venerunt reges, pugnauerunt.
- « Tum pugnauerunt reges Kenaneri.
- « Ad namakh super aquas Megiddo;
- « Praedam argente non abstulerunt.

Versus 19us, totam stropham efficiens, bene
conservatus ad nos pervenit.

Uel uel. Narratio incipit utique copula cum praec-
edentibus reges veniunt, pugnauerunt, ubi im-
petum hostium depingens.

In I^o sticho: „reges“ et in II° reges Kena-
‘an’ postea adhibet in plurali, secundum eandem
animadversionem Nowack (52) et Zapl (31) nam
in litteris Amarnensibus sunt plures reges Cha-
naan, solus Isera nominatur forsitan uti
princeps inter eos vel dux belli.

Tertius stichus locum praelii indicat, ad
Tuanakh super aquas Megiddo. Tuanakh et Me-
giddo sunt arcis cananaeae. Et si Josue reges
eorum vult (Jos. 12, 21) in possessione tamen Cha-
naanorum remanserunt. Urbs Tuanakh, ho-
die tell-Taanak, occidentali dimidiaque parti
tribus Manasse designata est (Jos. 24, 25) et urbs le-
vitica censuit. Eodem loco postea (610 a ante Chr.)
pius rex Judae Josias in pugna cum pharaone
Nechao II occisus est. 1901-1902 prof. Sellin, a
societate Vindobonensi delegatus exploravit tell
Taanak ac notabilia vestigia urbis cananaeae.

aegyptiacae et israeliticae invenit.

Megiddo, hodie tell et Mutehellin, versus septentrionem a Tzanak, sorte obligit quoque tribui Manasse; erat celestis arce non solum periodo Chananeorum, sed etiam posteriori tempore sub dominio Romanorum. Chananaei illo loco in depressa planitie „super aquas Megiddo“ i. e. ad ripam Qisōn prope Megiddo, difficile curribus bellicis uti poterant.

In quarto sticho parallelismus exigit nomen loci, at textus aliud continet: „praedam argenti non abstulerunt“, quam poeta explicitè meminit, nam eius gratia antiqui pugnabant. Exemplum praebent Gedeon de Madianitis, David de Amalecitis (Iaph. 38). Argendum in genere res pretiosas significat.

5, 20-21.

20. „Stellae pugnaverunt de coelis,
De orbitis suis pugnaverunt cum Sisera.

21. „Torrens Qisōn abripuit eos, torrens Qedumim¹⁾, torrens Qisōn. Conculca anima mea robustos.“

Textus 21 be est valde corruptus.

Orig. text. et vocal. 20v. Masoretæ in primo sticho ope alhnach et
¹⁾Qades, Lagr.

praedicato purpuram separaverunt subiectum, quod
est $\square \text{ב' } \text{ב' } \text{ב' } \text{ב'}$ stellae. Atque mutatione cursus sui
(2us stichus) stellae purgaverunt contra Chanaanites. Cus-
sel, quem sequitur Hummelauer (cf. Hummelauer h. e. p.
125) modum illius pugnae indicat. Parag nocte ad-
ortus est castra inimicorum, quod fecit Gedeon (Jud. 7)
et Saul (1 Sam. 11, 14) aliique; stellae suo lumine Hebraei
os adiuvant, dum incerta caruidentem leue ad per-
turbationem Chanaanitarum somno opprensorum non
parum addidit. Sed probabilius superanda est com-
munis opinio arceptarum, qui hanc figuram de
vehementi tempestate interpretantur ex antiquis. Procopius
de Gura et fere omnes recentiores. (cf. analogiae Ind. 54.

2/v. Primus stichus probabiliter est bene conser-
vatus: torrens Gison abripuit sive dissolvit eos, i. e. plu-
res inimici in torrente perierunt. Tali modo praec-
uleritem versum de tempestate confirmat, torrens enim
Gison alius fere siccus, sed lutosum solum eius circa
Meggido et Tānakh post magnam tempestatem vel
pericula pluviarum venit curribus periculosum, v. g. post
praelium 16 aprilis 1799a. a Gallis ibidem commissum
Gison plurimum Turcarum cadavera abripuit (Hummel-
auer p. 126).

Secundus et tertius stichus (v. 21) sunt valde corrupti. Inutile putamus textum vel systema metricum corrigendi et hypotheses, rationibus non nitidas, introducendi; sensum tantum eruimus. Torrens Cadumim, quod in A. T. est קַדְמוֹן , קַדְמוֹן peror, vario modo explicant, . V. ¹⁸ Considerat uti nomen proprium Cadumim; קַדְמוֹן antiquorum (קַדְמוֹן in Ps. - anteriorem se exhibuit); קַדְמוֹן legebat; קַדְמוֹן de hebr. voce: קַדְמוֹן sanctorum. Lagrang (p. 98) secundum קַדְמוֹן corrigit in קַדְמוֹן Qades, positum intra Megiddo et Ta'anak, hodiernum tell Abu- Qedeis. Torrens Qison ibi potuit hoc nomen accipere, prout analogice supra, aqua e Megiddo, sed postea disparere, ne confusio cum alio Qades Nephthali oriretur. (Cf. alia coniecturas Zapl. 40-42).

2tc. "Conculca (iussiv.) anima mea ro-
bustos". Certe, textus est corruptus; prout
hodie legimus, haec verba essent poetae
se ipsum invitantis ad conculcandos
prostratos hostes.

5, 22 „ Tum percussurunt (terram) un-
gulae equorum.
„ et cursu incitātissimo equorum
eius (i. e. Sisarae).“

Cont. text et rech. וְהָיָה corrigimus in וְהָיָה secun-
dum G. A. L., Syr. Recept. V.

Lapletal (p. 39) v. 22um transponit cum v.
21, nixus sensui, scilicet si Chananaci cum
curribus in torrente Chisōn perissent, non
amplius eorum equi terram percutere possunt.
Sed probabiliter non omnes ibi perierunt;
per consequens ordo versuum ad sensum
quadrat; nec versiones transpositionem
confirmant. 22us versus, dimidiam
stropham efficiens, praecipitem fu-
gam hostium describit; imo 22us b leuē
jugam ope harmoniae imitativae (Lagr. 99)
exprimit.

וְהָיָה Lagr. (p. 99) et Lapl. (p. 39), praec. o-
culis circū Chananaeorum habentes, de e-
quis tantum interpretantur.

Merox et Jael.

S, 23-27

(Comp. p. 10)

S, 23.

„(Maledicendo) maledicite Merox”
 „Maledicendo maledicite incolis eius,
 „Quia non venerunt in auxilium Jahve,
 „In adiutorium Jahve, sicut fortes.”

lit. text. et
 uni.

Narrativa expressio *אמר מלאך יהוה* dixit angelus Jahve, probabiliter est explicans glossa. Parallelismus vero cum secundo sticho arguit primum legendi: *אמר מלאך יהוה* maledicendo maledicite (inclementer maledicite) Merox.

מרוז Merox fuit urbs vel pagus, quia de habitatoribus eius agitur (11 stich). Inter vv. 23 et 24 habetur oppositio; cum ille Merox maledicat, hic Jael benedicat, unde inferre licet, incolae Merox non solum potuisse praestare opem ferre, sed aliquatenus debuisse, quod per consequens Hebraei essent vel Hebraeis foderenti. Ipsi auxilium praestare negaverunt, Jael, licet Chananeis foderere iuncta, sponte praestitit. 1) dixit angelus Jahve.

stitit (Hummel. p. 127).

וְיָצֵא יְהוָה יְהוֹשֻׁעַ בְּיָמָיו in auxilium Iatve, sed Deus auxilio non indiget, ideo intelligendum est de causa Iatve tuenda. In tertio sticho dicitur: non venerunt in auxilium, inde supponimus eos aliquo actu abstinuisse, qui ab Hebraeis victoribus postularetur, v.g. se persequentibus non iunxisse vel annonam denegavisse.

S. 24.

"Benedicta sit prae mulieribus Ia'el,
"Uxor Cheber Cinaei,

"Prae mulieribus nomadum sit benedicta."
(IV stichus deficit).

24us v. tres stichos strophae complectitur, quatuor probabiliter perit. In primo sticho יְהוֹשֻׁעַ, יְהוָה est praefixum gradus comparativi cum significatione: supra, prae (aliis) mulieribus. In secundo sticho: uxor Cheber Cinaei, cf. criticam hist. in fine comment. In tertio sticho: יְהוָה in tentorio. Inde Hummelauer (p. 128) consentit opinioni de benedictione in tabernaculo, scilicet, Israelitae iubentur ei omnia fausta pro tabernaculo adprecari i. e. quae domum vel familiam respiciunt.

Attamen aliud probabilius videtur, omnino, po-

et vult exprimere, Ia'el laudari in comparatione mulierum in tentoriis degentium seu nomadum.

Hæc stropa, laudibus mulierem Ia'el prosequens oppositur præcedenti i.e. maledictioni Meror.

5, 25-26a

25 „Aquam petiit (lac) dedit

„In phiala nobilium (obtulit) lac coagulatum

26a „Manum suam, ad paxillum eam extendit

„Et dexteram suam ad malleum fabrorum.”

Summar.

25. הָלַב et הַקְרִיבָה probabiliter metrum impediunt.

ut. text.

26a הַשְׁלִיכָהּ corrige in הַשְׁלִיכָהּ extendit eam.

Crit. tex.

et real.

Præcedens corruptus stichus probabiliter proximum sequentem perturbavit. הָלַב lac, efficiens quartum accentum in primo sticho, secundum Lappetal (48) est superfluum. Secundus stichus quoque quatuor accentus complectitur. הַקְרִיבָה obtulit, in deficientem quatuor præcedentis strophae transposuit. Neapoc in disticho est tantum plenior evolutiv ideæ, forsitan a scriba facta; per viciorum harum duarum verum sensus non mutatur.

הַשְׁלִיכָהּ tantum h. l. et Jud. 6, 38 in historia Pedeoris occurrens, eas patens et satis amplum significat.

סֵפֶל אֲדִירִים intelligitur de phiala, nobilitas destinata; hospitibus enim apud Hebraeos delectae et copiosae portiones cedebant (cf. 1 Sam. 9, 24). Illa hospitalitas in Oriente usquemodo conservata est, attamen nil impedit, quominus Beduini hospitem suum, deinde etiam haud procul e vico egressum spolient. Ideo non est necessarium concludendi cum Hummelauer (p. 128): „Ja'el potum profert in vase honestiore, fortasse, ut animi liberalis et obsequiosi professione Sisaram securum reddat et decipiat.“

קֶמַחִי קֶמַחִי synonymus בֶּרֶךְ est lac leviter coagulatum (ksiadle), quo et hodie Beduini libenter vires exhaustas praecipue verno tempore reficiunt.

Igitur loco aquae, quam Sisara rogavit, Ja'el illi lac obtulit in poculo, prout hospitibus nobilibus dare solebant (I distichon).

Crit. litter. 25us a perfecte conformis est cum Jud. 4, 19; 25us b aliquatenus factum exornat, sed non sequitur aliam traditionem, dum loco utris pro lacte phialam (poculum) nobilium introducit; poesis enim suo modo factum illustrat, dum

5,266-27

266. „ Et percussit, contregit caput eius
 „ Et contregit et perforavit tempus eius.
 27. „ Inter pedes eius se incurravit, cecidit,
 „ Ubi se incurravit, ibi cecidit occisus.

Qrit text. et real. 266. In primo sticho nomen סִדְדָּה uti quor-
 tum accentum, Moore, Zaph. aliqui omittunt.

סִדְדָּה est iterum סִדְדָּה סִדְדָּה , cuius sensum
 tantum approximate definire possumus.

In litteratura taluudica plecciam Destructio-
 nem significat (Moore, Lagrange) V. litter. verit.

27. Omnes recentissimi usque in 27. v. Cito-
 graphiam reprehendunt. Reapse prius stichus
 in 18 Mss hebr. sec. De Rossi deficit, ideo probabili-
 ter uti Dittographia omittendus est: בֵּין כַּוְלֵי

בֵּין כַּוְלֵי - Ad pedes eius se incurravit,
 cecidit, mortuus est (cubuit).

V. tantum sensum reddit.

Itaque oppressor Hebraeorum a Iu'el occiditur,
 fama invicti Ducis a femina deflorata est, aut
 quitus vero summum opprobrium erat a muliere
 occidi, quod v. g. ex Abimelechi exemplo p. tet.

Gf. Iud. 9, 54.

Aula Sisarae

5, 28-30.

(cf. ser. p. 10)

- 5, 28. „ Per fenestram respiciebat et attendebat
 „ Mater Sisarae per clathras.
 „ Quare moratur currus eius venire,
 „ Quare tardaverunt gressus currum eius

Crit. text. vocal. In primo sticho legimus בִּינְיָאִי Pi. imperf. 3. p. a radice aramaica בִּינְיָאִי clamavit; praesentia aramaismi indicat probabiliter glossam vel primitivam vocem corruptam, quam J. Bonittit; Syr. theop. J. A. L. vertit: כֹּאֲרֵי מִרְדָּוֶה intuebatur, explorabat; Targum - eodem sensu.

Igitur in originali textu fuit probabiliter: בִּינְיָאִי (cf. Kittel. Bibl. hebr.) se attente praebuit, attendit (Hiph. 3. imperf. sing. fem. a v. בִּינְיָאִי vel בִּינְיָאִי animadvertere, intelligere) vel בִּינְיָאִי oculos convertit, adspexit (Hiph. imperf. 3. sing. fem. apoc. a v. בִּינְיָאִי in Pi. et Hiph. unit.).

In secundo sticho obscuram vocem בִּינְיָאִי J. A. L. verterunt: Sin תִּשְׁבֵּץ שִׁבְצוֹתָא per clathratam (vel reticulatam) scilicet fenestram. Hanc significationem tanquam plene convenientem laudat Lagarde (p. 107).

Reapse in Oriente fenestras in aedibus femina-
rum cancellis claudi solent. Tertius et quartus
stichi strophae, in quibus יִתְּנָה sine accentu
legimus, sunt bene conservati ac clari, nisi excipia-
mus וְיִתְּנָה , quod in Qal significat: erubescere,
in Pi. vero: morando pudorem excitare, morari. Vg.
tantum sensum reddidit.

Ignitur Sisuræ maturus et gloriosus reditus i pro-
lio in aula sua frustra expectatur. Mater, malorum
filii augur, experientia de inconstantia rerum hu-
manarum edocta, anxietate premitur et causam
dilati reditus inquit.

5,29-30a. 29. „Sapientissima inter nobiles mulieres
cuius respondit ei;
Immo ipsa verba sua sibi retulit.
30a. „Profecto increverunt . . .
diviserunt præcedam.”

In primo sticho חֲכָמִים sapientes, cum versio-
nibus legimus numerum singularem חֲכָמָה (Kittel. Bibl. hebr.)
et cum pluribus cregetis gradu superlativo vertimus:
sapientissima (Ges.-Fautsch, ed. 2^a, § 133h).

שְׂרָרֵיָהָן nobiles feminae (les princesses) eius, i.e.
matris sunt avores principum, non autem Sisuræ,

prout *2^a* et *Hammonianae* (p. 130) volant, nam significare
 ¶ est generis feminini; per consequens ad matrem aspera
 Illae non causa mercede his damis et honoris, sed solummodo
 in oculis regis considerandae sunt, sed simpliciter aduocant
 eorum matre Sisarae consolationi gratia.

In secundo sticho mater Sisarae isti ipsi respondet,
 non aspectans, et ad illa muliere ¶¶¶¶¶ coniugatur.

Tertius et quartus stichi (30a) tantum duorum singuli versus
 hunc ad nos perveniunt.

In tertio sticho ¶¶¶¶¶ profecto, i.e. sensu affirmativo
 volant *3^a* et *4^a*. Vg. omnia littera volit.

Mater Sisarae cum circumstantibus notitiis feminis pa-
 rant reditum esse prerogalam et praetium inventum cum
 quo dividendam.

5, 30 b

Alia, Quae feminae singulis viris,
 Praeda - vestis diversorum colorum Sisarae.
 Praeda - vestis colorata coniugata,
 Quae vestis coloratae coniugatae collo
 meo - praedat."

Primus stichus hebraice significat: Alia Quae alteri
 in caput viri. Per alterum intelligi feminam cum sancta

Hieronymus /y. perspicit, qui illud postice in-
terpretatus est. Vestis, pulcherrimae ferri-
narum, intelligit: uterque utriusque, i. e. fe-
mina, feminarum analogia cum, canticum
canticorum" attamen huic apositioni
obstat numerus dualis loco pluralis (Herm.
m. p. 11). Felicius videntur alii, tam ante-
qui, quam recentes interpretes: una femina,
duae ferrinae.

In carat viri" Vg. ad Sisaram refertur:
„eligitur ei," sed articulus deest, quam-
obrem veritatem: „singulis viris," gallice: „un-
tête", scilicet, una, duae ferrinae singulis
viris in praedictam traduntur. Scitur h. om-
nino libere hunc stichum audire.

In secundo sticho vox $\text{Y} \text{I} \text{I}$ habet signifi-
cationem tingendi; numerus pluralis eiusdem
 $\square \text{Y} \text{I} \text{I}$ apte designat vestem tinctam, vestem
diversorum colorum. Unde applicationis gratia
in tertio sticho auditur numerus singularis:
 $\text{I} \text{I} \text{I} \text{I}$ vestis variegata (pstra vicia). Hanc ex-
pressionem auctor in quarto sticho duodeci nu-
mero scripturus, solum alterum membrum termi-

natione dualis numero distinct. altero singulari
numero descripto: קָרַן וְיָבִיב, duae vestes tin-
ctae virgulae, cum in eadem lingua hebraica
respondet (Hammil. p. 131).

787Σ} ad colla: Budd, Lenz, Hammond, alios-
que sequentes, potius legimus 787Σ} ad collum me-
um, collo meo. Hunc lectissimum parallelismus com-
mendat: a) singulis viris, b) Sisarae, c) meo collo;
igitur auctor matrem loquentem praesentat.
V. vertit libere.

Haec strophæ multo conservata ad nos pervenit, quæ
numerus uocibus in textu hebraico, diversus motus
que illum versionis rationis et ætate intingit, hec
ostendit. In singularibus sensus haud facile em-
itur; in genere vero mater Sisara, hæc uerba lo-
quens, primum praedicat singulis, viris tribuit, de-
monstrat (Israhel), deinde soli Sisara (III. 17), tan-
dem etiam praedicat, quam ipsa pro se expectat,
inserit (Israhel).

5th

Sic percutant omnes inimici tui, Iehova!
Et deliquentes te sunt sicut ortus solis in sibilu suo.

וַיִּשְׁמַע יְהוָה וְיִשְׁמַע יְהוָה et diligentes cum Syr., v.
plures interpretes legunt וַיִּשְׁמַע יְהוָה et di-
ligentes te" sensum non mutans.

Hoc distichon extra systema metri
cum carminis invenitur et eius conclusio-
nem constituit; argumento suo inexpecta-
tum responsum desiderii feminarum in
aula Sisarae, scilicet, gravissimam spei
frustrationem comprehendit. Quidam exi-
getae, ut Budde (p. 49), Laplital (p. 47),
Riesler (p. 275) hoc distichon considerant
siquidem additamentum posterius in stilo
psalmodum, attamen conclusionis imago
omnino quadrat ad totius cantici sublime
argumentum. Lagrange (p. 104) animadvertit
non esse probatum de amore Jahve tem-
pore Deborah loqui haud potuisse.

5, 316.

Quievitque terra quadraginta annis
Prosaicam chronologicam conclusionem
actorum Deborah et Barak complectitur.

Critica textuali et reali completa, praevarium laborum absolvimus. Opere versionum, poesis hebraicae etc. textum, quantum possibile primitivum restitui conati sumus; maiorem tamen partem correctionum tantum coniecturas scientificas consideramus sine animo quid e textu canonico eliminandi. Anadvertimus Vulgatam libere plures versus hebraici textus reddidisse vel etiam sensum originalem mutasse, v. g. v. v. 6, 14, 18 etc.

Variae glossae in carmine indicant valde antiquam originem cantici et singulare studium, quo illud legebant.

Critica litteraria

Indoles et origo cantici. Indoles cantici Lelhorae a Budde bene definitur (p. 39): carmen non est poema epicum nec simpliciter gratiarum actio Deo, quae duo genera longe post eorum originem ducere possunt. Auctor cantici Lelhorae prae oculis habuit exprimendi laudem et reprehensionem, benedictionem et maledictionem personis ac tribubus, quae proelio intervenierant vel ab eo

abstergeant, singulis secundum merita. Sic consequens
hinc post victricem sub impressione recentis facti est
compositum et complectitur singulare genus litterarum
orientalibus propriam arte quoddam unum tubum
illicum. Sukkur ex urbe Madaba ab alia no-
mine. Hec est pulsa, utrimque pugna abolu-
ta est, statim matrem carina in honorem foris
non et opprobrium perfidorum sic Madelonum com-
ponunt (Lagrange 185).

Rationes, quibus critici independentes pu-
gant contra aliquam litterarum originem
caudicant.

Maurelius Vernes⁹ affirmat canticum con-
productionem recentissimam: „il faut, en vérité, ne
l'avoir jamais lu dans l'original pour y voir
le plus ancien monument de la littérature librai-
que, tandis qu'il est visiblement l'une de nos pro-
ductions le plus récentes. Tout y fait voir les marques
d'une époque de décadence littéraire, la langue est
les formes amoussées sont indiscutables, la prose est
lennue, affective, toute à toute plate et volontairement
obscure, une série d'expressions toutes modernes et propres
aux livres saints de la Bible, enfin de graves anachronismes
qui ne peuvent être que des copies faites par les écrivains modernes de la
Bible. Paris, 1856. 12. 1. 105.

Vernus methodice perperam procedit, dum ex versione de origine carminis indicat. Multi in originali canticum legunt et plane ad contrarias conclusiones pervenerunt, nihil reale in obiectione Vernus invenientes. Praeter Moore et caeteros criticorum independentium Budde (p. 39) condemnaret obiectiones Vernus: „Die Gründe mit denen Vernus... späteren Ursprung nachweisen wollte, entscheiden nicht.“

Reapse, successu temporis carmen subijt posteriorum scribarum et copistarum influxum; ideo textus quorundam versuum, prout vidimus, male conservatus ad nos pervenit; attamen origo indicanda est secundum totum corpus, non vero ex parvis singularibus expressionibus et verbis.

Simili modo procedit Reuber,¹⁾ qui tenet canticum ortum esse altero dimidio s. IIIⁱ ante Chr. Opinione suam probat aramaismis: v. 7: abbreviata forma וִי־לֹעַ; v. 11: וְיִשְׂרָאֵל; v. 14: עַמִּי; v. 28: תִּיבֵּב. Attamen ex critica textuali animadvertimus illas voces in versibus corruptis inveniri.

Omnes catholici, immo permulti critici independentes recentem post victoriam cantici originem tenent. Ita ex hoc numero idem Budde dicit: „Processus et accurate dithyrambicus²⁾ in toto, dramaticus in singulis prout a carmine populari, antiquissimo tempore post recens factum scripto expectare debemus.“³⁾

¹⁾ Versuch einer Reconstitution des Deborakliedes, Leipzig 1897, 2. Aufl. p. 3.
²⁾ Dithyrambus erat poemata in honorem Bacchi. ³⁾ Budde l. c. p. 40 et 2. Aufl. 14.

Auctor cantici. Carmen vocari solet: canticum Deborah; unde plerique principum antiquiores interpretes Deborah esse auctorem putant. Sed ipse primus versus indicat non Deborah solum illud composuisse: cecinit Deborah et Baraq (q. ut p. 10). Sunt in carmine adhuc duo versus: 7us et 12us, qui ex testis masoreticis hanc opinionem Deborah auctoris partim suggerunt: in 7° versu - וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע יִשְׂרָאֵל - donec surgarem; in 12° a. וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע יִשְׂרָאֵל - loquere canticum. Attamen ex versionum nobis persuasi sumus has expressiones esse corruptas (ibid. p. 9). Norwich contra tenet illum 12um v. et adhuc 15um Deborah tanquam auctorem excludere. Hae opinio, secundum rectam animadversionem Duplelail, tam per excisum laborat, in poesi enim auctor potest se alloqui (v. 12) vel se in tertia persona introducere. Exinde tamen contra Norwich non sequitur Deborah fuisse auctorem. Carminis auctor secundum opinionem quorundam recentiorum exegetarum ut ignotus.

Metrum cantici Deborahae (q. ut p. 10 11.)

Canticum Deborahae et prosaica narratio eiusdem facti. Relativum carminis ad c. 4um i. e. ad prosaicam narrationem eiusdem facti interpretis a scripturae a longo tempore occupat.

Quidam ex curis criticorum independentium in carmine invenimus non tantum aliam rei dispositionem, sed etiam contradictiones cum cap. 4° (Lugd. p. 16). Altamen immo longius procedit, quam ut Wellhausen affirmare possit sine ulla critica curam, narrationem proximam (c. 4) esse tantum excerptum e carmine factum, quae, specialiter potius immutat et ea possidet." ¹⁾ Opinio Wellhauseni hucusque subit criticam ipsorum independentium, qui illum resecerunt, ut e.g. Moore. Inde aliqui plures. Ipsi valorem proprium narrationis putant, secundum alios gentes conscriptae, asserunt. Ita ex c. 4 composita habemus: capitulum urbem Chananaeorum - Chara-Loth Geim (4, 2), nomen meriti Rechorae - Lapidotti (4, 4), denarium Rechorae inter Rama et Bethel in monte Ephraim (4, 5), locum originis Baraq Gude? Heptiali (4, 6), castra Hebraeorum - in monte Tabor (4, 6. 12), numerum currum Sisarae: nongentos (4, 3), locum ditionis Sai'el postea Gude? (4, 11). Porro, haec omnia non ex carmine sumpta sunt, nec ideo c. 4um est excerptio e carmine facta.

Altamen Wellhausen novas difficultates contra duplicem narrationem protulit. Admittit quidem cauteum esse factum contemporaneum seu documentum summi valoris pro historia Hebraeorum, statum politicum illius temporis exprimere, et pro

¹⁾ Wellh. Prolegomena zur Geschichte Israels, 1886 p. 245, ap. Lugd. p. III.

regione, audentia ideas religiosas continens. Sed
 altissus in carmine animadvertit enthusiasmon sa-
 veniūm Hebraeorum, circa Iehoa unitionis. &
 contra narratio promissa secundum Wellhausen est
 frigida. Ibi scilicet Iehoi, tanquam agens apparet,
 dum Jerusalema tanquam passiva adsunt. Dicoq
 et Dechora in utroque narratione inter se diffe-
 runt: ille Joabab est strenuus pugillator, in prima
 vero tantum timidum remedium in manu Dechorae
 comparat; hanc in carmine corroborat animos bella-
 torum, in prosa minus Dechorae ad locutionem tur-
 tum oraculorum reducitur etc.

Althamen comparatio Wellhauseni, prout bene Lagrange
 prospexit (p. 111), insufficienti analysi utriusque testis
 et multa notitia styli poetici laborat. Necesse est
 igitur fundamenta historicum cantus Dechorae
et modificationes, quas stylus poeticus introducit.

Gravior est critica Bredae (p. 34), qui in cantum
 Dechorae elementa essentialia agnovit sic historicis
 hoc tantum minores antinomias in singulis
 avertit: 1° De tribubus Hebraeorum belli particu-
 laribus; 2. 4° solum Zabulon et Naphtali (4. 6. 10) praeter
 intercurrentes; 3. 2° auctor adiungit adhuc Jerusalema,
 Wellhausen, Quarta in p. 34, cf. Lagrange p. 111.

Ephraim, Machir, Benjamin. 2° De modo mortis Sisarae: in cantico Jaël occidit Sisaram stantem et labentem; in narratione vero prosaica, clam tentorium ingressa, iacentem et dormientem (4, 21). 3° De loco proelii: in carmine secundum 5, 19 reges Chananaeorum pugnaverunt ad Isanach super aquas. Allego eo et victi in torrente Gison perierunt; in prosa vero 4, 12, 14 Barak hostes de Isbor aggreditur.

Quoad 1^{am} respondemus: in prosa Zabulon et Nephthali explicite nominantur, uti centrum bellatorum; in carmine quoque illi solum ab auctore clare indicantur, cum sermo de ipso proelio sit (5, 18). Circumstantia autem narrationis prosaica, Deboraham de regione Benjamin-Ephraim venisse et pugnam fuisse in vitione Isachar suggerit illud carminis tribus bello intervenisse. — Quoad 2^{am}: De morte Sisarae canticum probabiliter imaginem abbreviatam continet. Praesentia equidem paxilli in manu Jaël (5, 26) excludit occisionem stantis et indicat eum iacentem esse interfectum.

Quoad 3^{am}: ipse Buöde leve fundamentum antinomia agnoscit: Vielleicht aber besteht kein Widerspruch (p. 34) et deinde ipse difficultatem explicat.

Tabor forsitan fuit locus, quo tribus Hebræorum ante pro-
clium se iunxerunt: et unde ad pugnam in planitiem
Edreton descendunt. Thamarach et Megiddo quoque
utroque presidium caecitas Chanaanitarum esse poterant.

In sermone animando dicitur idem factum ab illis in
prosaica narratione et alio modo in cantico expressum:
hoc modo explicentur quoque Sisaram in cantico et
se principum confederatorum Chanaanitarum et Sa-
pasa (8, 2) tentum ducem caecitas regis Jael
(Lapl p. 14.)

igitur idem factum historicum praesentant
prosa et poesis, et duo genera litterarum. Modus
tamen exponendi sub respectu litterarum est satis
diversus, alter utrumque ab historicum independentem; cer-
men est comparabile sub impressione facti, non
autem ex prosaica narratione mutatum; et
altera parte, prosaica narratio non est scripta
seu velum ex sermone, ac vellet esset prosaice
cantici in poetica collectione, v. g. librorum histo-
ricorum vel bellicorum Tabor, sed est ex bonis
partibus historicis hausta.

Alias animadversiones litterarias in decem
regibus ferimus, v. g. in cantico Jael hoc offert

Sisara in phiala (5, 25), in pessa in utro (4, 19) etc. p.

Critica historica.

1. Momentum cantici Deborah relate ad historicum Hebraeorum.

Interpretes, qui asserunt canticum Deborah non tantum productionem artificialem, nullum historicum valorem ei attribuerunt. Et illi sunt, scilicet:

Quidam alii in eorum propria historiam explicaverunt. Ita Niebuhr¹⁾ tenet Sisaram esse pharaonem aegyptium Sesostris ex 18^a dynastia, per matrem divorcentem de Amenophis IV, rege haeretico, qui novas deos quaeque (cf. Am. 5) Chanaan contra eum rebellis erat victis, sed postea ipse pharaon ab Hebraeis est profligatus.

Marguart²⁾ de Sangara, rege Hethaeorum 18^a s. cogitabat: Sisara erat eius filius Tisri.

Alii historicum fundamentum cantici recipiunt, sed graves emendationes supponunt ita, ut secundum eos nihil cantici in eorum remanserit. Ita Winkler³⁾ saltem divorsum

1) op. dagn. p. 114.

2) Fundamenta israel. u. jüd. Theologie 1896. op. Amos p. 17.

3) Geschichte Israels in Verbindung mit...

2, 2. 1900 p. 120 u. op. dagn. p. 8.

2) pugnam Hebraeorum cum Philistinis, ad quam fines res de uice mythica pugna Iohanne
nec in fictione, sed in historia adhibere.

Alii Sulphur apem et pluvio
 Ja'el

Fragmentum
mythologiae
vires, serenita-
tem coeli redolentes

Contra laudatos criticos historicum indolum can-
onicum Deborahae defendunt omnes catholici, etiam plu-
res independentes, e.g. Wellhausen, Budde Moore No-
wack alique multi, simulque perfectissimum docu-
mentum antiquae Hebraeorum historiae esse esse
rent.

In genere et canticum Deborahae jactum capitale
certaminum cum Chanaanais comprobatur.

In specie magis momenti conclusiones pro ant-
iqua Hebraeorum e carmine oriuntur: (Cap. p. 5)
Primo, tribus Israel mutuam dependentiam agno-
scebant: in communi periculo necessarium se no-
tuorile existimabant, unitis tribus procedendi.
Vinculum unionis inter singulas tribus non erat
tam dissolutum, prout quidam interpretes arbitrantur.
De consequens concludere possumus in expugnatio-
ne terre Chanaan communiter processisse. Equidem
mentis Judas et Simeon in cantico deficit, quon-
iam tunc temporis in possessione Chanaanitarum adhuc
remanebant ut Jerusalem aliaque urbes visi-
tas munitae, quae Judas cum Simeone et ap-
tertrionaribus tribubus superabant. Secundo, ap-
eratici Deborahae confirmatur traditionalis divisio

Terrae Sanctae: Ruben trans Jordanem habitabat (v. 13-14).
Hebraei quoque terram Galaad possidebant (v. 17), parva
tribus Benjamin potens Ephraim iungitur (v. 18) etc.

Tertio, ex cantico Deborah videmus, in quodam *Chanaan* adhuc in possessione *indigenarum* fuisse. Hebraei montana inhabitant, quo curvus bellici Chanaanorum difficile ascendunt, et minus quam in regione campetri eis nocent, planities autem Bradelon indigenae possident.

Quarto, praesentia antea familiae *Cinae* in planitie Bradelon novum lumen historiae Hebraeorum praebet. Secundum traditionem Cinai, cognati Moysi, una cum Hebraeis in Palaestinam immigraverunt (ca. a. m. 18. 20. sec.). Antiqua amicitia periodo iudicum aliquatenus duravit, nam Barl, mulier Cinasa, iuniorissimae Hebraeorum Sinarum occidit, quoniam latet supra omnes mulieres nominum in carmine merita est.

2. Panticum Deborah relate ad religionem Hebraeorum: a) *Winkler* opinionem protulit, Iudaeum fuisse tantum Cinam, cum e contra tribus

* Geschichte Israels in Einzeldarstellungen I. Leipzig 1895, 2. Aufl. Kap. 1. p. 10.

septentrionalibus Sathve primitus ignotus erat, cum pri-
mus David apud eos cultum Sathve introduxit.
Affluam eandem Dehorae ostendit, opinionem Hen-
tho veritati contrariam (Lugr. Tapt. aliam). Post
in honorem Sathve venit et tribus septentrionalibus
expressione: נִינְוָה , עַל - "populus Sathve" (5.11)
vocat.

Sathve ope astrorum per suo populo pugnat et
procellarum vires facinus laudibus extollit.
b) Sathve in auxilium populi sui venit de
Edom (5.4), inde apparet eius religio cum
Sina, monte sancto apud Hebraeos, et cum
revolutione ibi allegari data; non autem
expositus Sathve de Babylonia, quod argu-
mentum contra revolutionem religionis Hebraeo-
rum et Babylonica praebet.

Historia Samsonis

Historia Samsonis

Jud. 13 - 16.

Argumenti summarium

Interpretis historiam Samsonis in tres partes dividunt: 1^a futurum munus Samsonis et natiuitatem eius describit (c. 13);

2^a matrimonium eius cum muliere Philistina ex Timna (cc. 14-16, 3);

3^a amorem regis Philistin et mortem Samsonis (c. 16, 4-31).

In prima parte (c. 13), quae historiae veluti praefationem constituit, bis angelus apparet: primo, sterili uxori Manoueh Danitae ex Sor'a, secundo, etiam eius marito et annuntiat natiuitatem filii, qui ex utero matris erit nazaraeus, et postea Hebraeos a manu Philistinorum liberet.

In secunda parte (cc. 14-16, 3) auctor

narrat fata matrimonii Samsonis cum Philistinis in
 Timna. Convivium nuptiale Samsoni fuit occasio
 proponendi problematis de dulcedine, quae de forte
 egressa est. Fraude per uxores sodales problema
 solvant, quibus Samson dat oscula, triginta Philis-
 taeis occisis. Iratus, quod uxor eius ullum tendi-
 ta erat, reges Philistaeorum incendit et magnam
 cladem eis intulit atque paulo post adhuc maiorem,
 cum a tribu Iuda victus Philistinis est traditus,
 asini enim maxilla apprehense hostes in fugam exit.
 In urbe suae Samson media nocte a periculo se
 praecepit atque (atque) portam urbis in proximum
 montem transtulit.

Tertia pars (16, 4-30) amorem Samsonis ex
 ga mulierem Delilam ex valle Soreq describit.
 Dolo circumventus et una cum coma viribus pri-
 vatus, Samson in manus hostium incidit, qui ei
 oculos effoderunt et fumentum in carcere molui
 coegerunt, tandem ad festum Dagonis cum lu-
 dibris produxerunt, sed cum Samson una cum pube-
 ri viribus cum uxore conperit. Cecus ille Dei nu-
 mero invocato, duas columnas, quibus aedificium innitabatur,

4/1928 con-
 1/17 SP. R.

Versio latina et commentarius.

13, 1. Et iterum filii Israel fecerunt malum coram Iahve; tum Iahve tradidit eos in manum Philistarum quadraginta annis.
2. Erat vir quidam de Sor'a ex stirpe Dan et nomen eius Manoach, cuius uxor fuit steri-

13, 1. Oppressio. Primus versus continet consuetam redactoris libri formulam, introductionem in acta singulorum iudicium efficientem (cp. 3, 12; 4, 1; 6, 1; 10, 6). Hæc formula non indicat, narrationem immediate supra memoratas iudices subsequutam esse. Solius 10, 7 inquit, oppressionem Philistarum et ammonitionem simul durasse. [פְּלִשְׁתִּים cf. in fine commentarii.]

Prima apparitio angeli vv. 2-7.

2. (יִישׁ חָדָד vir quidam. cf. 9, 10. נָשָׂא מְיֻזָּה mulier quidam, quæ Iephthæ occidit.)

סוֹרְאָה de Sor'a. Hæc nomen iam in litteris Samaritanis occurrit. Secundum Jos. 13, 11 ad tribum Dan pertinebat secundum vno Jos. 15, 31 ad Iudam, quod testatur Danitas meridionalis cum tribu Iuda coaluisse. Post reditum ex uerbis Babylonicis raro uerbo fuit iterum uenisse (Neh. 11, 33) a filius Iuda. Urbs Sor'a sita erat uetus uicinitatem ab Hierosolymis, haud procul a via ferrea quæ de Hierosolymis Iaffam ducit, prope biblicam Beth-Semel. Antiqua urbs Sor'a adspicenda erat in colle, unde statim planities aperitur, loco valde inconuenienti Philistarum repaule.

lis et non peperit. 3. Tum angelus Iahve ap-
paruit mulieri et dixit ei, ecce sterilis es et
non peperisti, sed concipies et paries filium.
4. Hoc vero tempore abstinere, quiesce, neque bibas

משפחה proprie significat: de familia seu est termi-
nus substitutionis שבט Tribus, in quo filii Jacob sunt divisi
et in משפחה nepotes eorum. In textu legimus numerum sin-
gularum, cum Dan unum tantum filium habuit (cf. Gen 42;
Num 26, 42, ideo illae duae idem pro Dan promissae adhiberi
poterant.

מנוח Manoach, hic tantum occurrit, tanquam nomen
proprium. Post captivitatem Babylonicam (Chr 2, 54) incolae
Soria vocantur מְסֻחָה, ideo Manoach erat nomen gentili-
tium, proprium unius familiae, quae in Soria domicilium fe-
cerat; tale nomen Manoach est pater Samsonis dialogice ac
Biblicae - pater Iephthae (cf. Jud 11, 1) (Buddle, Kowack, Lutz
Lepidus).

וְלֹא יָלְדָה sterilis et non peperit est pleonasmus.
In sacris Litteris et alias steriles mulieres occurrunt, v.g. ma-
ter Samuelem (1 Sam 1, 2), Ioannis Baptistae (Luc 1, 7), in hido-
ria patriarcharum Sara, Rebecca, Rachel. ^{וְלֹא יָלְדָה} ^{וְלֹא יָלְדָה}

3. מַלְאַךְ יְהוָה angelus Iahve, Dei legatum repraesen-
tans solus. Postea tempore ille titulus prophetae quoque
tribuitur ob munus simile angelo Iahve.

Expressionem וְהָרִית וְיָלְדָה sed concipies et paries, Lutz
(p. 112) omittit, tanquam parallelismum v.v. 3^a et 5^a incompar-
tem; de hac 3^a fluctuat. Igitur in hoc versu angelus Iahve
licitatem Samsonis uxori Manoach annuntiat.

4. שָׁכַר siccum, praeter vinum omnia alia / in
fermentationem designat. I. Kimonimus sequenti modo sensum
שָׁכַר explanat: Siccum hebraeo sermone omnis potio punctionis

vinum, nec socrum, nec quidquam immundum
comedas, & quia ecce concipies et paries filium.
et novacula per caput eius non transibit, quonia
am puer est nazaraeus. Tu ex utero (matris su
ae), et ipse incipiet salvare Israel de manu Phi
listaeorum. 6. Et mulier venit et viro suo locu
que inebriari potest, nec illa, quae frumento conficitur, nec
pomorum succo, aut cum fave (plasti micula) decoquantur
in dulcem et barbaram potionem, aut palmarum fructus expe
rimetur in liquorem, coctisque frugibus, aqua pinguior colatur
(cf. ad Apolloniam P.L. t. 22 c. 536 ap. Luge. p. 222 ap. Zup
Ira. Böhlsche. Jansen p. 56). - Secundum legem nazaraeorum
(Num. 6, 3 sq.) omnis potus inebrians nec ardens nec prohibitusque
proscriptum ad matrem Samsonis est extingui. Impurum autem nec
nec debui. obligabat. Haec in 4° v. angelus. Tu vero matris proce
pta recte ad filium imponit.

5. וְהָיָה בְּיָמֶיךָ אֲנִי וְאַתָּה אֲנִי analogice cum Gen 16, 11 significat: ecce tu es
gravidata, unde Budde (p. 94) concludit matrem Samsonis esse conce
pisse, quod et antea exstiterat eam Lev. 12, 12 ecce, tempus quoque fu
turam respicere potest; immo in casu videtur matrem Samsonis at
ipse conceptione potum inebriantem addidisse (cf. v. 4) idcirco recte Zup
aut conceptionem tantum fore. - Puer est. וְהָיָה בְּיָמֶיךָ אֲנִי וְאַתָּה אֲנִי nazaraeus.
Tu vero. Tu concipies וְהָיָה בְּיָמֶיךָ אֲנִי וְאַתָּה אֲנִי proxime accedit ad futurum indicium וְהָיָה
vixit ex historia Samsonis apparuit voluerit primus constitutum in con
suetudinem annuere, quae observata non tangebatur, abstergentes vero in potu in
ebriante nonnulli illam signabatur וְהָיָה בְּיָמֶיךָ אֲנִי וְאַתָּה אֲנִי et ipse
incipiet salvare Israel, primus omnium libaturus. Hebraeorum de magis
Philistaeorum vindicabit, ad non proficiat, quod Samson, sicut aliqui continuantur

6. וְהָיָה בְּיָמֶיךָ אֲנִי וְאַתָּה אֲנִי nec illa, mulier nuntiabat cum esset angelum ad
prophetam esse putabat.

ta est his verbis: vir Ihu venit ad me, cuius aspec-
tus erat, sicut aspectus angeli Dei valde terribi-
lis, quoniam cum interrogarem, unde ipse (venisset),
ille nomen suum mihi non indicavit. 7. Et dicit
mihi: ecce concipies et paries filium et hoc tempus
et ne bibas vinum, nec socrum, nec comedas quid
immundum, quoniam puer erit natus tuus. Ihu in
utero (matris suae) usque ad diem mortis suae.
8. Tum Manoach suppliciter oravit ad Iahu, dicens:
obsecro, Deus, veniat iterum ad nos vir Ihu, quoniam

8-21.
supponit
angel.

6. 9^a et 1^a conitunt יב non, ante יתברך interrogare

Sub influxu videlicet legimus יתברך angelus Dei, qui
vix habemus: angelus Iahu (cf. v. 1, 13, 15, 16, 17, 21).

יב יתברך valde terribilis, nomen uxoris Manoach, quod
divinum quid videtur.

יתברך interrogavi nam, in cruce nomen angelus dicitur. Iam
vix non colebant, sed tantum interrogabant, unde conitunt et qui
dicit. Illis questionibus pergitur ipse angelus, qui erat, quod an-
gelus non indicavit (sup. 217). Vix ipse vix apparuit angelus Dei.

7. Tum comenobis vix annuntiationem angeli vix aspelet in
necesse, de mense futuro filii (cf. v. 5) conitunt, ad ipse de mense
conitunt adiungit יתברך ויב usque ad diem mortis suae.

Secunda apparitio angeli v. 8-21.

8. Manoach nomen pariter ac vix יתברך ויב vix Ihu
vix vix vix tantum prophetiam dicitur. Manoach erat, ut Ihu
dicitur vix tantum mittet, quia postulat vix quoniam Ihu
vix negavit, quoniam vix non tantum tantum tantum

maniste et docuit nos, quid faceremus puero, qui
nasciturus est. 9. Et Deus exaudivit vocem Mano-
ach (ita), ut angelus Dei iterum veniret ad mu-
lirem, cum illa in agro sederet et Manoach,
vir eius, non esset cum ea. 10. Tum mulier festi-
nante cucurrit et nuntiavit viro suo, ei dicens:
ecce vir apparuit mihi, qui (illa) die ad me ve-
nerat. 11. Tum Manoach surrexit et secutus est u-
xorem suam, veniensque ad virum dixit ei: nonne
tu es vir, qui locutus es uxori et ille respondit:
ego sum. 12. cui Manoach dixit tempore, quo ser-
mo tuus adimpletus est (venit), quale prescrip-

10. Post בַּיּוֹם hic, 9¹⁶ et alii, addunt הָיָה illa (ita). V. hanc
expressionis lentum sensum reddit.

12. הָיָה nunc, corrig. in הָיָה tempore

Loc. דְּבַרְךָ sermones tui, multi codices mss, G^B, V. Ps¹ legunt
in singulari: דְּבַרְךָ sermo tuus.

9. מַלְאָךְ הַיְהוָה angelus Dei, secundum contextum primitus pu-
et. vir Dei vel angelus Iubri. Oratio Manoach est exaudita.

10. Uxor nuntiavit de secunda apparitione sancti viri uxorem suam.

11. Manoach, uxorem, sequens ad nuntium venit et cum inquit
re incipit.

12. Tempore angelus corrigunt haud congruentem textui הָיָה
הָיָה nunc venit in הָיָה הָיָה tempore, quo venit. Hic est antiquior
textus, qui versionibus quaeque usurat (Lug. p. 225).

הָיָה הָיָה hic prescriptum puero, tam ipsum puerum, quam

tum pueri et opus eius fuerit? 13. Tum angelus
 Sabre ad Manoach respondit: ab omni, quod uxo-
 re locutus sum, abstinere. 14. omne, quod de uite
 provenit, ne comedat, vinum et siceram ne bibat, nul-
 lam rem immundam comedat; omne, quod ei praece-
 pi, obtemperet. 15. Tum Manoach dixit ad angelum Sab-
 re: retineamus te, quare, et haedum caprarum tibi
 paremus. 16. sed angelus Sabre ad Manoach respondit:

14. 1227 omittunt G^L et alii

in istam rem agendi parentum erga eum respicere potest. Supr.: ut regis.

1227 et opus eius, dixerunt, quod pueri parentibus sit faciendum,
 facti ante natiuitatem, quam primis anni post. V. libere (verit.) reddidit.

angelus Manoach multum compulsi de praeceptis ad filium suum peruenit.

13. Sequitur generalis responsio angeli Sabre, ad uxorem directam.

14. Post 1227 de uite, sensu superfluo 1227 vini, cum multis rediitibus.
 G^L omittimus. V. in fine versus adiungit. implet. Itaque angelus, in specie prae-
 cepta enumerans, supra datas instructiones repetit et secundum communem legem
 communitatis (Gen 2, 3) adiungit abstinentiam ab omni, quod de uite provenit
 sed simul de novacula tacet.

15. Paremus tibi haedum caprarum - i. tenerum et iuveniculum ha-
 edum caprarum 1227 paremus, ut amicum, nam cibum pueri et sacrificium
 hoc opus dixerunt. Iamque plures interpreti (v. g. Lami in Luc 6, 1 p. 44)
 hanc interpretationem addunt, quod regem regis, hominem, an Deus vel angelus.
 Sed si non ab eo sacrificium offerri premitteret, certum erat quod non Deus
 si autem ab eodem ab eodem hanc sibi offerre, regem, certum erat non
 esse hominem.

16. Angelus, utrumque recusans, respondit: si me aliter, velis, iura-
 tendo et urguendo, non comedam de cibo tuo, quia non ingrediar domum tuam.

14, 1. Et Samson descendit Timnam, et vidit Timnam mulierem (quandam) de filiabus Philistinorum. 2. Tunc ascendit et nuntiavit patri suo et matri suae, dicens: mulierem vidi Timnam de filiabus Philistinorum, quam nunc accipite mihi uxorem. 3. sed pater eius et mater eius responderunt ei: numquid es filiabus fratrum tuorum.

Secunda pars (14, 15) duabus sectionibus constat. Prima (14, 1-15, 2) initia inchoationum contra Philistinos describit, altera (15, 2-26) Samsonem capivi Philistinorum iudicium esse factum enarrat (cf. Kuenen p. 251).

Primum iter Samsonis Timnam (14, 1-4).

1. תִּמְנָה. Probabiliter ubi Timna vocabatur, ut ex nomine gentilitio Jud. 15, 2 תִּמְנָה cognoscitur. Similis n. fortiter etiam ubi Timna ad libum Dan pertinebat (Jos. 19, 47), in conspectibus libus Judae (Jos. 15, 10) ubi erat. Nomen appellatur Tibne, 5½ hōr. a Soria distans, in cuius occidentem in valle Septa, per consequens incursionibus Philistinorum valde exposita erat.

תִּמְנָה mulier, non virgo distincta. Inde Biddle (p. 78) recte arguit, nullū vitium aut a marito separatam fuisse vel auctorem de ea contemptum locum. Similiter appellatur Judith 16, 8. - Cur Samson Timnam descendit, interrogat quidem gentiles coniecturas valente s. Scriptura persequatur.

2. Samson parentibus annuntiat ubi mulierem Philistinorum placuisse, locum ubi erat uxorem filio suo petere. Expletur quidem (Num. 31, 18) coniugium Samsonis cum Ithorim muliere. actione. Speculus s. vacuus. Sed minus recte. Equidem auctor in tota historia Samsonis violentiam suspectam eius in Philistinos describit, ut nequaquam uti effectum peritiam daret.

3. תִּמְנָה praeclaudendum in septuaginta numero ante iter subtrahit.

tra Philistinos querebant, illis enim tempore
et loci Israeli dominabantur.

Et cum non parum pariter suo et matris sua.) 5-9

et in omni populo meo, sequentes I et Jos legimus

et in omni populo meo, sequentes I et Jos legimus

I peritulum in regno I et Jos legimus

reliq. e. extraordinarium in lingua hebraica. In filiohus puerum tu
mum et in omni populo meo, sequentes I et Jos legimus
in eodem libro, deinde propinquitate totius populi, u.g. vicinam urbem tu
die respiciens (Lug. 7. 15).

וְיָרֵד מִן הַמָּוֶל וְיָרֵד מִן הַמָּוֶל וְיָרֵד מִן הַמָּוֶל
rubent, habentes q. d. I et Jos legimus. I et Jos legimus
est ne alienigenam de filiis suis maritum suum ducit, sed I et Jos legimus
non vult.

וְיָרֵד מִן הַמָּוֶל וְיָרֵד מִן הַמָּוֶל וְיָרֵד מִן הַמָּוֶל
est a' d. I et Jos legimus. I et Jos legimus
occasionem 4. Reg. 5. 7 occidit. I et Jos legimus
occasionem 4. Reg. 5. 7 occidit. I et Jos legimus
occasionem 4. Reg. 5. 7 occidit. I et Jos legimus

De rebus I et Jos legimus
5. Reg. 5. 7 occidit. I et Jos legimus

fecerunt (Samsoni) convivium (septem dierum),
quoniam iuvenes sic facere solent. 11. Cum cum
(Philistaei) vidissent, triginta sodales obludant,
ut cum eo essent. 12. Et Samson dixit eis. acci-
pina vobis proponam; si hoc mihi per septem dies
convivium (centi) solveritis, et ipse inveneritis, dabo vo-
bis triginta lintearum tunicas et triginta mulas domus.

10. וַיַּעַשׂ et fecit, in numerum pl. corrig. וַיַּעַשׂ et paravit (cf. Job
1. l. var.).

versibus solaputibus זַבִּידוֹ, tamquam glomerum, emittimus (Lep. 25, 26
65). Subiectum tale pacto in propositione remittit Samson. Per conjugium
וַיַּעַשׂ in plurali legimus, prout superior explicatio planius
docuit. Sollemnitas nuptialis non a sponso, sed ab his praeparanda
est et Ipe post וַיַּעַשׂ convivium protulit, recte accipitur. 7
gas - septem dierum.

11. Duplex lectus huius versus conservatus est. a) Lectus nuptialis
continet, cum vidissent, subintelliguntur: Philistaei. b) Ipe
legimus: non timent (a v. זַבִּידוֹ, timuit, cf. Kittel, Bibl. lat. var.).
Lectus lectus nuptialis est, quoniam nos vigabat, et longum non
tiamus sodales honore causa assignarentur vires autem extraordinariae
Samsonis Philistaei adhuc ignotae erant et per consequens ratio
is non quadrat.

12. וַיַּעַשׂ denotat obcuram, incertam propositionem.
וַיַּעַשׂ; וַיַּעַשׂ sensum mutandi habet, ergo illa copiam
signat: mulas domus, Festkleider (Lep. p. 66).

Nuptiae in Palaestina septem dies durabant, sponsi habere debent
sodales, hic 30, in Cant. Cant. 6, qui festivitatem nuptialem in
debent et cantibus consumebant. Hic circumstantia probe congruit
aut gratia, quae quoque apud Graecos recte servata. Nuptiae

vestes. 13. Si autem non potueritis mihi solvere, vos dabitis mihi triginta lintas tunicas et triginta mutatorias vestes; et dixerunt ei: propone aenigma tuum ut illud audiamus. 14. Et dixit eis: Te comedente citus exivit et de forti dulcedo egressa est, sed non potuerunt aenigma solvere (per tres dies. 15. Factum est die septimo) 15. Tum dixerunt uxori Samsonis: persuade viro tuo, ut aenigma tibi solvat, sius igne

15. וְנִתְּנוּ לָנוּ, cum 9 corrig. in וְנִתְּנוּ לְךָ, quod bene cum contextu congruit.

וְנִתְּנוּ לָנוּ cum 5 Abs et Targ corrig. in וְנִתְּנוּ לְךָ, hic.

Versus propositionem Samsonis et remunerationem pro aenigmati soluto comploditur.

13. Conditiones solutibus statutas, si aenigma non soluerint et con-
secutum illorum in propositionem Samsonis comploditur.

14. Samson de ultimo suo verba materiam aenigmati narrat.
"Te comedente citus exivit", tunc tempore, cum ille sensu de ani-
mali rapaci exponitur et leonem tunc fortiter nihil argutare habe-
bat, sed inaudientem aut inaudientem multis de leone care, in hoc tota
solutionis difficultas consistit. Ulterior difficultas occurrat de numero di-
rum. Interpretes in dubium vocant expressionem, per tres dies, ultra quam
tunc adest, quare curantes usque ad septimum diem (v. 15) expulaverint et tunc tan-
tum uxorem Samsonis intermedium adhibuerunt. 9 et 15. tunc diem quartum,
tunc: septimus (v. 15). Sed protulitque expressio יָמִים שְׁלֹשָׁה וְיָדֵי בַּיּוֹם
per tres dies et patet est die septimo, et insensu posterior (Bulde p. 141, Lagr. 2.236
Cap. 2.66) cum aenigma tollendum, quod solutes frustra solvere conati sunt. verisimile autem est
curantes statim ad uxorem Samsonis recurisse (v. 17. septim diebus, illa) sicut vultur.

15. Philistini uxorem Samsonis adiuventes, duplici ratione adiunguntur, ut illa

succendamus te et domum patris tui nonne ad nos
spolia es huc nos vocastis 16. Super rivos Samson
flebat ante eum et locuta est tantummodo ne odi-
kaberis et me non diligis; aenigma proposuisti filiis
populi mei, sed mihi non exposuisti, tuum (Samson)
dixit ei ecce pater meus et mater mea non exposui
et tibi indicabo! 17. Et illa flebat ante eum
septem diebus, quibus convivium duravit, sed die sep-
timo (Samson) exposuit ei, quoniam valde instillet
ei, et illa indicavit aenigma filiis populi sui 18. Et
dixerunt ei viri urbis die septimo, antequam sol occi-

dentem a marito extorqueat: primo, timoris nam prae et amoris patris
suis incensuros minantur; secundo, dedecoris, cum approbationem suam vel
convivium ac nuptiarum tituli honoris involvunt, tunc autem a spoliantur.

16. Versus clarius habet expressionem, flebat super rivos apparet in 14
15, ubi Joseph super fratres flevisse narratur, sed et, non implacenter.

Tantummodo ne odi kaberis et me non diligis, quod sequenti ve-
lone manifestat, sed et, aenigma mihi non exposuisti, et nullus amor
et non sinasus coram me te puerilis. In comparatione cum parentibus
habemus infirmam argumentationem amoris Samsonis, non manifestat, quia
maritus uxori intimius, quam parentibus adhuc.

17. פָּשַׁן valde instillet; cf. analogia de Salite 16, 17. Illi patris et
mo Samson garrulitatem uxoris et non perfusam loquitur. Cui nullum
de aenigma exponit, brevi tempore non non in prohibitionem considerat.
Ex hoc versu adhuc clarius patet peranymphae tantum Samsonis fuisse.

18. Antequam sol occidit, פָּשַׁן ubi de grege ha adhibetur
cum finali accusativi (פָּשַׁן) פָּשַׁן de significatione nominativa. Sal-
ta ore ad contextum quadrat. Sed פָּשַׁן apertus de ore, lingua.

dit (antequam thalamum intravit): quid dulcius mel-
le et quid fortius leone. Et dixit eis si non arassitis
vitula mea, aenigma meum non invinissetis. 19. Tum
Spiritus Yahve irruit super eum et descendit Ascalonem
et percussit de eis triginta viros, et sumpsit exuvias
eorum, et dedit mutatorias vestes eis, quae aenigma sol-
vant, et viratus ascendit domum patris sui. 20. Uxor
autem Samsonis facta est socii eius, quae et munere pa-
ranymphei functus erat.

minus porticus. Et hanc rationem, et finalem extraordinariam, et meliorem ul-
tius sensum interpretis recentissima legunt $\text{וַיֵּרֶדְהוּא} \text{ in thalamum, in cubu-}$
 $\text{lum dormitorum (וְהָיָה לְהוּא - locali)} \text{ i. e. antiquum thalamum ingressus}$
 $\text{est (Jud. 15, 1) scilicet, ultimo momento, quo Samson se victorem esse putabat.}$

"Si non arassitis vitula mea", sensus obvius est: nisi fraudulentis
per uxorem meam perperam exquisitis solutionem meae aenigmati, nunquam il-
lud vestro acumen invenissetis (Corn. a Lap. p. 175). - Samson uxorem suam vocat
vitulam, quod ratione socii et iuvenis adules congruit. A ratione autem evaditur tenu-
et frequenter, quod solus terram talibat, in lucem evadit. Illic metaphoram de secreto pro-
dito habemus. - Minus recte per acrationem quidam intelligunt secundum terminum
restitutam fornicationem Philistaeorum cum uxore Samsonis, proposito enim nil obve-
ni. complacitur.

19. Spiritus Yahve irruit super eum, scilicet, impellit eum ad herouam stragis
Ascalonem (ab urbe Ascalon, una ex numero quinque salitipacum Philistaeorum) oppres-
sibus Israelitarum inferendum. Auctor sacri in hoc versu duo motiva indicare voluit
primo extraordinarius visus Samsonis a Spiritu Yahve acceptus; secundo, eum, quae motus
eius denotat. $\text{וַיֵּרֶדְהוּא} \text{ non sunt nimis praeterea verba, ut bene inveniri non possint, "In do-}$
 $\text{mum patris sui, quae cum uxore inter Philistaeos sedem praevius expectabatur. - 20. Uxor Samsonis}$
 $\text{facta est socii eius, per paranymphe. Nomen וְהָיָה est formatione denominativa a וְהָיָה in R. me-}$
 $\text{non paranymphe parit, et (Lap.)} \text{ hanc uxorem Samsonis post eius decessum Philistaeis}$

lia hominum de Iuda descendunt ad vinum petrae et
 tam et dixerunt Samson: nonne vici Philistaeos nobis de
 minare et quid nobis facitis? Tum eis respondit: nihil
 mihi fecerunt, ne eis feci 12. Et dixerunt ei descendimus
 te ligare, in manum Philistaeorum te tradere, et Samson
 dixit eis: verale mihi vos me non interfecistis esse. 13. Et
 responderunt ei, dicentes non, sed tantum te ligare vo-
 lumus et in manus eorum tradere te autem occidere
 certe noluerunt. Tum ligaverunt eum duobus novis funi-
 bus et eduxerunt eum e petra. 14. Cum ipse pervenisset
 usque ad Lethi et Philistaei sublevarunt in eis occisionem
 Spiritus Iahve venit super eum et funes in hanc et illam
 evenerunt, sicut linea, quae igne comburentur, et evanuit

invenit tamen Iuda colligit. Descendunt et Samson captivos
 adducunt. Philistaeos vult domare, ut quia ante hostem et
 erat, utque Philistaeos erat tactum, ut de eo occidendo se quidem
 cogitarent. „Quid vobis facitis“, i. e. pacem subibimus ob iniurias a
 te Philistaeis illatas. Vix tamen Iuda, periculi ob locutionem Philistaei
 cum ad Samsonem se conparat.

12. Tamen Samson non vult. Tamen non vult. Tamen non vult.
 13. Tamen non vult. Tamen non vult. Tamen non vult.
 me non interfectorum me, i. e. idem timoris, si dolo occidatur, comple-
 titur.

13. Tamen non vult. Tamen non vult. Tamen non vult.
 14. Spiritus Iahve venit super eum et funes in hanc et illam
 cillime funes dirupit, perinde ac linea, quae sicca ubique est, ignem

aus de manibus eius dissoluta sunt 15. Et invenit rucan
lem maxillam asini, calcavit manum suam, sumpsit eam
et percussit ea ^{superius} mille viros 16. Et Jamson dixit maxilla
asini ferenter verberavi, maxilla asini percussit mille viros
17. Cum loqui finivisset, projecit maxillam e manu sua
et vocavit illum locum Ramath Lechi 18. Tum sensit

naurum, statim comburuntur. Cirsium portulacaeparviflorum continet. Vt
non collit.

[illegible]

Agitur Tumson magna cladi Philistinos afficit.

16. חמור דחמרים unus asinus duo asini vel unus accervus, duo acervi, in contactu nullum sonum habet. G^A external. Ex antiquo egyptico (plena voce), V. dicitur; egyptici antiqui vocantes חמרי ligebant. Longam vocem non solum substantivam: חמר qui est albus. חמרי qui sunt nigri. suff. i pl. = quare intelligitur = verberando verberari, i.e. firmiter verberari.

44. *Agave* *lanceolata* *var.* *lanceolata* *var.* *lanceolata*

videt et clamavit ad Salvatorem, dicens: Tu deditisti per manum
 viri tui hanc magnam victricem, nunc autem sibi mori
 et incidit in manum circumcisorum 19. Tum Sams
 (rumpendo) aperuit cavum quod est in Lechi et ex eo
 aqua egressa est: cum bibisset, rediit spiritus eius et re-
 vixit, propterea vocatum est nomen eius (fontis) Ain
 ha-Gore, que est in Lechi usque ad presentem dum
 20. Inducit autem Israel in dictus Philistinorum
 viginti annis.

ad Quam erat in sibi moriturus.

19. In loco qui modo nomen Ramath Lechi accipiat, Sams
 hic naturam fecit in cavo petrae וְאֵת הַמַּיִם פִּתָּח (aperuit) foramen
 praesepientis (Haron p. 276)

Sams autem vertit וְאֵת הַמַּיִם פִּתָּח notatum dicitur in maxilla asini
 fons enim non in maxilla asini, quam Samsen proci et, ut dicitur est,
 quod וְאֵת הַמַּיִם פִּתָּח (cavum), quod est in Lechi, prociat, nomen
 huiusmodi וְאֵת הַמַּיִם פִּתָּח cavum maxillae (st. est.)

Locus Ain ha Gore, designatus Fons invocantis, nondum est a
 cognitus.

20. Nativitas reductoris animastoracionem cf. 16. 31. Translatio hic in-
 troducta est, quia sequentes opera infesta et scripturas Samsenis in
 mente s. auctoris. Tempus indicis complecti non poterant

quum robur eius et quomodo praevaleremus cum, et vin-
ciamus cum et affligamus eum, nos autem tibi dabimus
singula mille et centum argenteos 6. Tum Philista bo-
nita est Samson indica mihi, quaeso, in quo sit mu-
gnum robur tuum et quomodo ligare possis (ad te af-
fligendum) 7. Et Samson dixit ei: si ligatus ero se-
ptem viridibus sarmentis, quae non erant exsiccata,
infernas ero et evadum, ut ceteri homines. Et principes

dirigunt mille notes et etiam plus (cf. 16, 2), quod ingenium pecuniarum
simpliciter, et hoc inconstanter et ex illis, quod praevalere videtur
patet quantum eorum interfuerit sicutum roboris copiosius.

6. Philista, accepto proposito, statim inquitur inquit, in quo robur
tuum consistat et etiam laquei adstringit rursus subsequentem ut
in primis, et quomodo ligare possis. Illud laqueum expressit
1327 ad te affligendum, vel rursus pariter, quia vs. 16. 13 (5) dicitur
ille expleat eam multitudine.

7. 1328. Theodorus et Josephus Hicis meum, ceteri archidiaconi
patentes flantibus.

1329. Hicidius de ligno viridi suspensus sequente verbo 1327-13
non citante eum, sedem eadem etiam copiosius, ut Samson inconstanter
longum conditionem rursus necessarium, et rursus sint recentis
lignorum illi viridia non erant solida, unde non dicit si ea sumptis
non possit, sed tantum fore infernum. Hicidius rursus septem et illa pte
conclutur duplex nota de rursus rursus rursus quod simpliciter.

Philista nota Samson multum in pte de rursus rursus rursus
in rursus rursus rursus rursus rursus rursus rursus rursus rursus
et inconstanter indicat, ex quibus rursus rursus rursus.

8. 1327 et attestant (h. l. Hiph. suff. 3. pl. m), non rursus rursus
tur ipsos venire.

1328 et illa ligavit cum, probatibiles documentum, illa rursus

Philistaeorum attulerunt et supplem. et illa summenta non
 non erant exsiccata, et (ipsa) his eam liquavit. 9. Insidi-
 atores vero sedebant apud eam in cubiculo (dormitorio)
 tum (ipsum) dixit ei: Philistaei sunt super te, Samson,
 et ille rupit sarmenta sicut lampadem filum ruppit,
 hoc ignem suscit, ne innotuit (secretum) coloris eius.
 10. Tum Dalila dixit Samsoni: nec mihi illuisti et men-
 dacia mihi locutus es, nunc indica, quaeso mihi, quo li-
 gari possis. 11. Et dixit ei: si famulus regatus ero sicut
 famulus quibus opus nondum perfectum est regantur ero
 et evenciam, sicut ceteri homines. 12. Tum Dalila sum-
 psit novos funes, eis ligavit eum et dixit ei: Philistaei
 sunt super te, Samson, insidiatores vero sedebant in cubi-
 culo (dormitorio). ille autem rupit eos de brachiis suis, sicut

et allatum, contum tamen ex amore Dalilae v. 9.
 Philistaei sunt super te, Samson.

Figilis requista sarmenta sunt allata, quibus Dalila Samsonum proinde
eius dormientem ligavit.

9. פְּהִלְטֵי-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל insidiatores est in sensu colectivo פִּלְטָא filum lup-
 iae v. c. vlti ac deliti filum.

Primus convitus capiendi Samsonis innotuit assit

10. Dalila non oppressa, sed clausa conquiescit, allatum a propositore in
 quinquam detrita secundo Samsonem tentat.

11. Iterum requisita condilio Samsonis et eundem suonem extruere.
 masticum quod rupit.

12. Vltima reddit. Tertia 2da via Samsonem ligat et idem officium novit.

felix 13 Tum Philistæ dixit Samsoni quævisque illudis mihi
et loquaris mihi mendacia indica (quævis) mihi quæ legi
possum et ille dixit ei in plexuris septem circinnes capili-
bus cum stamine (et fixeris pectore infirmus ero et convales-
cet sicut ceteri homines) 14 Tum soporavit eum et plevit septem
circinnes capiles eius cum stamine) et fixit pectore
et dixit ei Philistæi sunt super te. Samson Tum ille
evigilavit et somno suo et evellit iugum textilem cum stamine

13-14. *Entero. test. sp. Killed, and h. l.*

B 14 ספר הקצרות המגיד פתח עיניו וראה
crines ad instar pinnarum contortos. Jamsonis capilli quod in septem circulos et
tuli.

15. Tum illa dixit ei quomodo loqui poteris amo te, cum cor tuum non sit meum, ut ter mihi illuseris et non videaris mihi, in quo sit magnum robur tuum. 16. Cum illa insistat ei sermonibus suis omnibus dubus et molesta urget eam ita, ut defatigata sit patientia eius usque ad mortem. 17. Cum aperuit ei totum cor suum, ei dicam novacula non ascendet super caput meum, quoniam nazareus Dei sum ex utero matris meae; si rasis me, recidet a me robur meum, infirmus ero, et eruniam sicut omnes homines. 18. Tum Dalila intellexit eam sibi totum cor aperuisse, misit et vocavit principes Philistaeorum, dicendo haec vix ascendite, quia aperuit mihi totum cor suum. Tum principes Philistaeorum ascenderunt ad eam et attulerunt pecuniam

18. Loco impossibilis וְהָיָה multi codices habent וְהָיָה mihi

Loco וְהָיָה 22 Mss continent וְהָיָה et ascenderunt

15. Cor tuum, hic designat non tantum amoris affectum, sed etiam fiduciam. Parnum accusatur Samson, quod eam, quam se amare toties tamque ardentia professus sit, se non amet, cum omnia intima pariter aperisset. Porro quod ei amicum rem rogatus, ea amicum decipiet (Hammel p. 282).

16. וְהָיָה in eisdem conditionibus cf. 14, 17

Hypertrophia deservitudo lassitudo animi usque ad mortem

17. Samson sincere confessus est secretum roboris sui

18. Ultimum וְהָיָה est Hebr. imperf. 3 pl n et attulerunt.

Ex fallacia et ocella quo Samson eam decuraverat, Dalila hac vice intellexit eam veritatem dixisse, ideo principes Philistaeorum vocat.

am in manus suas 19. Illa autem sepiet eum inter ge-
nua sua, vocaret hominem et (hic) rasil septem circinnos ca-
pitis eius, tum cepit deficere et robur eius recessit at eo.
20. Cum illa dixeret: Philistaei sunt super te, Samson, tum
exigilavit e somno suo et exigilavit. egrediar huc vae, ut an-
tea et me excutiam, sed nescit, Tahve at eo recessisse.
21. Tum Philistaei apprehenderunt eum, crucerunt oculos
eius, luxerunt Gazam, vinxerunt eum duabus aeneis com-
peditas et molere fecerunt in carere. 22. Sed capilli ca-
pitis eius rinasce coeperunt, utiprimum rasis est 23. Prin-
cipes Philistaeorum convenerunt, ut immolarent magnum

19. Sic G. לִּי אֵינִי corrumpimus in לִּי אֵינִי inter, ex contextu loco לִּי אֵינִי le-
gimus לִּי אֵינִי et (hic) rasil: see G^{AL} G² loco לִּי אֵינִי legimus לִּי אֵינִי
 לִּי אֵינִי cepit deficere (cf. Kittel, lxx vae)

19. Manus Tahitae in eo consistebat, ut Samsonem dormientem tenet.
revinde non ipsa caput rasil, sed tonsorem vocavit.

20. Tahve adhibetur loco robur, ergo Deus, tanquam causa immediata
fortitudinis considerabatur.

21. Cuccum Samsonem ad opus revide condempnabant. Hanc laborem
tam vici perferre poterant. Nota condabul duobus rotundis supra et
capitibus, postea super ductus sancti signi passi manibus vertebatur
Eius sancti molae etiam nunc in Palastina non venit. Hodie multum pe-
cinum ad panem coquendum praeparant

22. לִּי אֵינִי in R. tantum annum crenentem lingunt (cf. 2 Sam 16, 5; 1. 2
ad 19, 5. Et 16, 7. Postquam Samson rasis est, una statim renasci cepit

112. 1922. Mors Samsonis (16, 23-31).

23. Tagen totius considerationis Philistaeorum deus fuisse videtur,
cum Abel complem quocum habuit (1 Sam 5, 10; 1 Mach 16, 59, 11, 4.

ut non desisset tam pervenerat Taurinam et vicem
et tunc ante port. et statuerunt cum suis columnis
26 Et Taurinam desit mare, tuncque munitur suis munitionibus
et cum, ut longam columnam, super quibus domus posita
esset et super eas columnas 27 Domus autem erat plurima
vicorum et multarum, ibi etiam (erant) omnes principes
Philistinorum et super dicto vicibus sua militum vicorum
et multarum spectantibus Taurinam, non ille habuerat
28 Tunc Taurinam munitur Tabor dicens Deus, Tabor
munitur suis, obsidio, et tuncque de, quare, solum hoc in
et Taurinam ut ultimum non ultimum Philistinorum pro deo

etiam habuerat et cum habuerat non desisset Taurinam habuerat non
desisset, et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et Taurinam habuerat ut in Taurinam

et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset

29 et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset

et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset

et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset
et per Taurinam non desisset, et per Taurinam non desisset

oculus meus 29. Tum Samson apprehendit duas columnas, super quas domus quiescebat, et pulsus est eis, ad
 sin. dextera sua, ad sin. sinistra sua 30. Et Samson duxit
 mortem cum Philistinis, inclinavit eum rotam et domus
 cecidit super principes et super omnem populum, qui intra-
 rat et morabatur, quia in sua morte ceciderunt plures, quos
 in vita sua interfecerat 31. Tum fratres eius et tota
 domus patris eius discederunt, sustulerunt eum, attulerunt
 sepeliendum fecerunt et sepelierunt eum inter Gora et inter
 Estaoth in sepulchro Manoach, patris eius. Ipsi iudica-
 vit Israel viginti annis.

ante amissum domum roborem restitui confidenter obsecrat

29. אֲחִיזָא ^{et textu hebraico et versionibus significat amplexus est}
 apprehendit quod difficile est intelligendi, unde securatum imaginem in
 hac pagina non posuimus, nam architecturam illius templi ignoramus.
 (cf. Lept. p. 79)

30. נִפְלָא ^{hebraismus designat ego} 31. ^{pa, ten ke} inclinavit (columnas pulsa)
 minus accurate habet V. concussit

In comparatione 30b. apparet cum verbis ansum trahere, ut plures
 moriens occideret quam singulis quibusque victus ante interfecerat. Signa
 quam necesse est apponere Samsonem morientem praeter principes etiam
 illos per eosque assistentes. Tunc etiam hominum militia in solatio interfeci-
 unt. (Manoach 1. 28) cum 6. illis viris militibus ex v. 27. textus sacro
 est.

31. Nulla est ratio authenticam versus denegandi (contra Budd. p. 109
 Kisch. 1. 12) eadem enim etiam inimicorum videtur sollicitudine

Critica litteraria.

1. ^{Vulgo, rurs} Genus litterarium operis Historia ^{populorum} Samsonis ^{et} la ^{2. aug. popul. 2. gnuu} clementia popularia exhibet, mirulo inde interpretis laudat eam antiquum conscripta ut, a populo narratum esse et non a se via populi scriptis mandatum esse. ^{populorum} Vita herois Hebraei ^{non, 10. 10. 10.} cui in ea describitur et quidam ea minori parte metrica ^{metrice} cauta est, uti historiae Samsonis ad quam ipse popularis refertur. Quae cum ^{5. 6.} ita sit, facile expluvatur stigma, huius ^{metrice} autem ^{populorum} Philistaei ^{metrice} imbricato animi suo maxima ^{metrice} notitia non possunt propterea intermediam ^{metrice} mulierem addidit, ^{metrice} Samsonem pro uxore oblata agilis Philistaeorum inuadit, ut he timidi non eum apprehenderent, ad infernam mulierem et uxorem patrem eius comburunt (15, 6). Philistaei rubescunt, cum Samsonem relictum vident, allamem expectant, quomodo spectus Iahvi a viris tribuat illa, ut mactata asine plures in pugnam egerit et proverbio satyrico eis illuxit (15, 16). In urbe Gaza Philistaei Samsonem ex insidiis spectabantur, ad huc portas urbis vellent et in prostratum illum deperit (16, 7). Magna pecunia Talitae oblata, Samsonem dolo oculis privavit, stupidi tamen in eam capite lae uenae non animadvertunt et omni tempore festivitatem imbecille dei sui Dagoris, cum non verum helare factum esset

1) Coniunctio, Impletum est ut opinionem multorum in nautis historiis, quomodo in tempore ab omnibus notitatur. 2) Huiusmodi in Mt 14. (Matthaei P.L. 26. 98) 3) Nulla in scripturis sacris dicitur iusta opinio.

tum autem Iakristium hac circumstantia explicari, quod
Iakristi Iakre interdum apud Samsonum distant. Illud
nec ex argumento, neque ex forma separare possumus illos duo
fontes. Ipse segregatio nominum Iei. Iakre et Elohem non
probari non potest, praecipue n. g. cf. mortem Samsonis et
al.

Budde (p. 91), Nowack (p. 114) aliqui ex castris indepen-
dentium hypothese duorum fontium I. et E. in historia
Samsonis ^{atque} reicerunt.

Budde tamen perfectam unitatem admittere non au-
det, duas enim species Iakristici fontis I₁ et I₂ distin-
guere vult (p. 92). Ipse et alii quidam animadvertunt
adolescentiam heroum communiter esse recentioris manus,
quam praecelara gesta eorum, per consequens c. 13 esse po-
sterius reliqua narratione.

Sed hoc argumentum non est peremptorium neque
hic applicari potest, nam ignoramus, quo tempore c.
14-16 exarata sint, quidem affirmare possumus ea
post mortem Samsonis esse conscripta ^{et c. 13-14, necesse} et c. tempore, quo
initia Samsonis quoque narrabuntur.

Alias observationes litterarias, s. g. fragmenta re-
dactoris (menda copistarum) de in decursu criticae rea-
lis facimus.

Insus cf. Budde, Lagrange, Lappetel.

Critica historica.

Historia Samsonis et mythologia.

Similitudo quaedam inter historiam Samsonis et Herculemythum ab antiquis temporibus inveniebatur, sed et hanc esse imitationem historici Samsonis dependebat (v. g. Philastrius). Nonnus domi Calmet² paulo accuratiorum comparationem inter utrumque instituit in commentario suo Iud. c. 16. Cum Samsonis vita tot prodigia repleta sit, nihil est, quod mireremur, si antiquibus profana et gestis eius gloriosa quaedam in heruum sacrum deus translati. Historiam Herculis pariter nonnulli in Samsonis imitationem historicam habere, ut merito affirmari quodammodo possit. Et inter Samsonem esse personatum. Ultriusque hanc rem actus ferri conquirunt, utique enim bello Trojano prioribus visis noscitur Hercules Phoenicius, in eadem regione summo honore habitus, non procul inde Samson floruit. Herificum Hercule robur, etisus juvenis, leo, similes, ut rex Eurystheus quae mala perpetrare coactus est, ut sese ab illa expediret. Samsonem pergit, virum mirifice robustum, quo herem manibus suis dempsit, Philistaeorum manibus vincitur, servitutum apud illos ducebat, et probationem patitur.

Recentiores interpretes similitudinem comparationem fecerunt, alii

² Eruditissimus Benedictinus 1771 1772. Scripsit commentarium in omnes libros utriusque Testamenti. 23 vol. et alia opera.

men ad alias conclusiones pervenerunt. Extraordinaria fortuna, quae de Samsonis narratur, cultus Germaniae ansam dederunt, ut illa confecta esse assuerent eaque mythica explicarent.

Inter graviores attentione meretur leona professoris philosophiae Berolini Steinthal¹⁾, qui Samsonem cum Hercule comparavit et illum esse heroem solarem conclusit.

Secundum Steinthal aenigma Samsonis a nullo est solutum et nihil aliud designat, quam abundantissimum mel in Palestina produci, cum sol in signo leonis²⁾ versetur.

Samson idem est, qui Hercules Melkarth Phoeniciorum neque a soli alius שמש, a quo etiam nomen Samsonis derivatur. Eius crines radios solis exprimunt, uti etiam Apollo quandoque solis radius pro crinibus comatus effingitur. Leo, quem Samson in via discerpsit, non est verus sed mythologicus, item Hercules gesta incipit dum leonem Nemeum occidit. Assyrii et Lydii, duo populi semitici, deum solis sub nomine Sandan vel Sardon colebant, quem sibi repraesentabant leones occidentem, cum saepe luctantem contra leonem vel cadaver leonis pedi calcantem figurabant; in monumentis Lydii Patarae leo occurrit, tanquam animal Apollinis. Ex hisce Steinthal concludit leonem apud populos semiticos aestivi ardoris symbolum fuisse, quod innuunt flavus color leonis, color ignis, iuba, in memoriam aureos crines

1) in op. Die Sage von Samson, (in der Zeitschrift für Völkergeschichte II 1862, 129-178) ap. Zaph. p. 1354, ap. Vigouroux La Bible et les découvertes modernes. S. 269 sq.

2) Konstantin Gwizd jeden okrug stancowace, w klorych kolorych przypada

Apollines uocem, tandem robur et sancta tenet. Tamen
Mirus tandem terram inlequit, mod benignam virtutem,
terram ab aethere calore protegentem designat. Leonem uidet,
nichil in manu habens simili modo Hercules Nemean leonem
strangulat.

Canes aurei, etiam solis ardorem infuso colore et pilosa caudis
significavit. Canes aurei cum facibus vegetibus commisso elementum
solis uridine segetes corrumpere

Clavator asini maxillae ratio clarescit, ubi primum advertimus asinum apud Hebraeos a rufo colore nomen sortitum esse, iamque maxilla asini fulgur exprimit.

Johnson portas Gazac humeris gestans, est Hercules ab inferis
redux.

Amor erga mulieres significat deum fecunditatis

Ipse interitus Samsonis diem solis manifestat, sicut expulsi
crescentes sunt symbolum dei fecunditatis naturae tempore aesti-
vo, illa vero evanescentem fertilitatem hieme designant. Mors Sam-
sonis clare nos in memoriam obitus Horatii Phorci rediit
ubi dies solis, qui tempore humilis solstitii in extremo occiden-
tu moritur, ubi duae columnae finem eius peregrinationis condi-
tantes collocatae sunt. Simili modo Samson moritur ad duas
columnas templi, in quo festivitas deo Tagoni (pisciformi) celebratur,
et quando sol in signo aquarii stat, dies solis Samson moritur.

[illegible]

Hoc modo Steinthal Samsonem primus ab deum solis postea herodem solarem explicat.

Alii critici historiam Samsonis ex cultu Aegyptiorum emanantem deducunt. Ita Wiltke¹⁾ in Samsoni deum solis Aegyptiorum Ra agnoscit. Mulier ex Timna meretrix ex ante Gaza, Dalila in valle Joreg secundum eum designant Iol-Tafenet i.e. tres imagines inferorum repraesentant. Philistaei, quibuscum Samson pugnat, sunt filii Setis vel Typhonis²⁾ qui Capita 14-15 relationem dei solis ad tres partes anni aegyptiaco-palaestiniensis describunt. a) ver (aegypt. tempus secundum 14, b) aestatem (aeg.riticam messem) 15-18 a c) autumnum et hiemem (aeg. inundationis tempus) 15.86-19. Unique, c. 16um dei solis rationem agendi in Iol continet. portam Iol effringit 16, 1-3; a Dalila illaqueatus robur et oculos perdit, sed vires redeunt et ex inimicis suis ut verus deus triumphat. Ita Wiltke

Recentissimus Völter³⁾ historiam Samsonis item ex Aegypto deducit similitudinis maiorem partem deprehendit cum deo Aegyptiorum Iu, qui partim deo solis Ra coalescit.

Principua nota Samsonis in robore consistit idem valet de deo Iu fortissimo inter numina, coelum supportanti. Secretum roboris Samsonis longis crinibus continetur, idem dicendum est de Iu, qui radius lucens, cuncta lux ex Ra, tum in specie, sol meridiana et in cursu anni ardens aestivus sol in constellatione

1) Die Biblische Samson der ägyptische Heros Ra. Kiliaberg 1888 ap. Zapt. p. 21

2) deus vitiorum, tenebrarum, sterilitatis.

3) Ägypten und die Bibel. Leiden 1903 p. 103 sq. ap. Zapt. p. 21 sq.

leonis cum iula symbolice radices solis exprimentis.

Samson in via lionem occidit, quod designat solem in cursu suo in signum leonis intrare et deum solis vincere lionem. Sol vero in signo leonis est deus Aegyptiorum Ju, cui etiam uela leonis adscribitur.

Mel in cadavere leonis demonstrat apes in signo leonis examina dare.

Gesta repetita Samsonis in Philistia apertum cursum solis ab oriente ad occidentem representant. In occidente sol obit, quod est symbolum Samsonis ligati et oculis orbati. Gazae Samson portam urbis aufert, quod significat solem quovis mane in oriente eiri. Privatio oculis ad deum Ju quadrat, qui unus oculus dei Ra erat dum soror gemella Taphut alterum oculum constituerat. Aegyptii privationem oculo dei Ra abbreviatione lucis tempore trium dierum explicabant.

Obscurior est ratio Samsonis uti iudicis et ceptio ab eo secreti roboris. Voller in mytho dei solis Ra, qui cum Ju arctissime cohaeret, explanationem deprehendit: initio Ra Helicopoli residebat unde quotidie in suo itinere provincias visitabat et in summa instantia ius faciebant, populo auxilio veniebat, simul remedia contra bestias males spiritus etc. docebat, unum dumtaxat secretum sibi conservavit scilicet nomen, quod pater et mater in natiuitate ei soli aperuerunt. Ra id in imo pectore celavit, timens ne magus (Zauberer) eriperet et eo abuteretur. Simili modo Samson est fortis et bonus iudex populi sui: secretum roboris dei Ra in eum inuocat aenigma Samsonis c. 14° Philistaeis proprium.

Jamsonis secretum rectoris mulier abstulit, quod etiam deo Ra accidit: His, quae primitus simplex mulier apud pharaonem erat, deo sigillum rectoris Ra extorsit et virtute eius divinitatem a depla est.

Simili modo vel aliquatenus differente alii critici historiam Jamsonis ad mythologiam reducunt v. g. Reiskeff *Die Jamsonsage und der Hiramymythos* Leipzig 1866 (cf. supra. in cul. litt.); Tiele *die Geschichte des Volkes Israel* 1 Göttingen 1876 pp. 253-257; Schultze *Handbuch der hebraischen Mythologie*, Weidhausen 1876 p. 121; Renan *Histoire du peuple d'Israel* 1 Paris 1893 p. 348 sqq.; Gluck *Asienmythen der Hebräer, Babylonier und Ägypter* 1 Leipzig 1896 p. 4 sq. et alii.

*

*

*

Historia Jamsonis a supradiotis criticis mythus reputatur, prout recte prof. Zapletal observat (p. 31), praecipue, quia facinorosa extraordinaria narrat, quae critici independentes ad speciem falsae referunt; secundo, quia similitudinem cum mythis solaribus exhibet.

Quoad primam partem animadvertimus, quia quaedam Jamsonis limites naturae non excedit et modo naturali explicari posse.

Ad hanc speciem ex ordine primo pertinet strangulatio leonis (11.6). Numerus leonum, quos reges Assyriorum et Ahalum singulis venationibus interimebant, praesentiam illorum item in Palaestina innuit, qui robore et mole leonibus Africae erant minores. Imo leo quem Jamson occidit non erat adultus. De leonibus suffocatis David coram Saul gloratur 1 Reg. 17.34 pastoribus igitur Hebraeorum cum illis erat discipulorum

De mille in cantareu leonis invento, (14, 8) cf. criticam realem pp. 102-103.

De triginta vires, quos Jamson percussit et horum vestes ab ipsis eis, qui aenigma solverant, dedit (14, 13) putamus rem ex extraordinario robore pollenti haud impossibilem esse.

De trecentis vulpibus respective canis^{su} acris (15, 4-5) cf. supra pp. 100-101.

De maxilla asini, quacum Jamson mille Phelistaeos percussit (15, 15) cf. supra p. 104.

De porta urbis Gazae a Jamsoni attata (16, 3) cf. pp. 106-107. Immensio et pondus portae nobis sunt ignota, communiter in urbe porta erat parva; ex altera parte, noti sunt homines estore extraordinario praediti. cf. Plinium. Nest natu 7, 13 de Vinus Valente. Vinus Valens meruit in praetorio divi Augusti centurio, vehicula cum ciliis onusta, donec exanimatus sustineri solitus, carpenta apprehensa una manu retinere, obitus contra nitentibus iermentes, et alia merifica facere quae in multis monumentis eius spectantur. Idem M. Varro Rusticellus inquit, Hercules appellatus, nullum suum tollebat et al. (ap. Isid. p. 33).

Structuram domus, quam Jamson destruxit, (16, 27, 36) accurate describere non valimus. Quibus columnis non totum illud aedificium, cui trea milia hominum insistebant, sustentata haec, ut enim physice impossibile est, ut probabiliter sola portae structura cf. criticam realem v. 16, 27, 36 pp. 114-115.

In genere litterario animadvertimus historiam Jamsoni ex ore populi scriptis mandatam esse (p. 116) quamotrem facta quaedam exaggerata esse poterant.

Unum utique in vita Samsonis plane mirabile est, scilicet
 maximum corporis robur ita cum obscurantia narracatum
 fuisse connexam, ut eo substantialiter laeso, i.e. coma rasa, ira
 inveni. Hoc discrete Pro auctore tribuitur et tali modo multo
 melius explicatur, quam per mythum solurum.

Cetera facinora, quamquam extraordinaria sunt, attamen
 prout in textu hebraico vidimus, nullatenus incredulitas.

Secundo, quoad similitudinem Samsonis cum mytho Hercu-
 lis, ut Steinthal existimavit, hanc ex parte negari non potest.
 differentia tamen est magna, nam Samson, ut Hercules per to-
 tum orbem iter nequaquam facit, sed in patria et quidem sui
 passim loco originis vel prope eum remanet. Ulterius non con-
 tra mythicas substantias pugnat, sed contra Philistaeos, hominum
 erum occidit eius gesta, ut Hercules, ad duodecim non redu-
 cuntur prout Berthier alique voluerunt.

Ex personali observatione in Palaestina contra Steinthal
 notamus rursus solutionem aenigmatis esse haud rectam, apertum
 districte tempore, quo sol in signo leonis versatur, nil colligere con-
 ponunt quia ardens sol omnia exsiccet flores herbaeque plantae
 deficient.

Nomen Samsonis equidem cum sole cohaeret, attamen me-
 dus non indicatur, quod neque theophorum est. Apud Hebraeos
 et similia nomina occurrunt ex quibus tamen concludere non
 licet illas personas solim, lunam, stellas fuisse.

Relatio canum aurorum maxillae auri ad solem valde in-
 certa agnoscitur.

In genere non sequitur quomodo heros, qui lionem occidit
ut, esse hercem solarem nam nemis frequentes habemus, v. gr.
Paridem, Banaianam, filium Ioridæ, 2 Sam 23, 20 et alios.

Amoris Salomones prout Samsonis, idem symbolum dei facin-
delatis esse existimarentur.

Atque Herculis designat mortem virtutis solis huius, sed Sam-
son e contra moriens maius robur manifestat, quam vivens cum
domum diruat et plures occidat.

Ipsi quidem Wellhausen¹⁾ agnoscat, dass Steinthal zu viel
an einen Nagel gehängt habe (Steinthal in uno clavo plus
aquo suspendit).

Tenique ne res longius immoremur de leoria Mültke et
Voller cum prof. Lepidat (p. 36 37) observamus historiam Sam-
sonis et aegyptiacos mythos longe inter se differre. Et si similitudo
de quadam deprehendatur, historia tamen Samsonis tantam
imaginem hebraeam complectitur, ut illa similitudo sumpta
sit casu fortuito intervenerit.²⁾

A. M. D. G.

1) Die Komposition der Hexateuch. Berlin 1899 p. 225 ap. Lep. p. 36.

2) Nota Nationis occidentinarum effusionum in Palaestina de primo ante
ita explanationum et diutius et temporis penuriam commentarius in hist.
Samsonis est abbreviatus.

Corrigenda in commentario

pag.	versus		
4	14	loco: duo	lege: duus
6	7	post: cultu: dolorem addi	et
11	6	loco: nihil	lege: nimis
13	9	" נָבִיעַ	" נָבִיעַ
15	13	" imitatio	" invitatio
"	15	" Versus	" 2. (ulgata)
"	22	" 1)	" 2)
"	22	" 2)	" 1)
22	19	" positio	" propositio
24	13	" et Geir	" ex Geir
30	19	" sub flavis	" subflavis
37	9	" pater tuus	" frater tuus
43	19	" (sive D)	" (sine D)
50	3	" purgaverunt	" pugnauerunt
51	3	" rationibus	" versionibus
"	14	" aqua e	" aquae
57	8	" patillum	" paxillum
"	6	" tunium	" funium
58	18	" 1. letter. mistil	" 1. libere mistil 208
67	4	" et castris	" ex castris
"	28	" et accurati	" est accurati
70	3	" Takva	" Takve
"	6	" tanquam	" tantum

130.

pag. versus.

84	15	loco	analogic	lege.	analogici
87	21-22	"	inquere	"	inquirere
	24		quo venit		quo venit
88	11		יִמְעָשֶׂהוּ	"	יִמְעָשֶׂהוּ
92	14	"	accusationem	"	accusativum
93	17	post.	consuetum	adde.	maledictum
97	26	loco:	tollendum	lege:	extollendum
110	25	"	impassibilis	"	impossibilis
113	13	"	praedicativum		praedicatum
114	13		considerat		consistit

Index rerum

Canticum Deborahae. Analysis textus hebraici	124
Historia Samsonis. Analysis textus hebraici	254
Praefatio in librum Iudicum	1-8
Locus in canone. Titulus libri	1
Divisio iudicum	2
Scopus auctoris	3
Generale argumentum libri	4
Bibliographia libri	6
Canticum Deborahae. Commentarius. Iud. 5. 13. 9 ff	
Argumenti summarium	9
Metrum cantici Deborahae	10
Critica textualis et realis	12-64
Critica litteraria:	65-73
1. Indoles et origo cantici	65
2. Auctor cantici	68
3. Metrum cantici Deborahae	68
4. Canticum Deborahae et prosaica narratio eiusdem facti	68
Critica historica:	73-77
1. Momentum cantici Deborahae relatu ad historiam Hebraeorum	73
2. Canticum Deborahae relatu ad religionem Hebraeorum	76

<i>Historia Jamsonis Commentarius</i>	132. has. Ind 13-16 81-127
<i>Argumenti summarium</i>	51
<i>Verba latina Critica textualis et vocalis</i>	13-115
<i>Critica litteraria.</i>	116-118
1. Genus litterarius operis	116
2. Unitas narrationis	117
<i>Critica historica</i>	119-127
1. Historia Jamsonis et mythologia	119
 <i>Corrigenda in commentario</i>	 129
<i>Index rerum</i>	131.

Canticum De Cerui

Analysis textus hebraici

דבורה Deborah, nomen proprium

 after
 Barag (nomine) magistri
 magistri

ב. - *gilius*

אֲלֶיךָ נִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁתַּחֲוֶה (Alhi ño am nomina)
 וְנִשְׁתַּחֲוֶה (Alhi ño am nomina)

בְּיָמֶיךָ = illa' die, בְּיָמֶיךָ - illa' die;
 יָמֶיךָ - dies; אֲנִי - pronon
 personale; III p. masc. = illa

זאמר - dicendo contractum ea
 זאמר - qual infinitum
 constr. cum praefer. זאמר

Ant. Debrai 5, 2. בְּפָרַע - cum ducerent; בְּ - praepos.
temporal.; פָּרַע - inf. const. a v.
פָּרַע (verbum obscura, varia si-
gnificatione) nm. demisit; habi-
nas alicui remisit; comam nu-
trivit; principatum cepit

פְּרָעוֹת - principes, duces; num. plur.
absol. a subst. פָּרַע - coma; prin-
cips, dux.

בְּדַתְנֵדָב - cum libenter se praebe-
ret; Hithp. inf. const. cum
praefixo בְּ a verbo נָדַב Qal:
- impulit, incitavit; Hithp.: - li-
bentem se praebeuit; sponte
se obtulit.

עַם - populus

בְּרָצוּ - benedicite; Piel imper. plu.
a verbo בָּרַךְ (Qal) - benedixit

שְׁמָעוּ - audite; Qal imp. plur. masc.
a verbo שָׁמַע - audivit

מְלָכִים - reges; pl. abs. a subst. מֶלֶךְ - rex

שִׁמְעוּ - auribus percipite attendite
Nithp. imperat. plur. masc. ab im-
gal שִׁמַּע (inde שִׁמְעָה - auris), in
signif. : attendit, auribus percipit

רִזְנִים - principes; partic. plur. a
רִזָּה - gravis fuit

אֲנִי - ego pron. I pers.

אֶשְׂרָח - canam Gal imperat. I p. sing.
cum טו paragogico a verbo שָׂרַח
cecinit

אֶזְכֵּר - psallam; Pul imperat. I pers.
sing. a עָזַר - amputavit; Pul.
psallit. cecinit cum instrumento
aliquem celebravit.

בְּצֵאתְךָ - cum exires egredereris;
בְּ praefix. temporale, צֵאתָ Gal
imperf. constr. a עָצַת - exiit egre-
sus est. ךְ suffix. II p. sing. masc.

מִשְׁעֵי - de Seir מִן - ex de שְׁעֵי - no-
men montis a Mari Mortuo
ad Sinum Helumiticum per-
tingentis.

בְּצֵעַדְךָ — cum procederes; transgredereris.

בְּ praef. temp.

תַּצֵּד Qal inf. const. a v. תַּצֵּד - pro-
cessit, progressus est, transgressus est.

מִשְׁדָּח — de campo de agro.

מִן ex, de
שְׂדֵה - campus, ager; hic st. conste.

עֲדוֹם — Edom, nomen regionis; proprie: - rufus.

רָעָשָׁה — tremuit, Qal perf. 3 pers. sing. fern. a רָעָשׁ -
trepidavit, tremuit.

גַּם simul, una; etiam, insuper.

גַּם-גַּם et - et; tam - quam.

כָּטַפּוּ stillaverunt, Qal perf. 3 pers. pl. in pausa
a v. כָּטַף - stillavit, guttatim demisit.

עָבִימִם — nubes; plur. abs. a subst. עָבָה obscu-
ritas, caligo, nubes.

מַיִם — aqua, aquae
plur. abs. ab inus. sing. מַי.

5, 5. הָרִים - montes; pl. abs. a subst. הָר
mons.

נָזַז - fluxerunt Qal perf. III p. pl.
a v. נָזַז - fluxit, manavit;
hic punctuatio potius con-
nit נָזַז (cf. comon.) - contre-
muerunt, Niph. perf. III p. pl.
ab inus. Qal נָזַז in Niph.
נָזַז - commotus, concussus
est, contremuit.

מִפְּנֵי - a facie, ante; פְּנֵי pl.
abs., פְּנֵי pl. const., est pl. lt.,
facies.

זֶה - hic pron. demonstr. masc.
sing. (הַזֶּה - haec; fem.)

5, 6. בַּיָּמִים - in diebus; constat praefi-
fixo בַּ et יָמִים pl. const. a
sing. יוֹם - dies.

נָחָה - cessaverunt; Qal perf.
III p. pl. a נָחָה - cessavit,
quievit.

אַרְחֹת - *viae*; pl. a sing. אֶרֶחַ - *iter*
via; hic potius punct.: אֶרְחֹת
 - *turmae viatorum, proficiscen-*
tium

הַלְכֵי - *proficiscentes, viatores*; Qal
 partic. pl. constr. a v. הִלְכָּהּ *et*
 יָלַךְ - *ivit, profectus est.*

נְתִיבוֹת - *pl. a sing. נְתִיבָה - semita*
traces.

יֵלְכוּ - *ibunt, sequentur*; Qal impf.
 יֵלְכֻן *pl. a v. יָלַךְ.*

עֲקָלְעָלוֹת - *tortuosae, flexae (viae)*
adiect. pl. fem. a sing. עֲקָלְעָלָה.

5, 7.

פְּרָזוֹן *vox incerta significatione;*
potius est פְּרָזוֹת - regio aper-
ta, loca plana (pl. fem.);
vel פְּרָעוֹת - duces (cf. v. 2).

עַד שֶׁקָּמַתִּי - *donec surrexi*; שֶׁ *prae-*
fixum et קָמַתִּי Qal perf. I מ.
sing. a v. קָם - surgere.

אִם - *mater.*

5, 8.

יִבְדֹּר - *cliget. val impf. 3 sing. a*

ו. בִּדְרָ - *cligit.*

וְהָיָה
שִׁיבָה

pl. absol. a sing. וְהָיָה - *novus*
tunc.

לָקָח

- *panic.*

שַׁעֲרֵים

portae; pl. a sing. שַׁעַר
porta; hic est שַׁעֲרָא - *horda*
(grana); pl. a sing. שַׁעֲרָה -
hordeum.

מִגֶּן

- *clypeus.*

יִרְאֶה

- *apparebit. Niph. impf.*

3 sing. masc. a ו. רָאָה - *vidit.*

רֶכֶב

- *lancea, hasta*

אַרְבָּעִים אֶלֶף

- 40.000

5, 9.

לִבִּי

- *cor meum; לב - cor, cum*

suff. 1 p. לִבִּי

לְחֹזְקִי

- *ducibus. 3 p. חֹזֵק*

partic. pl. constr. sing. חֹזֵק

ut substant. - *legislator, dux*

a ו. חָקַק - *incidit, decrevit,*

constituit.

הַמְרַגְגִּיבִים - sponte se offerentes; *Hithpa.*
partic. pl. abs. cum artic.
א ו נִדְבַּח cf. v. 2.

5, 10. רִכְבִּי - equitantes, ascendentes, equites.
Gal partic. pl. constr. א ו רִכְבִּי
victus est cursum sumendo.

אֲרָנוֹת - asinae, pl. א ו sing. אֲרָנָה.
צִהְרֹזֹת - albae; pl. fem. א ו singul. m.
צִהְרֹ - candidus.

יֹשְׁבֵי - sedentes; Gal partic. pl. constr.
א ו יֹשְׁבֵי - sedit, habitavit.

עַל־מִדִּין - super tapeta; מִדִּי - vestis
tapetum.

שִׁידָהּ - Gal imperat. pl. א ו שִׁידָהּ loqui;
subst. - sermo; virgillum, fusi-
tices.

5, ii. מִקּוֹל - a voce; קוֹל - vox.

מִתְפַּצֵּץ - Gal plup. pl. א ו מִתְפַּצֵּץ - divi-
sit (text. corrupt.).

בֵּן - filius, cf. v. 1.

מִשְׁאַבִּים - canales (ad quos pecora
potata ducbantur); pu o
sing. מִשְׁאַבִּי

שָׁם - ibi.

יָתְנוּ - laude celebrabant; Piel
impf. 3 pl. a v. יָתַד. הו
laude celebravit, cecinit.

צִדְקוֹת - iustitiae; v. praecleara fa-
cinora; pl. cste. a sing צִדְקָה
iustitia, beneficentia

יֵרְדוּ - descenderunt; Qal pres
3 pl. a v. יָרַד. descendent.

5, 12.

צוּרִי - age! surge! Qal imper-
rat. sing. fem. a v. צִוָּה
gibere, exurgere; Hiph
צִוָּה. excitavit.

דִּבְרִי - loquere; Piel imperat.
sing. fem. a דִּבֵּר. suavius
in Piel: locutus est

שִׁיר - canticum, car-
men.

שֶׁבֶד - clau (captiv.) Qui impurat.
sing. masc. a שְׁבָה v. abduxit
captivum.

שְׁבִיךְ - captivos tuos;
שְׁבִי captivus,
ךְ suff. II p. sing.

5, 13. שָׁרִיד - clapsus (e magna clade)
superstes.

לְאֲדִירִים - ad nobiles;
לְ ad (præfix.);
אֲדִיר pl. abs. a sing. אֲדִיר
amplus, nobilis; princeps.

בְּגִבּוֹרִים - heroes, fortes;
בְּ hic sensu comparat. ut perit.
גִּבּוֹר pl. abs. a sing. גִּבּוֹר
potens, fortis.

5, 14. מִן - ex, de; portice loco מִן.

שָׁרְשָׁם - radix eorum (corrupt. text)
שָׁרֶשׁ radix,
ם suff. III pl.

צמח in vallibus
צמח vallis

estr. : pars postica, (Hinter-
theil), frequenter
rit pl. estr. אַחֲרֵי, hic est
cum suff. ת. p. וְאֶחָד, -
אֶחָד - frater tuus.

a. v. 709 dicit, transit

scriba. Qal ptop. a = 22
scripsit, numeravit: subit.

lego: וְשָׂרִים - et principes.
pl. est a sing. שָׂרַר praes.
ter. principes.

— sic, ita

masc. a $\epsilon \cdot \pi \zeta \psi$ miser - lego
 $\pi \zeta \psi$ miserant. Gal pf. 3 pl.

בְּרֵגְלָיו - in vestigiis eius, post cum.
 רֵגְלֵי dualis constr. a singul.
 רֵגֶל pes;
 ו suff. 3 sing.

Coniectura: רֵגְלֵיהֶם pedites suos;
 רֵגֶל pedes (miles).

בְּפִלְגּוֹת - in rivis; פִּלְגּוֹת pl. a sing.
 פִּלְגָּה rivus; iuxta alios:
 ager (Gau, als Ableitung
 eines Stammes, cf. Ges. Buhl).

חֻקֵּי - decreta, statuta; pl. constr. a
 sing. חֻק; coniectura: חֻקֵּי
 investigationes, anxietates; pl.
 constr. a sing. חֻק.

5, 16.

לָמָּה - quare, cur.
 יִשְׁבְּתָהּ - mansisti; Qal. perf. 2 sing.
 masc. a v. יָשַׁב sedit, man-
 sit, habitavit.

בֵּין הַמִּשְׁפָּתִים - inter stabula;
 הַמִּשְׁפָּתִים stabula, crates; du-
 al. abs. cum artic., etym. o haur

שִׁרְקוֹת - sibili (in textu: sibilos);
pl. cstr. a sing. שִׁרְקָה sibi-
lus.

עֲדָרִים - greges (in textu: gregum);
pl. abs. a sing. עֶדָר grex.

5, 14.

בְּעֵבֶר - trans; praepos.

עֵבֶר pars ulterior, trans ali-
um locum sita.

שָׁכַן - quievit, subsedit, habita-
vit (etiam - שָׁכַן).

יָגוּר - commorabitur (in textu:
commoratus est); Gal im-
perf. 3 sing. masc. a. v. גֹּר
peregrinari, commorari.

אֲנִיּוֹת - naues (in contextu: ad-
naues); pl. fem. a sing.
אֲנִיָּה navis.

לְחֹף - in littore; חֹף littus.

יַמִּים - mare (in textu: maris);
pl. st. absol. extensionis lo-
calis a sing. יָם mare.

עַל מִפְּרָצָיו - *in portibus suis;*

מִפְּרָצָיו pl. cstr. cum ו suff.

III sing.; מִפְּרָץ portus.

יִשְׁכַּן

Qal impf. 3 sing. masc. a v.

יִשְׁכַּן, cf. v. 17 supra.

5, 18.

חָרַף - *proiecit, abiecit; Piel perf. 3*

sing. masc. a v. חָרַף carpsit,

probo affecit.

נַפְשׁוֹ

- *vitam suam, animam su-*

am; נַפֶּשׁ anima, vita

לְמוֹת

- *ad moriendum, ad mortem,*

morti;

לְ praeifix.

Qal inf. cstr. = *mori.*

עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה

- *super altitudines*

campi; מְרוֹמֵי pl. cstr. a sing.

מְרוֹם locus editus, excelsus.

5, 19.

בָּאוּ

- *venerunt; Qal perf. 3 pl. a*

בוא intrare, venire.

וַיִּלָּחֲמוּ

- *pugnauerunt; Niph. perf.*

3 pl. a v. קָחָם comedit; pugnan-
do consumpsit, pugnavit; plus
in Niph.: pugnavit, dimicavit.

עַל-מַי - ^{supra} ~~et~~ aquas (ad aquam); מַי
aquae; pl. estr., etiam מַיִם a
subst. pl. tantum, st. abs. מַיִם.

בַּצַּע - praeda; lucrum.

כֶּסֶף - argentum, pecunia.

קָחָם - abstulerunt, receperunt; Qal
perf. 3 pl. (in pausa) a verbo
קָחָ cepit, accepit, attulit, abs-
tulit.

5, 20. הַכּוֹכָבִים - stellae; pl. abs. a sing. כּוֹכֵב
stella.

מִמַּסְלֹתָם - de orbitis suis;

מִן praef.: de
מַסְלֹת pl. fem. a sing. מַסְלָה
via (aggre munita); de stellis.
orbita, cursus.

ם suff. 3 pl. masc.

עִם - coni.: cum.

5, 21.

נַחֲלִי - rivus, torrens.

גִּרְפָּם - abripuit eos; Qal pf. 3 sing. masc. cum suff. 3 pl. masc. a v. גִּרַּפַּב abripuit, averit, abluit.

תִּדְרָכִי - conculcabilis; Qal impf. 2 sing. fem. a v. דָּרַךְ pedibus calcavit, conculcavit, progressus est.

עֹז - robur, fortitudo; concr.: fortes robusti.

5, 22.

הִלְכוּ - percusserunt; Qal 3 pl. a v. הִלֵּךְ ferit, percussit.

עֲקָבֵי - ungulae; pl. masc. constr. a sing. עֲקֵב calx, ungula.

בִּפְתָּרוֹתַי - pl. fem. a sing. בִּפְתָּרָה cursus concitatio.

אַבְיָרָיו - equorum eius; pl. cum suff. 3 sing.; sing. אֲבִיר robustus, fortis (de homine); equus (bellator).

5, 23.

אָרוּ vel אָרוּ - maledicite; Qal imperat. pl. m. a v. אָרַר male dixit, exsecratus est.

מַלְאָךְ - angelus; st. cstr. a מַלְאָךְ legatus, nuntius, angelus.

אָרוּר Qal inf. absol. a v. אָרַר.

לְעֵזְרָת - ad, in auxilium;

לְ praefix.: ad,

עֵזְרָת subst. fem. cstr. a

עֵזְרָה auxilium.

5, 24.

תְּבַרַךְ - benedicta sit; Pu'al impf. 3 sing. femin. a v. בָּרַךְ genua flexit, benedixit.

מִנְּשִׁים - supra mulieres;

מִן praefix. gradus comparationi;

נָשִׁים pl. abs. a sing. אִשָּׁה mulier; uxor; cstr. אִשָּׁת.

יַעַל - Iael (nomen); proprie: ibex (drika kora), rupicapra.

חֶבֶר - Cheber (nomen); proprie: societas.

בְּאֶהֱלִי - in tentorio; nomas, nomades.
 Contractum ex בְּהֶאֱהָלִי :
 בְּ praefix.: in,
 הֶ articulus ante sequ. ה,
 אֶהֱלִי tentorium, tabernaculum.

5,25. שָׁאֵל - peluit, poposcit; Qal pf. 3 sing.
 הֶלַב - lac recens multum.
 נָתַןָהּ - dedit; Qal pf. 3 sing. fem.
 in pausa a v. נָתַן dedit.
 בְּסִפְלִי - in phiala, ex poculo,
 בְּ praefix.: in,
 סִפְלִי labrum, pelvis, phiala.
 הִקְרִיבָהּ - obtulit; Hiph. pf. 3 sing.
 fem. a v. קָרַב appropinqua-
 vit; accessit; in Hiph. adduxit
 attulit, obtulit.
 חֶמְאָה - lac coagulatum; butyrum.

5,26. יָדָהּ - manum suam;
 יָד manus,
 הָ suffix. 3 sing. fem.

צִידָד - *ad clavum ad paxillum*,
contractum ex צִידָד; constat
praefixo, articulo et subit צִידָד;
clavus, paxillus lentorum.

תִּשְׁלַחנָה *Qal imperf. 3 vel 2 pl. fem.*
a ו. שִׁלַּח *misit*, interpretatio
sor. est falsa; coniectura
תִּשְׁלַחנָה - *misit eam*;

תִּשְׁלַח *Qal imperf. 3 sing. fem.*
תִּשְׁלַח *suff. 3 sing. fem. cum*
energico

וַיִּמְיֶנָה - *et dexteram suam*,
! copulat.

יָמִין *dextrum latus, dexter*,
תִּשְׁלַח *suff. 3 sing. fem.*

לְקַלְמוֹת - *ad malleum*;
קַלְמוֹת *malleus*.

עֲמִלִּים - *fabrorum*; *pl. abs. a sing.*
עֲמִל *faber, graviter laborans*;
afflictus.

וַתִּזְלַחַּהּ - *et percussit*; *Qal 3 sing.*
fem. a ו. זָלַח cf. v. 22.

מָחַק - confregit; Qal pf. 3 sing.
fem. a v. מָחַק percussit, con-
fregit.

וּמָחַצָה - et clisit; Qal pf. 3 sing.
fem. a v. מָחַץ fregit, eli-
sit.

וּחִלְּפָה - et perforavit; Qal pf.
3 sing. fem. a v. חִלְּףָה pene-
travit; perforavit, perfodit.

בְּקָרְתּוֹ - tempus eius;
בְּקָרְתָּ est, בְּקָרְתָּ st abs. - tempus
(pars capitis).
י suff. 3 sing. masc.

5, 27.

כָּדַע - se flexit, incurvavit.

שָׁכַב - cubuit, procubuit, quievit.

בַּאֲשֶׁר - ubi, quo.

שָׁדוּד - perditus;

Qal participium passivi
a v. שָׁדַד validus fuit,
vastavit, perdidit, depopu-
latus est.

- 5, 28. פֶּעַד - mata, propa, per
 חֲלוֹן - fenestra
 נִשְׁקָפָה - respexit, Niph pf 3 sing
 fem ab ausit *חָלַף* in
 Niph - pronus fuit, prospe-
 xit, respexit
 וְהִכָּבֵד - (tutus corruptus);
 consecutivum et,
 Piel impf. 3 sing. fem. ab aca-
 maico verbo כָּבַד; clamavit
 אִם - mater
 חֲשֹׁב - chabre (kralk), fenestra
 מִדּוֹעַ - quare, cur.
 בָּשָׁם - moratur, Piel pf 3 sing.
 masc. a v. בָּשָׁם erubuit, in
 Piel moratus, cunctatus est.
 לְכוּ - venire,
 לְ ad, praep.
 בֹּיָא inf. cstr. a v. בֹּיָא intrare,
 venire
 אֶחָד - tardaverunt, Pe pf 3 pl a v. אֶחָד
 posterior fuit, cunctatus est.

פַּעַמִּי - pedes; pl. estr.: a sing. פַּעַם (claus,
passus; pes.

מִרְכָּבוֹתָי - currus eius; pl. estr. a sing.
fem. מִרְכָּבָה currus; currus bellicus;
י - eius suffix. 3 sing.

5, 29. חֲכָמוֹת - sapientes; pl. fem. estr. a sing.
fem. abs. חֲכָמָה, estr. חֲכִימָה sa-
piens.

שִׁירוֹתֶיהָ - pl. fem. estr. cum suff. 3 sing.
fem.: שִׁירָה - mulier nobilis -
princeps.

תַּעֲנֶנָּה - respondit ei; & al imperf.
3 sing. fem. (Ges.-Kautsch, 27^e
ed. } 75 w) a v. עָנָה - respon-
dit.

נָה suffix. 3 sing. fem.

אַף - immo, etiam.

תַּשִּׁיב - retulit, respondit. Hiph imperf.
3 sing. fem. a v. שִׁיב - reverti, redire.

אִמְרֵיהָ - verba sua; pl. estr. masc. a sing.
אִמְרָה poëtic. verbum, sermo, אִמְרָה suff.
3 sing. fem.

לָךְ - sibi;

3 praefix nota dulci

7 - suff 3 sing. fem.

5. 30.

הֵלֵךְ - nonne, ecce; profecto.

יִמְצְאוּ - invenerunt, (pl. impf 3 pl. a v. מֵצֵא - invenit.

יִחַלְקוּ - divisierunt; Pl. impf 3 pl. a v. חָלַק - divisit.

שָׁלַל - spolia; praeda.

רַחֵם - uterque portice puella femina

רַחֲמַיִם - duae feminae, nume-
rus dualis.

גִּבּוֹר - vir.

צִבְעִים - colorata vestis; pl. abs. a sing. צִבֵּעַ color tinctum, colo-
ratum, (vestimentum).

רֶקֶמֶה - versicolor, variegatus; vestis
variegata.

רֶקֶמֶתִּים - numerus dualis

לְצוּאָרֵי - ad colla; pl. este. a sing. abs.

צוּאָר - collum et cervix.

5, 31

יִאבְדוּ - *percant; Qal impf. 3 pl. a v.*
אָבַד - *interiit.*

אֹיְבֶיךָ - *inimici tui; pl. est. a sing.*
אֹיִב - *adversarius, inimicus*
יְךָ - *suff. 2 pl. masc.*

וְאֵהָבֶיךָ - *et diligentes cum (corrig. te);*

וְ - *copula: et,*

אָהַב - *Qal pres. act. pl. est.*

אָהַב - *amarit, dilexit*

וְ - *suff. 3 sing. masc.*

כַּצֵּאת - *sicut ortus;*

צֵאת - *Qal inf. est. a v. צֵא.*

צֵאת - *exiit, egressus est.*

בְּגִבְרָתוֹ - *in (robore) splendore suo;*

גִּבּוֹרָה - *robur, fortitudo,*

וַהֲשִׁקֵּט - *quievit; Qal impf. 3 s.*

פִּמ. cum וְ consecutivo a

שָׁקַט - *quievit, cessavit.*

Historia Samsonis

(Jud. 13 - 16)

Jud. 13, 1 וַיִּסְפוּ - et iterum, proprie et addiderunt;

וַיִּסְפוּ consecutivum,

וַיִּסְפוּ Hiph. impf. 3 pl. a v. וַיִּסְפוּ ad
dedit, adv.: iterum, rursus, porro.

לַעֲשׂוֹת (post וַיִּסְפוּ et iterum) - fecerunt,
proprie ad faciendum,

לַעֲשׂוֹת praefixum,

לַעֲשׂוֹת Qal inf. est a v. עָשָׂה fecit.

רָע adi.: malus, subst.: malum.

בְּעֵינַי - in conspectu, coram; עֵינַי pl.
est a sing. עֵין oculus, conspectus.

וַיִּתֵּן - et tradidit eos; יָתַן Qal impf.
3 sing. masc. a v. נָתַן dedit.

וַיִּתֵּן suff. 3 pl. masc.

13, 2 וַיְהִי - et fuit; יָהָיָה Qal impf. 3 sing.
masc. apocop. a v. הָיָה fuit.

מִשְׁפָּחָה genus, familia, stirps (in latera stirpis)

מָנוּחַ - nomen; proprie quies.

עֲקָרָה - sterilis; adi. fem. st. absol.
masc. עָקָר.

יָלְדָה - peperit, Gal pf. 3 sing. fem.
in pausa a v. יָלַד peperit.

13,3. וַיֵּרָא - et apparuit; Niph. impf. 3 sing.
masc. apocop. de יָרָא a v. רָאָה -
vidit.

וְהָרִית - sed concipies; Gal pf. 2
sing. fem. a v. הָרָה concepit.

13,4 עַתָּה - ad v. - hoc tempore, nunc.

וְשָׁמְרִי - cave; Niph. imperat. sing. fem.
a v. שָׁמַר custodivit, in Niph. -
custoditus est, sibi cavit.

אַל-תִּשְׁתֵּי - ne bibas; Gal impf. 2 sing.
fem. a v. שָׁתָה bibit.

יַיִן - vinum.

שִׁכָּר - sicera, potus inebrians.

אַל-תֹּאכַל - ne comedas; Gal impf.
2 sing. fem. a v. אָכַל
comedit.

טָמֵא - immundus, impurus.

- 13, 5. **הֵנֵךְ** - *ecce te!*
הָרָה - *adi. grāvīda*.
מִזְרָה - *novacula*.
יַעֲלֶה - *ascendit*; *Qal impf. 3 sing. masc.*
a v. עָלָה ascendit
בֶּטֶן - *venter, uterus*.
יִחַל - *incipiet*; *Hiph. impf. 3 sing. masc.*
a v. חָלַל - solvit, aperuit; in Hiph.
liberavit; coepit, initium fecit.
לְהוֹשִׁיעַ - *salvare*; *הוֹשִׁיעַ Hiph. inf. str.*
a v. יָשַׁע Qal inusit.; in Hiph.
eripuit, liberavit.
- 13, 6. **מִרְאָה** - (*in textu 1° cum suff. 3 sing. masc.*
2° st. str.) aspectus.
נוֹרָא - *terribilis*; *Hiph. ptep. a v. נָרַא* -
timuit, tremuit.
שֶׁאֵלְתִּיהוּ - *interrogari cum*, *Qal pf. 1*
sing. a v. שָׁאֵל petiit interrogavit,
הוּ suff. 3 sing. masc.
הִגִּיד - *indicavit*; *Hiph. pf. 3 sing. masc.*
ab inusit. Qal הִגִּיד, in Hiph - mani-
festavit, nuntiavit, indicavit.

Jud. 13, 7 טמאה - res immunda, immunditia
 מותו - mortis eius; st. absol. מות, st. est. מות mors.

13, 8. וַיַּעֲתָר - supplex oravit; Qal impf 3 sing. masc. cum ו consec. a v. פֶּתַח, pectus est, supplex oravit.

בִּי - quæro, obsecro; partic. precandi cum sequ. אֲדֹנָי vel אֲדֹנִי.

אֲדֹנָי - dominus, אֲדֹנִי - Deus, Jahve, cum suff. 1 pl. et artificiali prolongatione אֲ in אָ ex אֲדֹנִי.

יִרְנֵנוּ - doceat nos; Hiph impf 3 sing. masc. cum suff. 1 pl. a v. יָרָה - proiecit; in Hiph. monstravit, docuit.

חִיּוֹלֵד - qui nasciturus est, יָלַד loco יוֹלֵד Pual pf. 3 sing. masc. a v. יָלַד peperit.

13, 9. יוֹשֵׁבַת - Qal ptep act sing fem a v. יָשַׁב sedet.

עוֹד - adhuc.

אֵין - nihil, non.

Jud. 13, 10. תַּמְחָר - *festinanter, cito*; Pi. impf. 3 sing. fem. a v. מָחָר *festinavit*; ad sequens verbum accurate definiendum adverbialiter vertitur (cf. *Lapl. Grammat. hebr.* § 71 a l.).

וַתָּרַע - *cucurrit*; Qal impf. 3 sing. fem. apocopf. ratione ? consecut., a v. רוּץ *currere*.

וַתַּגֵּד - *et nuntiavit*; Hiph. impf. 3 sing. fem. apoc. b inusit. in Qal נָגַד; in Hiph. הִגִּיד - *nuntiavit, indicavit*.

13, 12. עֵתָהּ - *hoc tempore, nunc, probabiliter text masor. est corruptus. Lege עַתְּ - tempus; adv.: tempore.*

מִשְׁפָּט - *iudicium, lex, consuetudo, modus.*

מַעֲשֵׂה - *opus, officium.*

13, 13. תִּשְׁמַר - *caveat*; Niph. impf. 3 sing. fem. a v. שָׁמַר *custodivit* (cf. v. 4). ~~abstinere~~

13, 14. יָצָא - *provenit*; Qal impf. 3 sing. masc. a v. יָצָא *exiit, egressus est.*

וּפֵן - *vitis*

אַל-תִּשְׂתֵּה - *ne bibat;*

תִּשֶׁת *Qal impf. 3 sing. fem. apoc. a plena forma תִּשְׁתָּה a v. תִּשְׁתָּה bilit.*

צִוִּיתִיהָ - *praecipi vel iussi ei;*
Pi. pf. 1 sing. al. inusit.
Qal צִוָּה in Pi. צִוָּה constituit,
iussit.

Jud. 13, 15. נִעְצָרָהּ - *retineamus;* נִעְצַר *Qal impf. 1 pl. cum הָ paragog. a v. נִצַּר clausit, detinuit.*

גִּדִּי - *hoedus*

עֵז - *capra;* גִּדִּי עֵזִים - *hoedum caprarum.*

13, 16. בֶּלֶחֶמְךָ - *de cibo tuo;* לֶחֶם - *cibus, panis.*
 עֹלָה - *holocaustum.*

תַּעֲלֶנָּה - *offer illud;* תַּעֲלֶנָּה *Hiph. impf. 2 sing. masc. a v. עָלָה ascendit,*
in Hiph. - adduxit, obtulit.

נָתָה *suff. 3 sing. fem. cum וֹ inorg.*

13, 17. וּכְבֹדְנוֹךָ - *ut honoremus te;*
Pi. pf. 1 pl. a v. כָּבֵד et כָּבֵד -
gravis fuit; Pi. honoravit;
ךָ suff. 2 sing. masc.

13, 18. פֶּלְאִי *Kethib,* פֶּלִי *Qere, adi. - mirabilis.*

Jud. 13, 19. מְנוּחָה - donum, oblatio incrementa.

צֶוֶר - saxum, lapis.

13, 20. לֶהֱב - flamma.

מִזְבֵּחַ - altare.

13, 21. וְלֹא יָסַף לְהִרְאֹת - et iterum non apparuit; הִרְאֹת Niph. infn. a v. רָאָה vidit.

13, 23. לוֹ - si

הָפִין - propensus fuit, voluit; in textu: voluisset

הִרְאֵנוּ - ostendisset nobis;

Hiph. pf. 3 sing. masc. cum suff. 1 pl. a v. רָאָה.

13, 24. וַיֵּצֵא - manus fuit, crevit.

13, 25. וַתֵּחַל - et coepit;

תֵּחַל Hiph. impf. 3 sing. fem

a v. חָלַל aperuit, solvit, initium fecit; Hiph. חָלַל solvit, coepit

פָּעַם - percussit; agitavit, impulit.

מַחֲנֵה - castra.

- Jud 14, 2 קָחָהּ - accipere, Gal imperat pt masc a v
 קָחָהּ cepit, accepit, sumptit
 3. הוֹלֵךְ - proficiens, Gal partp act sing
 masc. a v. הָלַךְ ivit, profectus est.
 עָרֵל - incircumcissus, praeputiatus
 יָשָׁר - iustus fuit; cum בְּיָדֵי יִשְׂרָאֵל placuit
 4. תִּזְנוּת - occasio, opportunitas
 מִבְקֶשׁ - quarebat; R. ptsp sing masc
 R. בִּקֵּשׁ quæsit (Gal inusit.)
 5. כִּרְכִּי - vinea pt est a sing רָכַח
 כִּפְיֹר - unger Löwe; calulus leonis
 זִרְיוֹה - leonum, pt a sing זָרַח
 שֹׁאֵג - rugiens, Gal ptsp act sing a v
 a v. שֹׁאֵג - rugit
 לִקְרָאתָהּ - obviam ei: adv cum suff 3 sing
 masc.; קָרָא occurrence.
 6. וּתְצַלַּח - irruit, Gal impf 3 sing fut
 a v. תְּצַלַּח paravit, irruit, descendit.
 וַיִּשְׁפֹּעְהוּ - et dilaceravit eum, R. וַיִּשְׁפֹּעַ
 impf 3 sing masc, in R. vidit, dilaceravit
 בְּשִׁפְעוֹ בְּ פָּרַפֵּץ R. inf cal.
 מִיִּשְׁפָּחֵהּ aliquid, quidquam

8. וַיֵּחָד - *cum discessisset* (a via recta).
 יָפַר *Gal impf. 3 sing masc. apocopi. plur.*
 - יָפַר a v. *reculeri, disculeri.*
- מַפְלָה (אֶפֶס) *cadaver.*
 אֶרֶב - *leo.*
- עֵדָה - *examen; st. estr. et absol. עֵדָה - con-*
gregatio, multitudo.
- גוֹיָה - *corpus (sive vivum, sive mortuum)*
 דָּבַשׁ - *mel.*
9. רָדָה - *calcavit; sumpsit, desumpsit.*
10. מִשְׁתֶּה - *potatio; convivium.*
 בָּחוּר - *iuvenis.*
11. כִּרְאוֹתָם כִּי *præfix.*
 רָדָה *Gal inf. estr. a v. vidit*
 - *suff. 3 pl. masc.*
- מֵרֵעַ - *socius, amicus.*
12. חֹד (defludere) *cum seq חֵידָה - aenigma*
proponere.
- חֵידָה - *parabola, aenigma, parabola*
 מִצָּא - *invenit*
 סָרִיס - *lunica lintea*
 חֲלִיפָה - *mutatio*

בִּגְד - vestis

13. חֹכְלוּ Gal impf. 2 pl. masc. a = יָכַל, potuit, valuit.

14. כֹּאֲכֵל - cibus.

עֵז - fortis, robustus.

חֶחֱוִי adi. dulcis, suavis, neut. dulcedo.

15. פָּרַע - persuade; Pi. impf. sing. fem. = ו. פָּתַח pandit, paluit, Pi. פָּתַח persuadent a licui, pellexit.

נִשְׂרָף - incendemus, comburemus, Gal impf. 1 pl. a v. שָׂרַף incendit, combussit.

חֲלִיבֵרְשֵׁנוּ - nonne ad nos spoliandos; nonne ut nos spoliaretis.

חַ particula interrog loco חַ allione reg. immob.;

אֶ prefix - ad,

יָרַשׁ Pi. inf. est a v. יָרַשׁ cepit, possedit; Pi.

יָרַשׁ a possessione ciuit. ad inopiam rediit.

נָו suff. 1 pl.

16. וַתֵּבֶךְ - tum flebat, Gal impf. 3 sing. fem. apocop. a v. בָּכָה fleuit, pleravit.

כֵּן - tantum.

שנאתני - odio habes me, odisti me. Gal pf.
2 sing. masc. cum suff. 1 sing. a וְשָׂנֵאתָ
odio habuit.

17. הציפתו - instilit ei, urisit cum. Hiph pf.
3 sing. fem. cum suff. 3 sing. masc. a וְצִפְּתָהּ
in Hiph. הציץ pressit, urisit, instilit.

18. חרם - sol (hic cum finali ה).
חָרַם (חָרַם) - non, non. con. non.
non. si et לא non.

חָרַשׁ - incutit, incutpsit, uxorit.

עֵגְלָה - vitula.

19. וַיִּךְ - et percussit; Hiph. impf. 3 sing. cum
apoc. cum : censeo, puto, opinor.
ab incutit. Gal נָכָה in Hiph. percussit.

חֲלִי'הָ - viae.

וַיִּסַּח בִּיחָר אֶת הָרָא עֲרָשׁוֹ, ab uratur et,
exarsit. Gal impf. 3 sing. cum suff. 3 sing. masc. a וְיִסַּח
(placuit) exarsit, a v. יָרָה / יָרָה
nasus, ira. (אֶתְרָה מִן) אֶתְרָה

20. רָעָה - pavit, pavit. Hiph. pf. 3 sing. masc. a וְרָעָה
pavit (greges) in h.
cum illis aliquis minuit, cum q. cum pos.

קָצִיר - *harvest*חֶטֶה - *helleborum*פָּקַד - *aspexit, visitavit, invisit*עָבַד - *volo ingredi, intrare, quod suff. 1 sing. cum ה paragog., a v. בִּיאָ intrare, ingredi, venire*חֶדֶר - *cubiculum.*וְאִתְּנֵנָהּ - *et idcirco dedi eam;*

יִּ consent., ante ה,

הָהָא *quod suff. 1 sing. a v. נתַּן dedit.*יָדָהּ *suff. 3 sing. fem. cum ו energ.*הִנֵּה - *adv. pro loco situm*נָסִיתִי - *communes mem., Niph. perf. 1 sing. a v. נָסַח in Niph. נָסַח purus, communes per*הַפֶּעַב - *adv. nunc.*רָע *adi. masc., רָעָה adi. fem.: malus*רָעָה *adi. fem. ut subst.: malum.*4. לָכֵד - *cepit (bestius laqueis).*שׁוּעָל - *vulpes.*לָקַח - *cepit.*לַפִּיד - *lampas, fax*וְנָב - *vane*

וּפָנָה - *vertit* *mass. apoc.*

(*plina* f. פָּנָה) a v. פָּנָה se vertit, asperit,

Hiph. הִפְנָה vertit, obvertit.

וַיָּשֶׁב - *et ponit*, *Gal. impf. 1 sing. mass. apoc.*

(*plina* f. יָשִׁים) a v. שָׁב et ponere, collocare.

תֵּינִיךְ - *medium; st. est.* תֵּינִיךְ.

וַיִּבְעַר - *accendit* *Hiph. impf. 1 sing. mass. apoc.*

a v. בָּעַר combussit, in *Hiph.*: idem, accendit.

קִצְמָה - *scyes* (*quam in culmen adhuc erecta stat*)

h. l. - plur.

נִדְיֵשׁ - *manipulus, speculum fascis*

כֶּרֶם - *vinea.*

זֵיתֹן - *oliva (arbor, fructus).*

חֵמֶן (st. est. חֵמֶן) - *genit.*

וַיִּסֵּם - *ultus est, vindicavit aliquem, h. l. Hiph. 1 sing.*

in Hiph. sibi ultionem, vindictam sumpsit, se vindicavit et aliquem

חִסְדֵּיךְ - *quiescam; Gal. impf. 1 sing. in person.*

a v. חָסַל cessavit, quiescit.

שׁוֹס - *crus.*

יָרֵךְ - *penis; partes genitales.*

פָּצַע - percussio, plaga

סִפּוּךְ - furca, coma

פִּלְעָא - pelia, caput

קָדַח - caute possit; Qal imperf. 3 pl

וַיִּפְתְּחוּ - diffusi sunt, se expandebant

וַיִּפְּסוּ - dispersi sunt, dissipati.

לְחִי - in pausu [לְחִי] - comen, proprie gena, maxilla

וַיִּסְרְוּ - ligavit; Qal inf. ctr.

וַיִּתֵּן - tradere to

3 praeq. ult.

תָּתַת (ante suff. תָּת) dare, tradere; Qal inf. ctr.

a v. יָתַת dedit;

ךְ suff. 2 sing. masc.

וַיִּשְׁבַּע - iuravit, Niph. imperf. pl. m. a. v. שָׁבַע

Qal et Niph.: iuravit

כִּן-חַפְּזוֹן בִּי - (non) interfectorum me.

Qal imperf. 2 pl. masc. cum } praeq.

a v. פָּגַע pepigit; cum seq. בִּי hostiliter iuravit,

interfecit

13

וַיִּמְרֹץ - cum ךְ suff. 2 sing. m, a. v. מָרַץ

מָרַץ (וּמְרִית) cum ךְ suff. 2 sing. m, a. v. מָרַץ

וַיִּבְרֹחַ - furis; h. e. - pl.

וַיִּכְלְאוּ *captum duxerunt* *captum duxerunt*
 יִכְלֹו *Niph (clium Gal) impf. 3 pl. a v. יִכְלֹו as-*
mundet.

יִי *impf. 3 sing. masc.*

14. וַיִּרְעוּ *iubilaverunt; Niph. pp. 3 pl. a Gal*
inussit. רוע Niph: simulatus est. vocat.

וַיִּזְרְעוּ *seminaverunt, venerunt. Gal impf.*
3 pl. fem. a v. יִזְרְעוּ
 זָרַע - *brachium; h.l. - pl. coti cum suff. 3 sing.*
masc.

פְּעִיתָהּ *linum; h.l. - pl. absol.*

וַיִּפְּסוּ *diffusus sunt;*

יִפְּסוּ *Niph. impf. 3 pl. m. a v. יִפְּסוּ lique-*
factus, diffuxit.

15. טָרִיחַ *fem. (טרי masc.) - carus.*

וַיִּפְּסוּ *diffusus sunt; Gal impf. 3 sing. m.*
יִפְּסוּ

17. כִּכְלָהּ *com (lla) puerus est*

כִּלָּהּ *absolutus is*

~~וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת הַמַּלְאָכָה וַיַּחַדּוּ אֶת הַמִּצְרִיִּם~~
~~אֶת הַמִּצְרִיִּם~~

i suff. 3 sing masc.

וַיִּשְׁלַח - proiecit; Hiph. impf. 3 sing masc. apoc.
 ab auxil. וַיִּשְׁלַח in Hiph. : iccit, proiecit.

18. וַיַּצִּלּוּ - saluti; Qal impf. 3 sing. m. (a v. וַיַּצִּלּוּ saluti).

תְּשׁוּבָה - liberatio auxilium, salus; victoria.

זָכָה - sitis

19. זָכָה - ~~auxilium~~ ~~auxilium~~ ~~auxilium~~

מִכְתָּשׁ - pila, carum (dentium)

וַיִּשְׁתָּה - bibit, ~~auxilium~~ ~~auxilium~~ ~~auxilium~~
 na יִשְׁתָּה / a v. שָׁתָה bibit.

שׁוּב - reverti, redire; h.l. - Qal impf. 3 sing. fem. apoc.

16, 1. חֲזָה - ~~auxilium~~

וַיִּכְבּוּ - ~~auxilium~~ ~~auxilium~~ ~~auxilium~~
 a v. כָּבַב circumdedit.

וַיִּצְרְבוּ - ex insidiis speculato sunt; Qal im'f.
 pl. m. a v. צָרַב insidialis est.

וַיִּתְחַדְּשׁוּ - tacite se continuant; H. thp. impf. 3 pl.
 m. a v. חֲדָשׁ insculpsit, aravit (cf. 14, 18) in Hiph.
 tacitum se continuit

אמר - *amro* - *ante*

הרעיון - *occidentis even* - *pl. of 3 sing*

occidentis even

בקר - *mane*

הצד - *occidentis even* - *pl. of 3 sing*

לילה - *mane*

ויחזו - *apprehendit* - *pl. of 3 sing*

apprehendit

דעה - *valore canone* - *pl. of 3 sing*

מזוזה - *portia*

נסע - *evellit* - *pl. of 3 sing*

ברית - *penitus (negul)* - *negulium*

נהר - *humus* - *pl. of 3 sing*

נהל - *vallis (non irrigata)* - *vallis*

הרע - *princeps (Philistinus)*

רמי - *deus videri* - *pl. of 3 sing*

כח - *valore portuato* - *pl. of 3 sing*

ויבילו - *praevalcans* - *pl. of 3 sing*

praevalcans

נבד - *affligere* - *pl. of 3 sing*

affligere

6. תָּאַפֶּר - *ligari possus*; Niph. impf 2 sing. masc.
a v. אָפֶּר *ligavit, vinxit.*
7. יָתֵר - *funis*; ... l. - pl. absol.
גֵּחַ - *humidus, viridis, novus*; h. l. - pl. absol.
חֲרָבוּ - *siccae factae sunt*; Pu. pf. 3 pl. a v. חָרַב *est siccatus est.*
- יָחֳלִיתִי - *infirmus ero*; Qal pf. 1 sing. a v. חָלַהּ *infirmus, debilis fuit.*
9. הָאֲרֵב - *insidiator*; Qal ptep act. sing. m. cum articulo
a v. אָרַב *insidiatus est.*
- וַיִּתְּקֵם - *rupit*; Pi impf. 3 sing. m. a v. נָתַק *abrupit, avellit.*
- יִתְּקֵם - *umpitur*; Niph. impf. 3 sing. masc.
- פֶּתִיל - *filum, funiculum*
- נִעְרָה - *stippa* (quae ex lino excutitur).
- בִּתְרִיהוּ - *cum (illud) senserit*:
בְּ praefix. temporal;
תָּרַח Niph. inf. estr. ab inusit. in Qal v. רִוַּח
in Hiph.: *odoratus est, sensit*
י suff. 3 sing. masc.
- וַיִּדְעַ - *innotuit*; Niph. pf. 3 sing. m. a v. יָדַע
agnovit, scivit.

10. הִתְלַח illuserit, decipere. Hiph. pf. 2 sing m.
 α v. תִּלְחַח in Hiph.: lusit, decipit, seducit
 כִּזְבִּי mendacium, res fallax, inanis, b. l. - pl. ad.
11. נִעְשָׂה Hiph. pf. 3 sing m. α v. נִעְשָׂה fact. operatus
 est.
 מְלָאכָה operatio, ministerium, opus
12. חוּט - filum, collect. - pl.
13. אִם-תִּפְאַרְגֵּי si plexueris, Qal impf. 2 sing
 fem. α v. תִּפְאַרְגֵּי plexuit (crines)
 מַחְלָפוֹת - cuneus pluri, vincula (long. leg.)
 מַפְכָּת - stamon telae Aufzug am Gewebe (long. leg.)
14. וְהִנִּישׁוּדוֹ - soporiet eum (v. lat. vae Hillel).
 הִנִּישׁוּ Hiph. impf. 3 sing fem α v. הִנִּישׁ dormivit,
 dormiet.
 הוּא suff. 3 sing. masc.
 וְהִתְקַע - et fixit,
 תִּקַּע Qal impf. 3 sing fem α v. תִּקַּע fact. fixit
 יָתֵד - pinnulus, clavis, pecten (pectus - marginis
 thacis).
 בִּיזָק - angularit, caput factus est, Qal impf. 3 p.
 sing. m. α v. בִּיזָק
 שִׁנָּה - somnus

- אָרֶג - iugum textorium (statek tkacki), radius textorius.
 16. וְתֵאֵלְצָהוּ - moleste ursit eum; תֵּאֵלְצָהוּ Pi. impf. 3 sing. fem. a v. תֵּלְצָהוּ moleste ursit, institit; תֵּלְצָהוּ suff. 3 sing. m.
 וְהִקְצַר נַפְשׁוֹ - defatigata est patientia eius; Qal impf. 3 p. sing. fem. a v. קָצַר decurtatus est, brevis fuit.
 17. אִם-גִּלְחָתִי - si rarus ero; Pu. pf. 1 sing. ab inusit. in Qal גִּלַּח, in Pi. rasit, totondit.
 וְסָר - recedet; Qal pf. 3 sing. m. a v. סָר recedere.
 18. וַתֵּרָא - et vidit; Qal impf. 3 sing. f. apoc. (תֵּרָאָה pl. f.) a v. רָאָה vidit.
 19. וַיִּחַל (correct. text.)-coepit; Hiph. impf. 3 sing. m. apoc. a v. חָלַל in Hiph. חָלַל liberavit, coepit.
 לְעָנּוֹת (correct. text.) - deficere; עָנָה praefix.,
 הָעָנּוֹת Niph. inf. absol. a v. עָנָה afflictus est.
 20. וְאַנְעִר - me excutiam; Niph. impf. 1 sing. a v. נִעַר excussit; in Niph. se excussit (vinculis).
 21. וַיִּנְקֹר - eruerunt, effoderunt; Pi. impf. 3 pl. m. a v. נָקַר in Qal et Pi. effodit, eruit (oculos).
 וַיּוֹרִידוּ - duxerunt; Hiph. impf. 3 pl. m. a v. יָרַד descendit.
 בְּנְהָשְׁתִּים - duabus aereis compedibus; dualis a נְהֶשֶׁת aes, vinculum, compes.
 שָׁחַן - moluit.

אֶפֶר - captivus; h. l. - pl. absol.

22. שֶׁר - pilus, collect. capilli, coma.

לְצִמַּח - renasci, progeminare; Pi. inf. estr. a v. צִמַּח
progeminavit, provenit.

23. נֶאֶפְפוּ - convenerunt; Niph. pf. 3 pl. a v. אָפַף colle-
git, congregavit; in Niph. se congregavit, convenit.

לְזַבַּח - ut immolarent; 3 praefix., זָבַח Qal infin.
estr. a v. זָבַח mactavit, sacrificavit.

זָבַח - sacrificium.

לְשִׂמְחָה - ut lactarentur; Qal inf. estr. cum fe-
min. final. a v. שִׂמַּח laetatus est.

24. הָעַם וַיִּהְלְלוּ - populus laudabat; Pi. impf. 3 pl.
pl. m. a v. הִלֵּל in Pi. exsultavit, iubilavit, lau-
davit.

אֶת מַחְרִיב - vastatorem; Hiph. ptecp. sing. m.
a v. חָרַב exsiccatus est, vastatus est; in Hiph.
exsiccarit, vastavit.

אֶת־הַלְלוּנוּ - occisos nostros;

הִלֵּל adi. confossus, occisus.

25. וַיִּשְׁחַק - ut luderet, ut delectaret;

יִשְׁחַק Pi. impf. 3 sing. m. a v. שָׁחַק risit, in Pi. lusit.

שָׁחַק - idem.

עמוד - columna; h. l. - pl. abs.

26. תִּמְחֶזֶק - tenens; Hiph. ptepr. sing. masc a v. תִּמְחֶזֶק
ligavit, firmavit; in Hiph. apprehendit, tenuit.

תִּנְחֶה - remitte; Hiph. impt. cum תִּנְחֶה parag. a v. תִּנְחֶה
considerare, quiescere, subsistere; in Hiph. demisit,
remisit.

תִּמְשֹׁנִי (text. correct.) - ut tangam;

תִּמְשֹׁנִי Hiph. inf. estr. a v. תִּמְשֹׁנִי contructavit,

נִי suff. 1 sing.

נָכוֹן - quiescit; Niph. ptepr. sing. m. ab inusit. in
Gal נָכוֹן, in Niph. se exexit, stetit.

וְאֶשְׁעֵן - ut me reclinem; Niph. impf. 1 sing. ab
inusit. in Gal שָׁעַן, in Niph. innixus est, se recl-
navit in aliquem.

27. גָּג - tectum.

28. זָכְרֵנִי - memento mei; Gal impt. sing. m. cum
suff. 1 sing. a v. זָכַר meminuit, recordatus est.

תְּחַזְּקֵנִי - confirma me, fortitudini restitue me; Pi. impt.
sing. m. cum suff. 1 sing. a v. תְּחַזְּקֵנִי of v. 26.

אֵין - tantum, tantummodo, nonnisi.

וְאֶנְקָמָה - ut ulciscar, ut mihi vindictam su-
mam; Niph. impf. 1 sing. cum תִּנְחֶה parag. a v.

נָקַם ultus est; in Niph.: sibi vindictam sumpsit.

נָקַם abs. (נָקַם est) - ultio, vindicta.

29. לָפַת - amplexi, apprehendere.

וַיִּפְסֹךְ - fultus est, innixus est; Niph. impf. 3 sing. mase. a v. פָּסַךְ imposuit, incubuit, fulsit.

30. וַיִּטּ - se inclinavit; יָטָה Qal impf. 3 sing. m. apocop. (plena f. יָטַח) a v. נִטַּח tetendit, extendit, inclinavit, se inclinavit.

31. וַיִּשְׂאוּ - sustulerunt; Qal impf. 3 pl. m. a v. נָשָׂא sustulit, elevavit, portavit, abstulit.

וַיִּקְבְּרוּ - sepeliverunt; Qal impf. 3 pl. m. a v. קָבַר sepelivit.

קֶבֶר - sepulcrum.

